ZMINA

АДГ
АДВОКАТСЬКА ДОРАДЧА ГРУПА
ГІДНІСТЬ АБО БЕЗКАРНІСТЬ

Фінансується Європейським Союзом

аналітичний звіт

СПРАВИ МАЙДАНУ 13 РОКІВ ПОТОМУ.

Розслідування, суди та фактор часу

УДК 343.1.01:94(477)»2013/2014»](048.83)=161.2

С78

Справи Майдану 13 років потому. Розслідування, суди та фактор часу: аналітичний звіт / Михалевич О., Гуфельд К.; ред. Печончик Т., Синюк О., Юзик І.; ZMINA. – Київ, 2026. – 136 с.

Це дослідження аналізує стан розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень щодо подій Революції Гідності 2013–2014 років станом на вересень 2026 року — напередодні тринадцятої річниці початку протестів і в умовах повномасштабної війни Росії проти України. У звіті систематизовано масив даних щодо біля 300 проваджень та узагальнено висновки слідства щодо встановлених обставин подій. Звіт описує перебіг справ за епізодами: від розгону Євромайдану у Києві 30 листопада 2013 року, подій на вулицях Банковій і Грушевського та переслідування учасників Автомайдану до викрадень, убивств і подій 18–20 лютого 2014 року, а також справ щодо ролі російських спецслужб. У звіті проаналізовано причини тривалого розгляду справ і відсутності вироків у більше ніж половині проваджень. Аналіз висвітлює головну суперечність процесу: попри встановлення обставин у майже всіх епізодах Революції Гідності, існує реальна загроза безкарності для великої частини обвинувачених через сплив строків давності. У багатьох справах ці строки вже закінчилися, а критична межа для особливо тяжких злочинів настане у 2028–2029 роках. Звіт призначений для представників органів державної влади, судової системи та правоохоронних органів, адвокатів, потерпілих, міжнародних партнерів, правозахисників і журналістів.

Аналітичний звіт підготовлений Центром прав людини ZMINA за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його зміст є виключною відповідальністю ZMINA і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

Авторки:

Оксана Михалевич, адвокатка, голова колегії ГО «Адвокатська дорадча група»

Катерина Гуфельд, журналістка, голова ГО «Спілка журналістів фрілансерів "На кедах"»

Редакторки:

Тетяна Печончик, голова правління Центру прав людини ZMINA

Онисія Синюк, керівниця аналітичного відділу Центру прав людини ZMINA

Ірина Юзик, проєктна менеджерка Центру прав людини ZMINA

Фото на обкладинці: Ранкове Віче, Київ, 19 січня 2014 року. Фото: Стас Козлюк

ZMINA – українська правозахисна організація, яка працює у сфері захисту громадянського суспільства, протидії дискримінації, попередження катувань і жорстокого поводження, підтримки правозахисників і громадських активістів, а також документування міжнародних злочинів і захисту прав потерпілих унаслідок російсько-української війни.

Сайт організації:
zmina.ua

ISBN 978-966-2403-60-2

(с) ГО «Центр інформації про права людини» (ZMINA), 2026

Ранкове Віче, Київ, 19 січня 2014 року. Фото: Стас Козлюк

ЗМІСТ

Основні скорочення та терміни 6
Вступ 8
Резюме дослідження 10
Рекомендації 15
Методологія 18
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМНИЙ ОГЛЯД СПРАВ МАЙДАНУ 23
1.1. Поняття «справи Майдану», їх масштаб і поточний стан 24
1.2 Об'єктивні та системні труднощі розслідування і судових процесів 27
1.2.1 Фактори, які ускладнювали розслідування під час і одразу після Майдану 28
1.2.2 Фактори, які ускладнюють судовий розгляд 34
1.3 Строки давності як ключовий фактор незавершеності справ 37
РОЗДІЛ 2. ХРОНОЛОГІЯ ТА ЕПІЗОДИЧНИЙ ВИМІР РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ 40
2.1. Розгони протестів і перші переслідування (листопад–грудень 2013 року) 42
2.1.1 Розгін Майдану 30 листопада 2013 року 42
2.1.2 Побиття на Банковій 1 грудня 2013 року 46
2.1.3 Штурм Майдану 11 грудня 2013 року 48
2.1.4 Позбавлення водійських прав за поїздку до Межигір'я 29 грудня 2013 року 51
2.1.5 Інші провадження листопада– грудня 2013 року 54
2.2. Січневі події та переслідування учасників протестів 57
2.2.1 Перешкоджання акції протесту біля Києво-Святошинського суду 10 січня 2014 року 57
2.2.2 «Диктаторські закони» 16 січня 2014 року 58
2.2.3 Події на вулиці Грушевського з 19 по 22 січня 2014 року 60
2.2.3.1 Катування протестувальників на колонаді стадіону «Динамо» 20 січня 2014 року 62
2.2.3.2 Затримання Антона Кудінова 21 січня 2014 року 63
2.2.3.3 Затримання і побиття Миколи Пасічника 22 січня 2014 року 64
2.2.3.4 Знущання над Михайлом Гаврилюком 22 січня 2014 року 64
2.2.4 «Полювання» правоохоронців та «тітушок» на учасників Майдану за межами Майдану 65
2.2.4.1 Пошкодження автомобіля співробітниками «Беркуту» 19 січня 2014 року 67
2.2.4.2 Затримання студентів Університету імені Карпенка-Карого та випадкового перехожого 20 січня 2014 року 67
2.2.4.3 Затримання протестувальників «тітушками» поблизу вулиці Лаврської 20 січня 2014 року 67
2.2.4.4 Затримання Віталія Ахрамеєва 21 січня 2014 року 68
2.2.4.5 Викрадення та катування Володимира Іваненка на станції метро «Петрівка» січня 2014 року 70
2.2.4.6 Викрадення та вбивство Юрія Вербицького та викрадення Ігоря Луценка 71
2.2.4.7 Напади на учасників Автомайдану 23 січня 2014 року на вулиці Щорса та в Кріпосному провулку 73
2.2.4.8 Затримання водіїв за перевезення шин 24 січня 2014 року 76

2.2.5 Вбивство 22 січня 2014 року Сергія Нігояна, Михайла Жизневського та Романа Сеника (помер у лікарні 25 січня, через декілька днів після поранення) 77
2.2.6 Переслідування за участь в акціях протесту 78
2.3. Регіональні епізоди Революції Гідності (січень 2014 року) 80
2.3.1 Побиття протестувальників і журналістів перед Черкаською ОДА у січні 2014 року. Переслідування активістів 80
2.3.2 Харківський Євромайдан — викрадення і катування 25 січня 2014 року 84
2.3.3 Події силового розгону протесту перед Сумською ОДА в ніч з 26 на 27 січня 2014 року. Переслідування активістів 84
2.3.4 Розгін дніпровського Майдану 26 січня 2014 року 86
2.3.5 Розгін запорізького Майдану 26 січня 2014 року 87
2.3.6 Розгін Майдану у Черкасах 20 лютого 2014 року 89
2.4. Події 18–20 лютого 2014 року 90
2.4.1 Події 18 лютого 2014 року: мирна хода до Верховної Ради, силовий розгін і загибель протестувальників 91
2.4.2 Силовий розгін Майдану у ніч з 18 на 19 лютого 2014 року, напад «тітушок» на перехресті вулиць Великої Житомирської та Володимирської, вбивство В'ячеслава Веремія 98
2.4.3 Переслідування за участь в акціях протесту 101
2.4.4 Розстріл протестувальників біля будівлі Управління СБУ у Хмельницькій області 19 лютого 2014 року 103
2.4.5 Розстріл 20 лютого 2014 року на Інститутській у Києві 104
2.4.6 Знищення зброї 109
2.4.7 Видача вогнепальної зброї «тітушкам» зі складів МВС 110
2.4.8 Підпал бази "Беркуту" у Львові 20 лютого 2014 року 110
2.5. Інші пов'язані кримінальні провадження 111
2.5.1 Постачання російських спецзасобів взимку 2014 року 111
2.5.2 Вплив російських спецслужб на події Євромайдану 112
2.5.3 Низка справ за обвинуваченням Януковича 112

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ **115**
3.1. Роль міжнародних організацій у реагуванні на події Майдану 116

ВИСНОВКИ
13 років правосуддя у справах Майдану: досягнення та незавершені завдання 124
4.1. Підсумки 13 років розслідування та судового розгляду справ Майдану 124
4.1.1 Головний результат і головна проблема розгляду справ Майдану 125
4.1.2 Притягнення до відповідальності різних категорій осіб 126
4.1.3 Вплив справ Майдану на розвиток правосуддя 127
4.2. Ключові проблеми, що залишаються, та ризики незавершеного правосуддя 128
4.2.1 Строки давності як головна загроза для справ Майдану 128
4.2.2 Роль судової системи у переслідуванні протестувальників 129
4.2.3 Фрагментарність судового розгляду та відсутність цілісної оцінки подій Майдану 130
4.2.4 Тривалість судового розгляду 130
4.2.5 Потерпілі та їх очікування справедливості 131
4.2.6 Суспільна увага, доступність інформації та роль громадськості 131
4.2.7 Фіксація обставин злочинів у судових рішеннях та збереження пам'яті 132

ОСНОВНІ СКОРОЧЕННЯ ТА ТЕРМІНИ

Автомайдан — громадський рух учасників протесту на транспортних засобах

АДГ — Громадська організація «Адвокатська дорадча група»

АП — Адміністрація Президента України

АР Крим — Автономна Республіка Крим

АТО — антитерористична операція

«Беркут» — спеціальний підрозділ міліції особливого призначення МВС України

БМОП — батальйон міліції особливого призначення

ВВ — Внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України

ВО «Свобода» — Всеукраїнське об'єднання «Свобода»

ВРП — Вища рада правосуддя

ВС — Верховний Суд

ВРУ — Верховна Рада України

ГПУ — Генеральна прокуратура України

ГУМВС — Головне управління Міністерства внутрішніх справ України

ГУМВС України в м. Києві — Головне управління Міністерства внутрішніх справ України в місті Києві

ГУНП — Головне управління Національної поліції

ДАІ — Державна автомобільна інспекція

ДБР — Державне бюро розслідувань

Департамент у справах Майдану — Департамент організації, процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у зв'язку із масовими протестами у 2013–2014 роках Офісу Генерального прокурора

ДСНС — Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДПС — Дорожньо-патрульна служба

ДПС ДАІ — Дорожньо-патрульна служба Державної автомобільної інспекції

ЗМІ — засоби масової інформації

ЗСУ — Збройні сили України

ЄС — Європейський Союз

ЄСПЛ — Європейський суд з прав людини

ІМІ — Громадська організація «Інститут масової інформації»

ІТТ — ізолятор тимчасового тримання

КЗК — Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню

КК — Кримінальний кодекс України

КПК — Кримінальний процесуальний кодекс України

КМДА — Київська міська державна адміністрація

Київрада — Київська міська рада

КУпАП — Кодекс України про адміністративні правопорушення

ЛНР — так звана «Луганська народна республіка»

Майдан / Євромайдан — масові акції протесту в Україні у 2013–2014 роках

МВ — міськвідділ

МВС — Міністерство внутрішніх справ України
МДГ — Міжнародна дорадча група Ради Європи
МГБ — міліція громадської безпеки
МОЗ — Міністерство охорони здоров'я
МОП — Міліція особливого призначення
МОП «Беркут» — Міліція особливого призначення «Беркут»
ОАСК — Окружний адміністративний суд міста Києва
ОГП — Офіс Генерального прокурора
ОДА — обласна державна адміністрація
ПМОП — полк міліції особливого призначення
ППС — патрульно-постова служба
РВ — районний відділ
Революція Гідності — офіційна назва подій Євромайдану, закріплена законодавством України
РНБО — Рада національної безпеки і оборони України
РУ — районне управління
РФ — Російська Федерація
СБУ — Служба безпеки України
СВ — слідчий відділ
СІЗО — слідчий ізолятор
СМЕ — судово-медична експертиза
Спецрота («чорна рота») — неофіційна назва спецроти київського полку міліції особливого призначення «Беркут»
Строки давності — строки притягнення до кримінальної відповідальності
«Тітушки» — цивільні особи, залучені до силового протистояння з протестувальниками
Зупинення розгляду у зв'язку з мобілізацією — зупинення судового провадження у разі проходження обвинуваченим військової служби за призовом під час мобілізації
УБНОН — Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків
УГБ — Управління громадської безпеки
УДАІ — Управління Державної автомобільної інспекції
УДО — Управління державної охорони
УІНП — Український інститут національної пам'яті
УМВС — Управління Міністерства внутрішніх справ України
Управління громбезпеки — Управління громадської безпеки ГУМВС України в м. Києві
УСР — Управління спеціальних розслідувань
ФСБ РФ — Федеральна служба безпеки РФ
ЦСО «А» — Центр спеціальних операцій «А» СБУ
in absentia — спеціальна процедура кримінального провадження, яка здійснюється за відсутності підозрюваного або обвинуваченого

ВСТУП

Минає 13 років від початку Євромайдану та Революції Гідності — історичних подій, які супроводжувалися масовими порушеннями прав людини та застосуванням незаконного і непропорційного насильства з боку державних органів до мирних протестувальників. Це було частиною стратегії органів влади, спрямованої на припинення протестів. До цієї стратегії також належали необґрунтовані затримання, кримінальні провадження проти учасників Євромайдану чи людей, яких такими вважали, викрадення, катування та вбивства.

Після трагічних подій 18–20 лютого 2014 року та втечі екпрезидента Віктора Януковича й інших високопосадовців правоохоронні органи здійснювали розслідування у сотнях кримінальних проваджень, у яких потерпілими було визнано учасників протестів і родини загиблих. Значна частина цих розслідувань так і не завершилася обвинувальним чи виправдувальним вироком.

Оцінка дій влади під час Революції Гідності залишається незавершеною з правового погляду. Справи Майдану мають специфічний характер, оскільки переважна більшість злочинів інкримінується представникам державної влади — правоохоронцям і посадовцям. Це ускладнювало як досудове розслідування, так і судовий розгляд, адже держава фактично розслідує дії власних інституцій. Така обставина стала одним із визначальних чинників перебігу цих проваджень.

Суди закрили велику кількість справ у зв'язку із закінченням строків давності. Через два роки (у 2028-2029 роках), коли мине 15 років від подій, ще більше обвинувачених можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності у зв'язку із завершенням строків давності. Насамперед це стосується особливо тяжких злочинів.

Зараз у судах різних інстанцій ще перебуває понад сто справ, пов'язаних із подіями Революції Гідності. Досі тривають і досудові розслідування.

З одного боку, запит на справедливість і покарання винних у злочинах проти учасників Євромайдану, який сформувався ще під час Революції Гідності, значною мірою залишається незадоволеним. Для потерпілих і родин загиблих справи Майдану залишаються незавершеними вже понад десять років. Закриття проваджень без рішень по суті, через сплив строків давності, ставлять під сумнів можливість ефективного захисту їхніх прав. Для суспільства ці справи є показником спроможності системи правосуддя забезпечити відповідальність за дії держави щодо власних громадян.

З іншого боку, майже всі ключові події Євромайдану вже розслідувані (за винятком перших убивств на вулиці Грушевського у січні 2014 року і деяких інших). У значній частині справ слідство встановило обставини подій та сформулювало обвинувачення, однак це не завжди призвело до ухвалення вироків, що набрали законної сили. І хоча у суспільному дискурсі поняття «розслідування завершене» та «справедливість досягнута» часто ототожнюються, насправді, завершення розслідування не гарантує ухвалення вироків.

Утім, із висновків слідства, викладених в обвинувальних актах, можна зрозуміти, хто і як придушував протести у 2013–2014 роках. Ще більше інформації міститься у матеріалах, що досліджуються судами.

Окреме значення справ Євромайдану полягає у фіксації подій Революції Гідності на рівні судових рішень. Судові рішення встановлюють фактичні обставини подій і формують правову основу для їх подальшого осмислення. Відсутність вироків або рішень із викладенням обставин злочинів створює ризик викривлення або фрагментації уявлень про ці події. І навпаки — якісно викладені судові рішення, навіть у випадках закриття проваджень, можуть сприяти фіксації обставин злочинів.

Київ, 18 лютого 2014 року. Фото: Мстислав Чернов

Актуальність аналізу справ Майдану зумовлена не лише тривалістю розслідувань і судових розглядів. Стан цих справ безпосередньо пов'язаний із сучасними викликами для системи правосуддя в Україні, зокрема питаннями відповідальності держави, довіри до судів та неприпустимості безкарності за серйозні порушення прав людини.

Також значною проблемою у розумінні процесів, що відбуваються у справах Майдану, є великий обсяг інформації, пов'язаної із самими подіями, розслідуваннями та рухом справ у судах, а також її фрагментарність. Попри те, що майже вся інформація про справи Майдану є публічною, вона є надзвичайно розрізненою, що ускладнює, а іноді й унеможливлює формування цілісної картини того, що відбувається у цих справах.

Метою цього звіту є дослідити та надати читачу узагальнену картину стану розслідувань і судового розгляду справ Майдану напередодні тринадцятої річниці початку Революції Гідності. Звіт фіксує ключові досягнення, проблеми та тенденції, а також окреслює ризики, пов'язані зі спливом строків давності у найближчі роки.

Цей звіт систематизує інформацію про кримінальні провадження, пов'язані з подіями Революції Гідності 2013–2014 років, та відображає стан їх розслідування і судового розгляду на вересень 2026 року.

РЕЗЮМЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей аналітичний звіт присвячений вивченню стану розслідувань і судового розгляду кримінальних проваджень, пов'язаних із подіями Революції Гідності від листопада 2013 року до лютого 2014 року – на вересень 2026 року.

Попри складну ситуацію з притягненням до відповідальності осіб, причетних до подій у справах Майдану, принципово важливо розрізняти поняття «розслідувані» та «завершені» справи. Значна частина проваджень розслідувана: встановлено фактичні обставини кримінальних правопорушень, визначено коло підозрюваних і складено обвинувальні акти, які скеровано до суду. Водночас далеко не всі справи завершені, оскільки обвинувачення ще не підтверджене судовим рішенням, що набрало законної сили.

Через 13 років справи Майдану перебувають у парадоксальному стані.

З одного боку, держава вже значною мірою встановила, що відбувалося. Майже в усіх епізодах зібрано великий масив доказів, встановлено обставини подій, визначено значне коло причетних осіб, а результати розслідувань передано до суду. З іншого боку, значно меншим є результат щодо покарання осіб за злочини під час Революції Гідності. Частина причетних не встановлена, частина переховується, частина проваджень закрита через строки давності, а значна кількість справ роками залишається в судах.

У більшості епізодів можна досить детально реконструювати, що відбулося, хто віддавав вказівки, які підрозділи чи посадові особи залучалися, які дії вони вчиняли, якими були наслідки та, у низці справ, яким був ланцюг ухвалення рішень. Водночас це не означає автоматичного доведення вини кожної особи, яка брала участь у подіях. Кримінальна відповідальність є індивідуальною, і роль кожного обвинуваченого має бути доведена окремо.

Крім того, майже в усіх епізодах уже існує хоча б одне, а частіше декілька судових рішень, які фіксують щонайменше частину встановлених обставин. Це важливий результат навіть у тих випадках, коли відповідальність усіх причетних не встановлена або провадження щодо окремих осіб закрито.

До суду скеровано понад 300 обвинувальних актів щодо понад 500 осіб.

У звіті проаналізовано до 300 проваджень, оскільки не всі справи відомі з офіційної та публічної інформації чи відповідають межам дослідження, визначеним у Методології. Станом на вересень 2026 року суди першої інстанції ухвалили понад 100 вироків, понад 100 осіб звільнено від відповідальності, переважно через сплив строків давності, а понад 100 проваджень досі розглядаються в судах.

Цей звіт систематизує результати, проблеми та стан притягнення до відповідальності винних у злочинах, вчинених під час масових протестів у листопаді 2013 – лютому 2014 років. Дослідження систематизує кримінальні провадження за одиницями аналізу — окремими епізодами, що охоплюють географію всієї України, та часові межі з листопада 2013 по лютий 2014 року (із врахуванням похідних злочинів).

Одразу після розгону Майдану 30 листопада 2013 року учасники протестів вимагали покарати тих, хто застосував насильство, — як безпосередніх виконавців, так і тих, хто віддавав накази. Тоді ж після розгону деякі постраждалі почали звертатися із заявами про злочин — здебільшого у супроводі адвокатів, оскільки обґрунтовано побоювалися переслідування з боку влади. Із розвитком подій насильство з боку правоохоронців і загалом переслідування протестувальників масштабувалося, як і кількість потерпілих.

Відповідно перші провадження щодо подій Майдану реєструвалися ще під час подій Революції Гідності. Але влада фактично не розслідувала випадки насильства проти учасників протестів. Через це багато доказів і обставин подій довелося встановлювати вже після зміни влади. Органи, які згодом мали здійснювати розслідування, на момент вчинення злочинів перебували під контролем тієї ж влади, представники якої могли бути причетними до насильства.

Це об'єктивно ускладнило, а в окремих випадках — унеможливило оперативне реагування, збирання доказів, належну фіксацію обставин подій та об'єктивне розслідування у перші місяці після їх вчинення. До того ж під час подій Євромайдану влада переслідувала учасників протестів. Велика кількість кримінальних проваджень стосувалася саме протестувальників і мала репресивний характер. У перші місяці після Революції Гідності їх почали закривати.

Під час Євромайдану та в перші місяці після завершення протестів розслідування формально здійснювали кілька правоохоронних органів без єдиного центру координації: Головне слідче управління МВС України та слідчі підрозділи місцевих органів міліції, Головне слідче управління Генеральної прокуратури України, прокуратура міста Києва та інші місцеві прокуратури.

Київ, січень 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

У **першому розділі** звіт детально фіксує безперервну зміну інституційної відповідальності протягом 13 років: від фактичного саботажу та відсутності розслідувань під час самих протестів (листопад 2013 – лютий 2014 рр.), розпорошеності справ між різними органами у 2014 році, до створення спеціалізованого Департаменту (пізніше Управління) спеціальних розслідувань ГПУ під керівництвом Сергія Горбатюка. Висвітлено кризи перехідних періодів, зокрема призупинення слідства у листопаді 2019 року під час передачі справ до Державного бюро розслідувань (ДБР) і зусилля громадськості й адвокатів щодо усунення законодавчих перешкод. Наразі розслідування акумульовано в ДБР за процесуального керівництва Департаменту у справах Майдану Офісу Генерального прокурора. Отже, проведений аналіз демонструє тривалий процес інституційних змін в органах розслідування.

На сьогодні Справи Майдану — це загальна назва сотень кримінальних проваджень на стадії досудового слідства, в судах та тих, які вже завершилися вироками чи були закриті.

Ці провадження охоплюють широкий спектр злочинів: незаконні затримання, катування, переслідування активістів, умисні вбивства протестувальників, зловживання владою та перевищення службових повноважень, створення та керівництво злочинною організацією чи участь у такій організації.

Підозрюваними й обвинуваченими у цих провадженнях є сотні осіб — від колишнього Президента Віктора Януковича, колишніх міністрів та суддів до працівників спецпідрозділу «Беркут», так званих «тітушок», працівників ДАІ та слідчих. Це лише ті особи, щодо яких слідство зібрало достатньо доказів для повідомлення про підозру або направлення обвинувального акта до суду.

За 13 років від початку Революції Гідності правоохоронні органи та суди досягли суттєвих результатів у встановленні фактичних обставин злочинів. Попри це, значна частина проваджень не завершена вироками, що набрали законної сили, а загальна правова оцінка подій залишається нереалізованою. Запит потерпілих, суспільства та міжнародних структур на повноцінне правосуддя залишається нереалізованим.

Дослідження також показує, як справи Майдану суттєво вплинули на практику правосуддя в Україні. Для забезпечення відкритості та участі великої кількості потерпілих у цих процесах уперше запровадили практику відкритих онлайн-трансляцій судових засідань. Потреба притягнення до відповідальності осіб, які переховуються від слідства, стимулювала законодавче врегулювання та застосування процедури *in absentia.* Також сформувалася нова судова практика Верховного Суду щодо цивільно-правової відповідальності держави (в особі МВС) за шкоду, завдану діями її працівників під час протестів. Окреме значення має фіксація обставин у процесуальних документах: навіть у разі закриття проваджень за строками давності суди зобов'язані детально описувати встановлені факти, що має значення для збереження інформація про події.

Другий розділ цього звіту систематизує до 300 досліджуваних судових проваджень за окремими епізодами, що охоплюють географію всієї України та часові межі з листопада 2013 по лютий 2014 року (із врахуванням похідних злочинів), включно з результатами розслідувань і судового розгляду. Для систематизації значної кількості кримінальних проваджень у звіті їх згруповано за окремими подіями Революції Гідності, які в межах цього дослідження визначаються як епізоди.

Вони охоплюють перші силові розгони й переслідування протестувальників у листопаді – грудні 2013 року (події розгону 30 листопада 2013 року, події на вулиці Банковій, спроба штурму Євромайдану з боку силовиків у ніч з 10 на 11 грудня, позбавлення водійських прав за поїздку до Межигір'я 29 грудня та деякі події в регіонах), січневу ескалацію насильства (сутички біля Києво-Святошинського суду, «диктаторські закони» 16 січня, події на вулиці Грушевського, викрадення та катування активістів, перші вбивства протестувальників), силове придушення акцій у регіонах (зокрема, в Черкасах, Харкові, Сумах, Дніпрі та Запоріжжі), кульмінаційні події 18–20 лютого 2014 року (мирна хода 18 лютого, нічний штурм Майдану в ніч з 18 на 19 лютого, видача зброї «тітушкам», розстріл біля Хмельницького СБУ, масові розстріли на вулиці Інститутській у Києві та приховування доказів), а також пов'язані провадження щодо постачання спецзасобів із РФ, впливу російських спецслужб і дій екпрезидента Віктора Януковича.

Третій розділ описує міжнародний аспект справ Євромайдану — від реакції представників інших країн на події Революції Гідності та участі у перемовинах з екпрезидентом Януковичем у лютому 2014 року до роботи моніторингових механізмів за розслідуванням справ Майдану, які зокрема надавали рекомендації, фіксували стан розслідувань, недоліки та перешкоди для притягнення винних до відповідальності.

Київ, лютий 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

Ключовим вектором юридичної оцінки стали рішення Європейського суду з прав людини (зокрема, у справах «Шморгунов та інші проти України», «Луценко та Вербицький проти України»), де ЄСПЛ констатував порушення статей 3, 5, 6 та 11 Конвенції та визнав насильство з боку держави цілеспрямованою стратегією придушення мирних акцій. Звіт підкреслює, що виконання цих рішень залишалося під посиленим контролем Комітету міністрів Ради Європи.

За результатами дослідження зроблено **висновки** про результати й проблеми розгляду справ Майдану станом на вересень 2026 року.

У звіті описано сукупність об'єктивних і процесуальних чинників, що гальмували розслідування та судові розгляди, зокрема: складність ідентифікації конкретних виконавців у ситуаціях, коли насильство застосовували одночасно десятки або сотні правоохоронців; відсутність належного розслідування, втрата та знищення доказів під час подій Революції Гідності і перший час після них; відсутність єдиного центру координації розслідувань у перші місяці після подій; інституційні зміни органів розслідування; перевантаженість судової системи; вплив пандемії COVID-19 і пов'язаних із нею карантинних обмежень у 2020–2022 роках; безпекові умови воєнного стану; тривале перебування справ на стадії підготовчого провадження; затягування судового розгляду, процесуальні перешкоди та організація судового розгляду.

Як наслідок, суди в багатьох випадках «не встигають» розглянути справи в передбачений для цього термін. Оскільки законом визначено строки давності для притягнення до кримінальної відповідальності в залежності від тяжкості вчиненого злочину, багато проваджень були і, можливо, будуть закриті судом. Відповідно суд звільняє обвинувачених від кримінальної відповідальності. Це не лише відсутність покарання: без вироку суспільство не отримує й судової оцінки подій.

Для частини злочинів строки вже минули. П'ятирічні та десятирічні терміни у більшості проваджень закінчилися у 2018–2019 та 2023–2024 роках відповідно. Через це було закрито справи щодо подій листопада–грудня 2013 року, значної частини січневих подій та окремих епізодів лютого 2014 року.

Особливо ризикованою є ситуація з провадженнями щодо подій 18 лютого 2014 року: значна частина обвинувачених перебуває в Україні, проте є сумніви, що суди встигнуть завершити розгляд до спливу строків давності.

Наступний критичний рубіж — 2028–2029 роки, коли почнуть завершуватися 15-річні строки давності щодо частини особливо тяжких злочинів. Це означає, що для таких проваджень час уже не є лише фактором, який ускладнює розслідування. Він безпосередньо визначає межу, після якої держава може втратити можливість притягнути конкретну особу до кримінальної відповідальності.

Якщо за злочини під час Революції Гідності немає вироків, це означає, що суспільство не отримує визначеності з боку держави щодо оцінки подій Майдану. Це може підірвати довіру до правосуддя, а надії на справедливість багатьох людей, потерпілих та їхніх близьких, будуть втрачені.

Загальні результати справ різняться залежно від категорії обвинувачених. Найбільше вироків (відносно скерованих до суду справ) ухвалено щодо цивільних осіб («тітушок»). Щодо правоохоронців результати неоднорідні (вироки, закриття за давністю, виправдання). Справи щодо вищих посадових осіб розглядаються переважно заочно (*in absentia*), тому вироки не виконуються до їх затримання, але зберігають значення.

Окремою прогалиною є оцінка ролі судів під час Євромайдану. За проаналізованими справами немає обвинувальних вироків щодо суддів за ухвалення рішень, які використовувалися для переслідування протестувальників.

Через спад суспільної уваги й відсутність єдиного державного джерела інформації про стан справ функцію моніторингу часто виконують потерпілі, їхні представники, журналісти та громадські організації.

Окремим результатом 13 років роботи є величезний масив інформації, накопичений у кримінальних провадженнях: обвинувальні акти, судові рішення, протоколи допитів, показання потерпілих і свідків, експертизи, фото- та відеоматеріали, документи правоохоронних органів та інші докази.

Цей масив має значення не лише для завершення конкретних кримінальних проваджень. Він є джерелом встановленої інформації про події Революції Гідності.

Водночас судові рішення, зокрема про закриття проваджень за строками давності, не завжди докладно описують обставини злочинів. Це створює ризик, що з часом частина інформації буде втрачена, залишиться фрагментарною або зостанеться простір для маніпуляцій історичними подіями.

Тому поряд із завершенням кримінальних проваджень необхідно думати про системне збереження та меморіалізацію матеріалів справ. Йдеться не про заміну правосуддя меморіалізацією, а про збереження результатів роботи слідства, прокуратури та судів незалежно від того, чи завершиться кожне конкретне провадження обвинувальним вироком.

Подолання кризи у справах Майдану вимагає від судової системи екстраординарного судового менеджменту, пріоритезації розгляду проваджень щодо особливо тяжких злочинів і забезпечення безперервності засідань. Головне завдання держави наразі — не допустити перетворення строків давності на безумовну підставу для звільнення від відповідальності та гарантувати ухвалення законних вироків до спливу наступних строків давності.

У **Рекомендаціях** запропоновано забезпечити пріоритетний розгляд справ Євромайдану про особливо тяжкі злочини з плануванням засідань з урахуванням дати спливу строків давності, відсторонення від посад підозрюваних і обвинувачених, публічний реєстр справ Майдану, докладний опис обставин у кожному судовому рішенні та передачу матеріалів справ, розгляд в яких завершений, до установ пам'яті.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

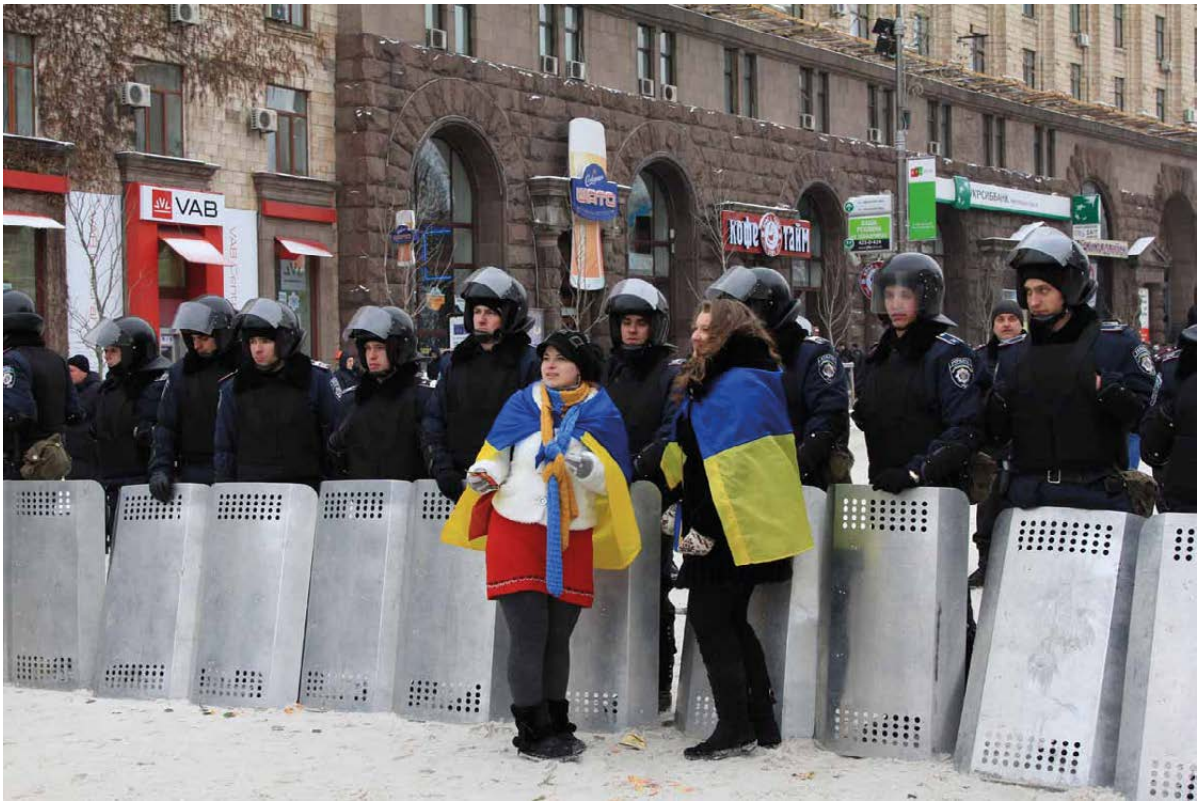
Наступні два роки є критичними для справ, щодо яких строки давності ще не спливли.

Насамперед, має бути забезпечено пріоритетний розгляд проваджень щодо особливо тяжких злочинів, у яких строки давності закінчуються. Йдеться не лише про призначення судами більшої кількості засідань, а й про належну організацію всього процесу: планування розгляду з урахуванням часу, що залишився, мінімізацію необґрунтованих відкладень, оперативне вирішення процесуальних перешкод.

Водночас завершення проваджень не повинно означати лише формальне ухвалення будь-якого рішення до закінчення строків. Для потерпілих і суспільства важливо отримати змістовну судову оцінку встановлених обставин.

Тому наступні два роки, до спливу 15-річних строків давності (2028–2029 роки) — це не просто черговий період у тривалій історії справ Майдану. Це період, протягом якого має бути завершено якомога більше судових процесів, у яких така можливість ще існує.

Одночасно держава та суспільство мають забезпечити збереження вже встановленої інформації та доказового матеріалу, щоб завершення окремих кримінальних проваджень не означало втрати встановлених фактів про події Революції Гідності.

Київ, січень 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

Окремого значення набувають провадження щодо осіб, які після Революції Гідності переховуються від слідства чи суду. На території Російської Федерації та тимчасово окупованих територіях України переховуються, зокрема, колишній Президент Віктор Янукович, засуджений в Україні за державну зраду, колишні міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко, міністр оборони Павло Лебедєв та голова СБУ Олександр Якименко, інші посадові особи, яким

інкримінується співучасть у злочинах, зокрема, колишній командир київської роти «Беркуту» Дмитро Садовник, заступник командира полку Олег Янішевський, працівники «Беркуту» Павло Аброськін і Сергій Зінченко та кілька десятків інших осіб, яких підозрюють, обвинувачують або вже засудили за злочини часів Революції Гідності.

Ці провадження розглядається заочно (*in absentia*). Вироки в них мають таке саме значення, як і щодо осіб, які перебувають в Україні: вони фіксують роль кожного з причетних у подіях Євромайдану. Якщо ж винні особи не будуть засуджені, вони колись зможуть повернутися в Україну, зокрема до політики та публічної влади. Подібні спроби вже траплялися. А екстрадиція підозрюваних, обвинувачених і засуджених за злочини, вчинені під час Революції Гідності, а також за злочини проти людяності та воєнні злочини, має бути однією з вимог при завершенні війни.

Розгляд справ до спливу строків давності

- **Суди першої інстанції та апеляційні суди**, які розглядають справи Майдану про особливо тяжкі злочини, — наперед визначати графік засідань із розрахунком дати спливу строку давності, забезпечувати безперервність розгляду та мінімізувати необґрунтовані відкладення.
- **Судді, які розглядають справи Майдану,** — формувати прогнозні терміни з урахуванням складності провадження, дат спливу строків давності, строку повноважень судді та ризику втрати свідків і потерпілих, а також призначати засідання з такою щільністю, щоб справу було розглянуто в ці строки.
- **Департамент у справах Майдану Офісу Генерального прокурора** — скласти й підтримувати публічний перелік проваджень про особливо тяжкі злочини із зазначенням дати спливу строку давності для кожного, подавати клопотання про пріоритетний розгляд таких проваджень і протидіяти умисному затягуванню.
- **Державна судова адміністрація України** — доопрацювати систему автоматизованого розподілу справ між суддями так, щоб вона враховувала складність і пріоритетність справ. Для справ Майдану пріоритетність зумовлена значенням для суспільства та держави й наближенням строків давності. Такі зміни не повинні знижувати прозорість системи та створювати можливості для втручання в розподіл справ.

Відсторонення від посад підозрюваних і обвинувачених у справах Майдану

- **Прокурори** — подавати клопотання про відсторонення від посади підозрюваних і обвинувачених у справах Майдану, які й далі обіймають посади в органах влади, правоохоронних органах чи судах, а слідчі судді та суди — розглядати такі клопотання в пріоритетному порядку.
- **Вища рада правосуддя** — щодо суддів, які є підозрюваними чи обвинуваченими у справах Майдану, розглядати питання про відсторонення в порядку, встановленому законодавством.

Відсторонення не є покаранням і не передбачає визнання винуватості: воно застосовується для забезпечення кримінального провадження та має тривати до ухвалення вироку, що набрав законної сили.

Оцінка дій суддів під час Євромайдану

- **Вища рада правосуддя** — внести зміни до Регламенту ВРП щодо обов'язку мотивувати рішення про внесення подань про призначення суддів, зокрема тих, які ухвалювали рішення щодо протестувальників під час Революції Гідності.
- **Вища кваліфікаційна комісія суддів** — пришвидшити кваліфікаційне оцінювання суддів, які ухвалювали рішення про обмеження або заборону мирних зібрань, а також суддів, які ухвалювали рішення щодо переслідування протестувальників.

Фіксація обставин злочинів і збереження матеріалів справ

- **Суди** — докладно описувати час, місце, обставини злочину та дії учасників подій у рішеннях, зокрема про закриття провадження або звільнення від відповідальності за строками давності, а не обмежуватися знеособленими формулюваннями.
- **Офіс Генерального прокурора, Державне бюро розслідувань і судова влада** — переглянути внутрішні інструкції щодо зберігання та знищення матеріалів справ, щоби матеріали справ Майдану (включно з оригіналами документів, фото- та відеодоказами) не підлягали знищенню після закінчення звичайних строків зберігання, і провести їх інвентаризацію.

Після завершення судового розгляду матеріали справ Майдану мають передаватися до архівних установ чи установ пам'яті, наприклад до Національного музею Революції Гідності чи Українського інституту національної пам'яті (УІНП).

- **Державні архівні установи** — забезпечити збереження матеріалів справ Майдану, зокрема письмових доказів (наприклад, рапортів і протоколів, матеріалів судових справ проти протестувальників тощо), фото- та відеозаписів подій Революції Гідності, обвинувальних актів, судових рішень, незалежно від результату проваджень.
- **Національний музей Революції Гідності, Український інститут національної пам'яті (УІНП), установи пам'яті** — забезпечити місце для зберігання матеріалів справ, їх відцифрування та організацію експозицій, у яких частина матеріалів буде доступна відвідувачам.

Доступність інформації та публічний контроль

- **Офіс Генерального прокурора та Державне бюро розслідувань разом із Державною судовою адміністрацією України** — запровадити публічний реєстр справ Майдану з описом та станом проваджень і графіком судових засідань.
- **Медіа, громадські організації та дослідники** — продовжувати висвітлювати перебіг справ Майдану, зокрема окремих засідань, справ, епізодів, окремих рішень та їх загальний стан. Продовжувати накопичувати та систематизувати відповідну інформацію, зокрема у формі аналітичних матеріалів.
- **Громадськість** — підтримувати публічний контроль, зокрема відвідуючи судові засідання. Водночас така присутність має доповнювати, а не замінювати інституційні гарантії розгляду справ у розумні строки.

Київ, грудень 2013 року. Фото: Сергій Бабенко

МЕТОДОЛОГІЯ

Мета та сфера дослідження

Дослідження ґрунтується на системному аналізі стану розслідувань і судового розгляду кримінальних проваджень, пов'язаних із подіями Революції Гідності від листопада 2013 року до лютого 2014 року.

Станом на 13-у річницю подій публічна інформація про перебіг цих проваджень залишається розпорошеною між численними джерелами. Відсутність єдиного джерела із систематизованою інформацією ускладнює оцінку як загального прогресу розслідувань, так і стану окремих епізодів.

Метою цього звіту є систематизація наявної інформації та формування цілісної картини стану справ, пов'язаних із Революцією Гідності, включно з результатами розслідувань і судового розгляду, а також виявлення ключових тенденцій, проблем і ризиків, пов'язаних із незавершеністю справ та відсутністю вироків.

Київ, лютий 2014 року. Фото: Богдан Пошивайло

Межі дослідження

Звіт охоплює кримінальні провадження, пов'язані із подіями Революції Гідності 2013–2014 років, які перебували або перебувають на стадії досудового розслідування чи судового розгляду в Україні, а також окремі справи, які розглядав Європейський суд з прав людини.

Географічно дослідження охоплює події, що відбувалися як у Києві, так і в регіонах України.

У фокусі звіту — кримінальні провадження, в яких потерпілими є учасники протестів. Провадження щодо загибелі або травмування правоохоронців не є предметом дослідження у цьому звіті.

Основний масив проаналізованих справ — це провадження, які перебувають у процесуальному керівництві Департаменту організації, процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини, вчинені у зв'язку із масовими протестами у 2013–2014 роках Офісу Генерального прокурора. Водночас до аналізу включено і провадження, що розслідувалися або супроводжувалися регіональними чи обласними прокуратурами.

Одиниця аналізу

Для систематизації значної кількості кримінальних проваджень у звіті їх згруповано за окремими подіями Революції Гідності, які в межах цього дослідження визначаються як епізоди.

Основною одиницею аналізу є епізод — окрема подія або сукупність тісно пов'язаних подій Революції Гідності, що стали предметом кримінального розслідування.

Такий підхід обрано тому, що кримінальне провадження не є сталою одиницею аналізу. У процесі досудового розслідування та судового розгляду провадження можуть об'єднувати, з них можуть виділяти окремі провадження, а їх предмет і обсяг можуть змінюватися. Водночас самі події Революції Гідності залишаються незмінними, що дає змогу аналізувати стан їх розслідування незалежно від процесуальних змін.

Найчастіше з кожним епізодом пов'язано кілька кримінальних проваджень, які перебувають на різних стадіях: досудове розслідування, розгляд у суді першої інстанції, оскарження рішень в апеляційних судах чи Верховному Суді, або завершилися рішеннями, що набрали законної сили.

Такий підхід дає змогу аналізувати перебіг розслідувань і судового розгляду незалежно від процесуальних змін у кримінальних провадженнях, а також формувати цілісну картину щодо кожної події Революції Гідності.

Таким чином, епізод у межах цього звіту виконує одночасно функцію одиниці аналізу та організації матеріалу.

Джерела інформації

Звіт підготовлено на основі аналізу відкритих джерел інформації та багаторічного моніторингу справ Майдану.

Зокрема використано:

- дані, що містяться у відкритому доступі Єдиного державного реєстру судових рішень;
- офіційні відомості вебпорталу «Судова влада України»;
- трансляції судових засідань;
- офіційні повідомлення органів влади, зокрема Державного бюро розслідувань та Офісу Генерального прокурора;
- матеріали Європейського суду з прав людини та Комітету міністрів Ради Європи;
- публікації українських медіа та аналітичні матеріали громадських і правозахисних організацій;
- експертні консультації адвокатів, які представляють інтереси потерпілих;
- інші відкриті джерела.

Окремою основою дослідження стали внутрішні напрацювання Громадської організації «Адвокатська дорадча група» (АДГ), сформовані в межах багаторічного супроводу та моніторингу справ Майдану.

Адвокатська дорадча група. Фото: Facebook

АДГ об'єднує адвокатів, які є представниками потерпілих протестувальників та їхніх родин у справах Майдану. Протягом багатьох років організація здійснює збір, публікацію та опрацювання інформації щодо кримінальних проваджень у справах Майдану, готує щотижневі анонси судових засідань, періодичні звіти та публікації. Для цих цілей використовується, зокрема, джерела, перелічені вище, а також звіти та інформація про засідання від представників потерпілих.

Для цілей цього звіту накопичений масив даних було актуалізовано до поточного процесуального стану, верифіковано та систематизовано й згруповано за окремими епізодами подій Революції Гідності.

Підходи та критерії аналізу

У дослідженні застосовано поєднання хронологічного та епізодного підходів.

Хронологічний підхід використовується для відображення загальної динаміки розслідувань і судових процесів у часі, включно з інституційними змінами та іншими факторами, що впливали на перебіг розслідувань і розгляд справ.

Епізодний підхід дозволяє структурувати матеріал навколо окремих подій Революції Гідності та аналізувати стан розслідувань у межах кожної з них.

Під час аналізу кожного епізоду послідовно досліджувалися:

- встановлені слідством обставини події;
- коло пов'язаних кримінальних проваджень;
- їх поточний процесуальний стан;
- результати досудового розслідування та судового розгляду;
- вплив закінчення строків давності на можливість притягнення до відповідальності.

Обмеження дослідження

Дослідження має низку об'єктивних обмежень.

Значна частина кримінальних проваджень не завершена вироками, що набрали законної сили. Доступ до матеріалів досудового розслідування є обмеженим, а значна частина інформації про перебіг справ фрагментарно представлена у відкритих джерелах.

У зв'язку з цим звіт ґрунтується на вже наявних рішеннях судів, відкритій інформації, раніше зібраних матеріалах та експертних консультаціях.

Дослідження здійснено з дотриманням принципу презумпції невинуватості, закріпленого у статті 62 Конституції України та статті 17 Кримінального процесуального кодексу України. У випадках, коли відсутні вироки, що набрали законної сили, дослідження не містить висновків щодо винуватості конкретних осіб. Опис фактів, які випливають з досудових розслідувань, а також версії слідства не повинні тлумачитися як встановлення вини підозрюваних, які згадуються у Звіті, чи як остаточне встановлення будь-яких фактів, які має визначити суд.

Кримінальні провадження, що є предметом дослідження, перебувають у процесі тривалого розслідування та судового розгляду, який постійно змінюється. У межах окремих справ можуть відбуватися суттєві процесуальні зміни, зокрема передача до суду нових обвинувальних актів, ухвалення судових рішень, зміна складу суду або поновлення розгляду після скасування рішень вищими інстанціями.

У справах Майдану важливо чітко відокремлювати «розслідувані» провадження від «завершених». Більша частина справ перебуває у статусі розслідуваних: правоохоронці з'ясували фактичні обставини злочинів, окреслили коло підозрюваних і підготували обвинувальні акти, передані до суду. Проте завершеними такі справи вважати не можна, адже обвинувачення в них досі не підтверджене судовим рішенням, яке набрало законної сили.

Саме тому для оцінки стану справ Майдану недостатньо знати, скільки проваджень розслідувано. Не менш важливо розуміти, на якій стадії вони перебувають та чи встигнуть суди завершити їх розгляд так, щоб вироки набрали законної сили до закінчення строків давності.

Лише після набрання судовим рішенням законної сили та проходження всіх інстанцій кримінальне провадження можна вважати остаточно завершеним. Саме суд встановлює фактичні обставини справи, визначає винуватість або невинуватість особи, ухвалює обвинувальний або виправдувальний вирок, визначає вид і міру покарання, а також вирішує питання про інші правові наслідки, зокрема відшкодування шкоди.

Цей звіт досліджує справи, розслідування в яких було завершено, а обвинувальний акт скерований до суду. Дослідження відображає стан кримінальних проваджень на початок вересня 2026 року. Подальші зміни після цієї дати не враховані.

Окремим обмеженням дослідження є відсутність офіційного вичерпного переліку кримінальних проваджень, пов'язаних із подіями Революції Гідності. Основний масив проаналізованих проваджень сформовано на підставі багаторічного моніторингу АДГ, відкритих джерел та офіційних повідомлень органів державної влади. Водночас не можна повністю виключити, що окремі кримінальні провадження могли не бути охоплені цим дослідженням.

Крім того, кримінальні провадження, які перебувають на стадії досудового розслідування, здебільшого не можна повноцінно проаналізувати0. Матеріали досудового розслідування не є публічними, а доступ до них обмежений вимогами кримінального процесуального законодавства та необхідністю збереження таємниці досудового розслідування. Тому інформація про такі провадження включалася до звіту лише у випадках, коли вона була офіційно оприлюднена або містилася в інших відкритих джерелах.

У дослідженні посади осіб, назви підрозділів, органів та установ, зокрема міліції, ДАІ та інших органів, вказані станом на 2013–2014 роки, якщо інше прямо не зазначено. Тому відсутність уточнення «колишній» чи «екс» перед назвою посади не означає, що особа обіймає цю посаду на момент підготовки дослідження.

Декларація про використання інструментів ШІ

Під час підготовки цього звіту автори використовували великі мовні моделі як допоміжний інструмент.

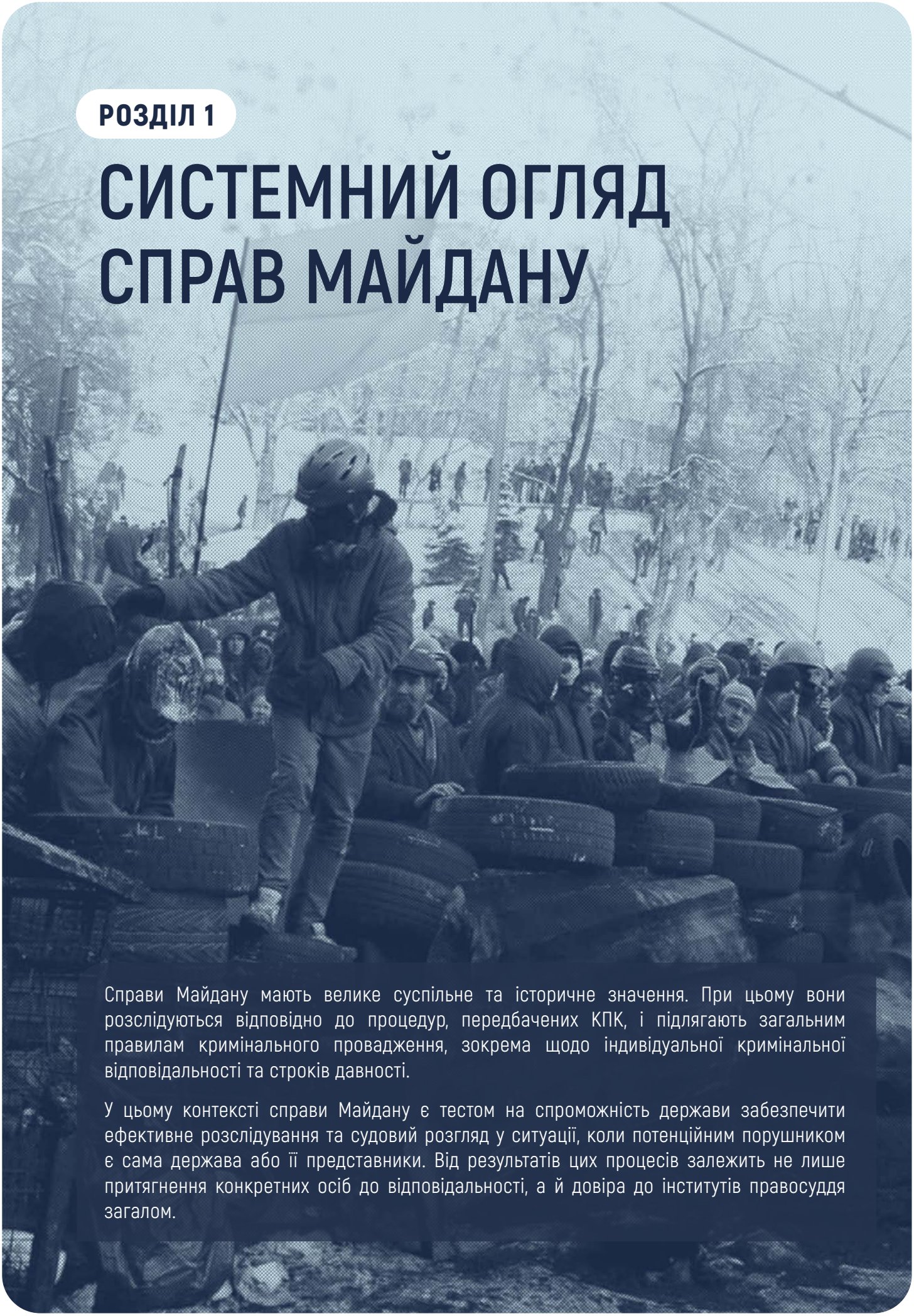
Інструменти ШІ застосовувалися для:

- перекладу та адаптації іншомовних джерел;
- літературного редагування, граматичної та стилістичної перевірки тексту з метою покращення його читабельності;
- опрацювання структури тексту, зокрема для покращення логіки викладу та структурування окремих описових блоків.

Зміст і дизайн дослідження, збір інформації та фінальна інтерпретація результатів є виключно авторським доробком колективу авторів. Автори перевірили, вичитали та верифікували весь відредагований матеріал.

РОЗДІЛ 1

СИСТЕМНИЙ ОГЛЯД СПРАВ МАЙДАНУ

Справи Майдану мають велике суспільне та історичне значення. При цьому вони розслідуються відповідно до процедур, передбачених КПК, і підлягають загальним правилам кримінального провадження, зокрема щодо індивідуальної кримінальної відповідальності та строків давності.

У цьому контексті справи Майдану є тестом на спроможність держави забезпечити ефективне розслідування та судовий розгляд у ситуації, коли потенційним порушником є сама держава або її представники. Від результатів цих процесів залежить не лише притягнення конкретних осіб до відповідальності, а й довіра до інститутів правосуддя загалом.

Фото: Олександр Тимошенко

1.1. ПОНЯТТЯ «СПРАВИ МАЙДАНУ», ЇХ МАСШТАБ І ПОТОЧНИЙ СТАН

Справи Майдану — це загальна назва сукупності кримінальних проваджень щодо злочинів, учинених під час подій Євромайдану та Революції Гідності, що тривали з 21 листопада 2013 року до 20 лютого 2014 року, та дотичних до них. Йдеться про понад 400 кримінальних проваджень — як тих, що перебувають на стадії досудового розслідування чи судового розгляду, так і тих, щодо яких уже ухвалені вироки або рішення про закриття.

Київ, грудень 2013 року. Фото: Сергій Бабенко

Йдеться про сотні окремих проваджень, які стосуються різних епізодів подій, різних місць, різних етапів Революції Гідності та різних категорій осіб. В одній справі може бути декілька обвинувачених, так само як щодо однієї особи можуть розслідуватися або розглядатися в судах кілька кримінальних проваджень.

Ці провадження охоплюють широкий спектр злочинів: незаконні затримання, катування, переслідування активістів, умисні вбивства протестувальників, зловживання владою та перевищення службових повноважень, створення та керівництво злочинною організацією.

Підозрюваними й обвинуваченими у цих провадженнях є понад 600 осіб — від експрезидента, колишніх міністрів та суддів до працівників спецпідрозділу «Беркут», так званих «тітушок», працівників ДАІ та слідчих. Це лише ті особи, щодо яких слідство зібрало достатньо доказів для повідомлення про підозру або направлення обвинувального акта до суду.

Частина проваджень завершена вироками або ухвалами про закриття проваджень, інші — перебувають на стадії судового розгляду або досудового розслідування. При цьому кількість кримінальних проваджень не є сталою: одні справи об'єднують, інші — роз'єднують, окремі провадження закривають, а в деяких з'являються нові підозри чи завершується досудове розслідування, після чого обвинувальні акти направляються до суду.

Масштаб справ Майдану визначається не лише кількістю проваджень, а й числом потерпілих. Йдеться про понад 2000 осіб, які постраждали, зокрема зазнали тілесних ушкоджень, були незаконно затримані, піддані катуванням або іншим формам жорстокого поводження, а також про родини загиблих протестувальників.

За своїм характером події, що є предметом розслідування у справах Майдану, мають ознаки системних злочинів. Йдеться не про поодинокі перевищення повноважень окремими виконавцями, а про насильство, яке здійснювалося організовано, за участю різних підрозділів правоохоронних органів, із використанням спеціальних засобів і вогнепальної зброї, а також із залученням цивільних осіб. У низці проваджень слідство виходить на рівень організації та віддання наказів, що ставить питання про відповідальність не лише виконавців, а й керівників та посадових осіб держави.

Попри усталене сприйняття, що справи Майдану пов'язані насамперед із подіями в центрі Києва, вони охоплюють значно ширший часовий і географічний масштаб.

У межах цього звіту до справ Майдану зараховано події, що відбувалися з листопада 2013 року до лютого 2014 року. Водночас ці часові межі є умовними. Частина кримінальних проваджень стосується подій, які формально відбулися після 20 лютого 2014 року, але мають безпосередній причинно-наслідковий зв'язок із подіями Революції Гідності. Це, зокрема, окремі епізоди приховування злочинів, знищення доказів або інші дії, які стали продовженням насильства проти учасників протестів.

Обмеження періоду подіями до 20 лютого 2014 року зумовлене завданнями дослідження. Саме цей часовий відрізок охоплює основні події Революції Гідності та більшість злочинів, які стали предметом розслідування у справах Майдану.

Водночас окремі кримінальні провадження виходять за межі зазначеного періоду і стосуються також російської агресії, що в ширшому історичному контексті є продовженням тих самих процесів. Цей взаємозв'язок простежується і в окремих кримінальних провадженнях. Наприклад, деяким колишнім правоохоронцям одночасно інкримінуються злочини проти учасників протестів і злочини, пов'язані з переходом на бік держави-агресора після початку окупації Криму.

Географія справ Майдану не обмежується Києвом. Хоча найбільша кількість кримінальних проваджень стосується подій у столиці — зокрема на Майдані Незалежності, в урядовому кварталі, на вулиці Грушевського та в районі вулиці Інститутської, — значна частина справ пов'язана з подіями в інших регіонах України. Йдеться, зокрема, про переслідування та насильство щодо учасників протестів у Черкасах, Харкові, Сумах, Запоріжжі та інших містах України.

Станом на вересень 2026 року суди першої інстанції ухвалили понад 100 вироків. Водночас не всі з них набрали законної сили. Зокрема, декілька кримінальних проваджень були закриті через сплив строків давності вже після ухвалення вироків — під час апеляційного розгляду. Понад 120 осіб уже були звільнені від кримінальної відповідальності через закінчення строків давності.

Понад 130 кримінальних проваджень досі перебувають на розгляді судів різних інстанцій. За майже 13 років у більшості епізодів встановлено фактичні обставини подій та визначено їх учасників. Частину цих висновків відображено й оцінено у вироках та ухвалах про закриття кримінальних проваджень. Є справи, які все ще на стадії розслідування. Досі з'являються нові підозри. Деякі справи слухаються багато років. Іноді тому, що там дуже велика кількість потерпілих, свідків і матеріалів. Інші справи затягуються стороною захисту чи просто дуже повільно слухаються судами. У справах Майдану в середньому зараз призначається близько 100–150 засідань впродовж місяця.

Станом на 1 грудня 2025 року керівник Департамент у справах Майдану Офісу генпрокурора Олексій Донський повідомляв таку статистику:

> *Офіс генпрокурора розглядає 147 таких справ, за ними звинувачують 318 осіб. Разом із регіонами йдеться про десь 180 справ. Це передусім особливо тяжкі злочини, де терміни давності не пройшли, а також тяжкі, де особи переховуються від слідства. Практично по всіх подіях Майдану досі є справи, які розглядають у суді. Від кримінальної відповідальності за строком давності звільнено близько 100 осіб. Не можна сказати, що це складні справи: обвинувальні акти щодо переважної більшості з цих людей були скеровані до суду ще п'ять-шість років тому. Просто вони довго перебували в судах — безпрецедентно довго тривав розгляд, часто без вагомих підстав... Засуджено 87 осіб, із них 32 — до позбавлення волі. Половина з цих 32 людей відбувають покарання, щодо інших вироки винесли заочно, за процедурою in absentia... Виправдальних вироків щодо справ, які веде Офіс генпрокурора (частину справ ведуть регіональні прокуратури), винесено вісім стосовно 12 осіб. Частина вироків досі на стадії оскарження.*[1]

Оскільки частина проваджень перебуває під процесуальним керівництвом інших прокуратур, варто уточнити, що реальна кількість, зокрема виправдувальних вироків, більша.

Станом на початок 2026 року переважну частину досудових розслідувань у справах Майдану здійснює Управління з розслідування злочинів, вчинених у зв'язку з масовими протестами 2013–2014 років, Державного бюро розслідувань. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням і підтримання публічного обвинувачення в судах забезпечує спеціалізований департамент Офісу Генерального прокурора.

Попри відкритість судових засідань, регулярні повідомлення державних органів та матеріали медіа, досі важко скласти загальну картину того, що саме слідство та суди встановили у справах Майдану: які злочини доведені, хто поніс за них відповідальність й що відбувається зі справами загалом.

Це при тому, що органи, які безпосередньо займаються розслідуванням і процесуальним керівництвом, зокрема прокурори, які представляють обвинувачення в судах, регулярно розповідають про перебіг справ, дають коментарі медіа та повідомляють про ключові події. А медіа продовжують готувати матеріали про розгляд справ, здебільшого у зв'язку з ухваленням рішень. Водночас за 13 років суспільна увага до справ Майдану помітно зменшилася, і найчастіше ця тема актуалізується під час річниць і пам'ятних дат.

Інформацію про справи Майдану в загальному вигляді можна знайти на сайті ДБР, яке щоквартально звітує про розслідування[2].

В окремих провадженнях Державне бюро розслідувань та Офіс Генерального прокурора роблять публікації про оголошення підозри чи скерування обвинувального акта до суду. Водночас в Українській Гельсінській спілці з прав людини, у своєму повідомленні до Комітету міністрів Ради Європи у справі «Шморгунов та інші проти України» від 22 січня 2024 року, зазначали, що подібна інформація має загальний характер і часто не дає чіткого уявлення про конкретні обставини справи чи ступінь встановлення всіх причетних осіб. На думку правозахисників, наданих ДБР відомостей недостатньо для формування об'єктивного висновку щодо реального стану та ефективності розслідування справ, які мають значний суспільний резонанс.

Суди у справах Майдану відкриті. Усі охочі можуть прийти на засідання. У деяких процесах відбуваються онлайн-трансляції. Прокурори, працівники ДБР, потерпілі та їхні представники публічно коментують стан справ та окремі провадження на запит журналістів, говорять про труднощі та роботу, яка ведеться.

1 «Важливо довести, що в насильство на Майдані втручалася Росія»: на якому етапі судові справи щодо Революції Гідності / Суспільне Новини, 01.12.2025. URL: https://surl.li/baeegb

2 Звіти про результати розслідування «справ Майдану» / Державне бюро розслідувань. URL: https://dbr.gov.ua/spravi-majdanu/zviti

Водночас слід зазначити, що в Україні відсутня єдина база даних щодо поточних і майбутніх судових засідань у справах Майдану. Безумовно, інформацію про судові засідання можна отримати на вебсайтах окремих судів. Однак здебільшого системно така інформація поширюється не державними органами, а неурядовими організаціями, зокрема ГО «Адвокатська дорадча група», учасники якої представляють інтереси потерпілих у справах Майдану[3].

Спостерігачу складно зрозуміти загальну картину того, що відбувається, із окремих новин. Інформація переважно фрагментарна. Водночас її обсяг дуже великий: йдеться про сотні проваджень, тисячі процесуальних дій, судових засідань та інших подій. А інформація про них розміщена в різних джерелах.

Системно збирати та висвітлювати інформацію про справи Майдану намагаються окремі журналісти та громадські організації. Єдиного державного джерела, яке б повно, детально та системно показувало стан усіх справ Майдану, немає.

Найбільший і найсистематизованіший масив інформації про справи є у слідства та прокуратури. Водночас велику роль у збереженні публічної інформації та пам'яті про справи Майдану відіграють журналісти, потерпілі, їхні адвокати та громадські організації.

Київ, січень 2014 року. Фото: Іван Любиш-Кірдей

1.2. ОБ'ЄКТИВНІ ТА СИСТЕМНІ ТРУДНОЩІ РОЗСЛІДУВАННЯ І СУДОВИХ ПРОЦЕСІВ

Справи Майдану є викликом для української системи правосуддя та держави загалом. Масштаб злочинів, те, що більшість із них скоювали представники держави проти власних громадян, а також те, що на початковому етапі розслідування мали здійснювати ті самі органи та особи, які придушували протести, вплинули на подальший перебіг справ. Додатковим фактором стала відсутність повноцінної реформи судової системи.

3 Фейсбук-сторінка Адвокатська дорадча група / Advocacy Advisory Panel. URL: https://www.facebook.com/HeavenlyHundredLawyers/

У цьому підрозділі ми зібрали фактори, які негативно впливали та продовжують впливати на розслідування і судовий розгляд справ Майдану.

1.2.1 Фактори, які ускладнювали розслідування під час і одразу після Майдану

Відсутність належного розслідування під час протестів

Чимало доказів і обставин подій довелося з'ясовувати вже після зміни влади, оскільки під час Революції Гідності випадки насильства щодо учасників протестів фактично не розслідувалися. Органи, які мали проводити розслідування, у момент вчинення злочинів перебували під контролем тієї самої влади, а її представники могли бути причетними до придушення протестів.

Це об'єктивно ускладнило, а в окремих випадках — унеможливило оперативне реагування, збирання доказів, належну фіксацію обставин подій та об'єктивне розслідування у перші місяці після їх вчинення.

У звіті Міжнародної дорадчої групи про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані[4] від 31 березня 2015 року йдеться, що до 22 лютого 2014 року влада не намагалася провести розслідування випадків насильства під час акцій протесту на Майдані. Відсутність належного слідства протягом трьох місяців, коли тривали акції протестів, означає, що дізнання не було розпочато оперативно, що саме по собі створило значні проблеми для подальших розслідувань[5].

Переслідування учасників протестів і недовіра до правоохоронних органів

Упродовж подій Євромайдану влада переслідувала учасників протестів. Велика кількість кримінальних проваджень була відкрита саме проти протестувальників і мала репресивний характер.

Постраждалі не довіряли правоохоронним органам. Вони часто не зверталися до правоохоронних органів і навіть до офіційних медичних установ, щоб не наражати себе на ще більшу небезпеку та переслідування з боку влади.

Розпорошеність розслідувань

До грудня 2014 року розслідування здійснювали кілька правоохоронних органів без єдиного центру координації: Головне слідче управління МВС України та слідчі підрозділи місцевих органів міліції, Головне слідче управління Генеральної прокуратури України, прокуратура міста Києва та інші місцеві прокуратури. Після зміни влади слідству довелося зібрати докупи велику кількість окремих проваджень, перевірити вже проведені слідчі дії та визначити спільну стратегію розслідування.

МДГ підкреслювала цю проблему, зазначаючи, що на момент призначення нових керівників відповідних слідчих органів уже минуло три місяці з часу перших випадків насильства вранці 30 листопада 2013 року. За оцінкою МДГ, новоствореним слідчим органам довелося

4 Міжнародна дорадча група (International Advisory Panel, IAP) — це незалежна експертна група, створена у квітні 2014 року за ініціативою Генерального секретаря Ради Європи Турбйорна Ягланда для оцінювання розслідувань насильства під час Революції Гідності. До її складу входили троє експертів: Ніколас Братца, голова групи, колишній президент Європейського суду з прав людини; Володимир Буткевич, колишній суддя ЄСПЛ від України; Олег Анпілогов, колишній прокурор, депутат Харківської обласної ради. Група не проводила власного кримінального розслідування і не встановлювала винуватості конкретних осіб. Її завданням було оцінити, чи відповідають розслідування українських органів стандартам Європейської конвенції з прав людини — зокрема вимогам незалежності, оперативності, ефективності та участі потерпілих.

5 Звіт Міжнародної дорадчої групи про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані, 31 березня 2015 року. URL: https://rm.coe.int/16802f038c

перевіряти, систематизувати та об'єднувати всі індивідуальні кримінальні провадження задля формування узгодженої стратегії розслідування. Водночас у справах, де слідство досягло певних результатів, виникала потреба в зміні підходу, тоді як у більшості інших проваджень зібрані матеріали розслідування виявилися фактично беззмістовними.

Оскільки до 22 лютого найбільш ефективно розслідувалися справи проти учасників акцій протесту, новому керівництву прокуратури необхідно було виявити неправомірні кримінальні переслідування, закрити ці справи, а також розпочати кримінальні провадження стосовно відповідальних посадових осіб[6].

Майже через десять місяців після завершення Євромайдану у складі Генеральної прокуратури України почав роботу Департамент спеціальних розслідувань — єдиний центр розслідування злочинів, учинених під час протестних акцій. Департамент створили у грудні 2014 року після численних звернень потерпілих, їхніх адвокатів та громадськості. Його очолив Сергій Горбатюк[7].

До департаменту було передано більшість кримінальних проваджень щодо подій Майдану. Водночас окремі провадження залишилися в інших органах досудового розслідування, зокрема регіональних прокуратурах.

Складність встановлення конкретних правоохоронців

Київ, лютий 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

Під час подій Євромайдану механізму індивідуальної ідентифікації правоохоронців фактично не було. Їхні обличчя здебільшого були закриті масками та шоломами, а формений одяг не містив індивідуальних ідентифікаційних номерів. При цьому значна частина інформації про склад підрозділів, їх розміщення та переміщення перебувала у держави.

6 Там само.

7 Довідка про стан розслідувань кримінальних проваджень за фактами подій листопада 2013 — лютого 2014 років, лютий 2015. URL: https://ccl.org.ua/wp-content/uploads/2015/02/dovidka-1-4.pdf

Цю проблему окремо зафіксував Комітет Ради Європи із запобігання катуванням (КЗК), який вказував серед перешкод для розслідування *«невстановлення слідчими особи працівників правоохоронних органів, які під час відповідних подій носили балаклави або шоломи і не мали індивідуального ідентифікаційного номера на своїй формі або шоломі»*, а також *«неотримання слідчими офіційних документів щодо розміщення працівників правоохоронних органів на той момент, оскільки вони були або знищені, або класифіковані як таємні»*[8].

Для притягнення особи до кримінальної відповідальності недостатньо встановити її належність до певного органу чи підрозділу або її участь у подіях. У кожному випадку необхідно довести, що саме ця особа вчинила конкретні дії чи бездіяльність, які містять склад відповідного кримінального правопорушення, а також підтвердити це належними та допустимими доказами.

Саме тому навіть у тих випадках, коли обставини події загалом є добре встановленими, це не означає автоматичного підтвердження вини кожного її учасника. Для кожного підозрюваного або обвинуваченого орган досудового розслідування і прокурор повинні окремо довести його роль, форму вини, причинний зв'язок між його діями та наслідками, а суд — оцінити ці докази відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства.

Відсутність формалізованих слідів

У частині справ йдеться про злочини, які за своєю природою не залишають формалізованих слідів. Зокрема, про прийняття усних наказів, координацію дій між різними органами, негласну взаємодію правоохоронців із цивільними особами («тітушками»), а також використання правових механізмів — кримінального переслідування, адміністративних проваджень, судових рішень — як інструменту тиску на учасників протестів. І хоча ці зв'язки найчастіше встановленні слідством, цей фактор може ускладнювати притягнення особи до відповідальності.

Перешкоди у зборі доказів і співпраці з правоохоронними органами

Київ, січень 2014 року. Фото: Reuters

Окремою проблемою стало знищення або недоступність документів та іншої інформації, необхідної для розслідування. Представниця потерпілих у справах Майдану, адвокатка, тодішня голова колегії АДГ, а з початком повномасштабної агресії — військова, аеророзвідниця Євгенія Закревська розповідала в інтерв'ю, що 23 лютого 2014 року в міліції знищили документи, що стосувалися дислокації, переміщень, наказів по «Беркуту» і громадської безпеки в цілому[9]. За словами Закревської, додаткові ризики втрати або знищення документів виникли під час реформи правоохоронних органів у 2015 році, коли міліцію ліквідували та створили Національну поліцію[10].

Проблеми були не лише з документами. МДГ також звертала увагу на неналежну взаємодію між правоохоронними органами, зокрема, відсутність співпраці між МВС та меншою мірою

8 Справа «Шморгунов та інші проти України», заяви № 15367/14 та 13 інших, Рішення, 21 січня 2021 року, п. 251. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g02#Text

9 Євгенія Закревська — про особливості судових процесів у справах Майдану, здобуті перемоги та замкнені кола системи / Новинарня, 20.02.2018. URL: https://novynarnia.com/2018/02/20/advokat-maydanu-yevgeniya-zakrevska-te-shho-komus-pogrozi-meni/

10 Йдеться про реформу Міністерства внутрішніх справ 2015 року, коли в Україні ліквідували міліцію та створили Національну поліцію. 7 листопада 2015 року набрав чинності Закон України «Про Національну поліцію». У межах реформи відбувалися реорганізація органів внутрішніх справ, кадрові зміни, передавання архівів, документів і матеріалів між установами.

СБУ стосовно надання чи відтворення матеріалів та інформації про плани операцій і плани розміщення особового складу[11].

МДГ окремо наголошувала, що позиція Міністерства внутрішніх справ не сприяла розслідуванню, а в окремих випадках навіть перешкоджала йому.

У МДГ підкреслювали, що співпраця з боку МВС мала критичне значення для ефективності розслідувань Генеральної прокуратури України, однак лінія поведінки міністерства щодо ГПУ не забезпечила належної взаємодії та суттєво негативно вплинула на перебіг справ. Окрім того, МДГ зазначала, що ГПУ не вжила всіх необхідних заходів реагування на ці недоліки для налагодження співпраці з МВС, а показовим прикладом цього стали описані спроби прокуратури допитати та заарештувати співробітників спецпідрозділу «Беркут»[12].

У 2017 році начальник департаменту спецрозслідувань Генпрокуратури України Сергій Горбатюк заявляв, що Міністерство внутрішніх справ не сприяло у розслідуванні щодо колишніх посадовців МВС, які мали контакти з підрозділами «Беркут» під час подій на Майдані у 2013-2014 роках: замість того, щоб спільними зусиллями з'ясувати всі обставини і встановити всіх осіб, які в Департаменті громадської безпеки МВС Києва здійснювали координацію «Беркута», від МВС жодної допомоги не надходило. Не було проведено службове розслідування стосовно цих осіб. За словами Горбатюка, службове розслідування могло стати підставою для звільнення причетних посадовців, а його результати допомогли б слідству швидше встановити осіб, відповідальних за злочини[13].

Також колишні міліціонери майже не співпрацювали зі слідством та не надавали свідчення, не тільки щодо власних протиправних дій, але й стосовно таких дій інших силовиків. Під час судових засідань більшість із них стверджували, що самі не застосовували сили до протестувальників і не бачили, хто саме це робив.

Нестача ресурсів для розслідування

Розслідування справ Майдану потребувало значних кадрових, організаційних і технічних ресурсів. Йдеться про великий обсяг матеріалів, значну кількість епізодів, потерпілих, свідків та підозрюваних, а також необхідність проведення складних експертиз і аналізу великої кількості доказів. Нестача слідчих та інших необхідних ресурсів у різні періоди впливала на якість та темпи розслідувань[14].

Начальник Департаменту спецрозслідувань ГПУ Сергій Горбатюк, 2018 рік. Фото: Апостроф

У 2017 році керівник Департаменту спецрозслідувань ГПУ Сергій Горбатюк зазначав, що розслідуванню справ Майдану перешкоджають хронічний дефіцит кадрів, низька мотивація через

11 Звіт Міжнародної дорадчої групи про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані, 31 березня 2015 року. URL: https://rm.coe.int/16802f038c

12 Справа «Шморгунов та інші проти України», заяви № 15367/14 та 13 інших, Рішення, 21 січня 2021 року, п. 445. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_g02#Text

13 Горбатюк стверджує, що МВС не допомагає розслідуванню справ Майдану / Укрінформ, 02.10.2017. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2316860-gorbatuk-stverdzue-so-mvs-ne-dopomagae-rozsliduvannu-sprav-majdanu.html

14 Звіт Міжнародної дорадчої групи про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані, 31 березня 2015 року. URL: https://rm.coe.int/16802f038c

побутові та соціальні проблеми (відсутність житла), а також брак технічного забезпечення та підтримки з боку керівництва[15].

Інституційна перебудова та передача справ

Зміни в системі кримінальної юстиції неодноразово впливали на перебіг розслідувань справ Майдану. Додаткових труднощів завдавали зміни кримінального процесуального законодавства, зокрема правил обчислення строків досудового розслідування.

У липні 2018 року в межах внутрішньої реорганізації Генеральної прокуратури Департамент спеціальних розслідувань було перетворено на Управління спеціальних розслідувань як самостійний структурний підрозділ із тією самою штатною чисельністю[16].

Паралельно тривала реформа органів прокуратури, започаткована ще до подій Майдану. Відповідно до прикінцевих положень КПК України прокуратура мала поступово втратити функцію досудового розслідування, а всі кримінальні провадження необхідно було передати до Державного бюро розслідувань або Національного антикорупційного бюро України залежно від підслідності[17].

Начальник Управління спеціальних розслідувань Генеральної прокуратури Сергій Горбатюк у 2019 році пояснював, що у листопаді 2017 року закінчилися повноваження слідчих прокуратури, але тоді їх продовжили на два роки, щоб завершити «старі» кримінальні провадження, зокрема щодо злочинів під час Євромайдану. Тому всі ці два роки існувала проблематика, хто і в якому статусі буде далі здійснювати розслідування[18].

20 листопада 2019 року Генеральна прокуратура остаточно втратила повноваження здійснювати досудове розслідування. Однак держава не забезпечила належних умов для безперервної передачі справ до ДБР. У результаті розслідування значної частини справ Майдану фактично призупинилося.

Як пояснювала адвокатка потерпілих Євгенія Закревська, передбачалося, що провадити справи Майдану мають ті самі слідчі, які понад п'ять років вели їх у ГПУ. Але норми, яка б дозволила їм перейти з Генпрокуратури до ДБР без обов'язкового проходження конкурсу, досі не було. Вона зазначала, що через це виникла ситуація, коли *«...передавати справи нікому, нікуди, а слідство зупиняється»*[19].

Адвокатка родин Героїв Небесної сотні Євгенія Закревська, 2020 рік.
Фото: The Ukrainians Media/Данило Павлов

Після тиску громадськості, потерпілих та їхніх адвокатів, зокрема голодування адвокатки потерпілих Євгенії Закревської та інших активістів, які до неї приєдналися, Верховна Рада України 3 грудня 2019 року

15 Сергій Горбатюк: Керівник Департаменту спецрозслідувань / Укрінформ, 20.02.2017. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2178850-sergij-gorbatuk-kerivnik-departamentu-specrozsliduvan-gpu.html

16 Реформа ГПУ: замість чотирьох підрозділів — нові управління / Укрінформ, 11.07.2018. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/2496894-reforma-gpu-zamist-cotiroh-pidrozdiliv-novi-upravlinna.html

17 Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI, розділ X «Перехідні положення», пункт 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20180316#n5303

18 Луценко «добиває» управління спецрозслідувань, що займається справами Майдану – Горбатюк / ZMINA, 12.08.2019. URL: https://zmina.info/news/gpu_likvidovuje_upravlinnjia_specialnih_rozsliduvan_jiak_ce_vpline_na_spravi_majdanu_/

19 Голодування Закревської: Рада розблокувала справи Майдану / BBC Україна, 03.12.2019. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/news-50641071

ухвалила зміни до Закону України «Про Державне бюро розслідувань», який, зокрема, усунув законодавчі перешкоди для продовження розслідування справ Майдану[20].

Прокурори спеціалізованого департаменту ОГП роками представляють обвинувачення у справах Майдану в судах. Деякі з них працювали над цими справами ще тоді, коли розслідування здійснювала прокуратура. Для багатьох справ саме ця багаторічна і послідовна робота прокурорів є важливою умовою того, щоб результати розслідування не були втрачені на етапі судового розгляду і справа нарешті отримала судове рішення.

Переховування підозрюваних і обвинувачених

Частина підозрюваних та обвинувачених у справах Майдану переховується за межами України, зокрема на території Росії та тимчасово окупованих територіях. Це робить неможливими їх допит, проведення інших процесуальних дій за їхньою участю.

Проблемою тривалий час також були законодавчі обмеження для проведення спеціального досудового розслідування та судового розгляду (*in absentia*). Зокрема, вимога щодо оголошення особи в міжнародний розшук через Інтерпол блокувала рух частини справ, оскільки Інтерпол відмовляв у розшуку окремих колишніх високопосадовців.

> *Щодо кількості таких справ, де йдеться про особливо тяжкі злочини, де особа переховується — це близько 90 справ. В основному особи переховуються або на території держави-агресора, або на тимчасово окупованих територіях України. На жаль, від Інтерполу не було співробітництва у справах щодо високопосадовців та правоохоронців. Частково було співробітництво щодо цивільних осіб, так званих «тітушок», у насильницьких злочинах. А от щодо правоохоронців і колишніх керівників держави, то там позиція Інтерполу, що це не політичний злочин, а злочин з політичною складовою. Тобто виходить так, що це може бути загальний кримінальний злочин, але якщо він пов'язаний з політичними подіями в державі, то в такому випадку Інтерпол не може здійснювати заходи з міжнародного розшуку* — керівник Департаменту у справах Майдану Офісу генерального прокурора Олексій Донський.[21]

Втеча Віктора Януковича, лютий 2014 року. Скриншот з відео

В іншому інтерв'ю О. Донський зазначав, що попри існування договорів про міжнародну правову допомогу, і, зокрема Європейської конвенції, учасником якої була і РФ, вона не віддавала підозрюваних чи обвинувачених на запит української сторони[22].

Ухвалений у травні 2021 року Закон № 1422-IX[23] ліквідував прив'язку до Інтерполу, замінивши її фактом переховування особи на території держави-агресора або оголошенням у міждержавний чи міжнародний розшук. Це врешті-решт усунуло одну з основних законодавчих перешкод для проведення спеціального досудового розслідування та судо-

20 Верховна Рада ухвалила закон про перезавантаження ДБР / Радіо Свобода, 03.12.2019. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-bdr-perezavantazhennya/30305080.html

21 У 50 «справ Майдану» спливає термін давності та досі немає вироків — Донський / Українське Радіо, 01.12.2023.URL: https://ukr.radio/news.html?newsID=102877

22 Спецефір Радіо Хартія. День гідності: про свободу, пам'ять і нас / Радіо Хартія, 21.11.2025.URL: https://www.youtube.com/live/ZG9V-vngCm0?si=4YUkKTG0cJuhWSvN&t=2095

23 Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» від 27.04.2021 № 1422-IX.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1422-20#Text

вого розгляду за відсутності обвинуваченого. Важливу роль у просуванні цих змін відіграли справи Майдану та зусилля юристів і правозахисників, які з ними працювали.

Розрив між провадженнями щодо виконавців і організаторів

Для справ Майдану індивідуальний характер кримінальної відповідальності має особливе значення. Події, які були результатом скоординованих дій багатьох органів державної влади та правоохоронних органів, у кримінальному провадженні розслідувалися і розглядалися як десятки окремих кримінальних проваджень щодо конкретних осіб. Фактично цілісна картина подій розподілена між великою кількістю кримінальних проваджень, які перебували на різних стадіях розслідування чи судового розгляду, слухалися різними судами та стосувалися різних категорій обвинувачених.

Встановлення системного характеру переслідування або насильства саме по собі не є достатнім для притягнення до кримінальної відповідальності конкретних осіб. У кожному окремому провадженні необхідно довести індивідуальну роль кожного обвинуваченого, навіть якщо його дії були частиною єдиного механізму або скоординованої діяльності. А це, своєю чергою, істотно ускладнювало доведення організованого характеру злочинів у кримінальному процесі.

Крім того, провадження щодо безпосередніх виконавців злочинів нерідко передавали до суду раніше, ніж справи щодо організаторів і керівників середньої та вищої ланок. Це було пов'язано, зокрема, з меншим обсягом доказів, необхідних для встановлення їхньої причетності. Так, досудове розслідування у кримінальному провадженні стосовно Віктора Януковича та шістнадцяти колишніх високопосадовців, яких підозрюють в організації системи узурпації влади та злочинів проти учасників протестів, було завершено лише у червні 2026 року. Станом на момент підготовки цього звіту обвинувальний акт у цьому провадженні ще не було передано до суду.

Вплив часу на можливість розслідувати злочини

Чим більше часу минає від подій, тим складніше встановлювати їхні обставини та збирати докази. Свідки й потерпілі можуть забувати деталі або помирати, так само, як і підозрювані. Втрачаються документи та інші матеріали, складніше перевіряти свідчення та відновлювати послідовність подій. Для справ Майдану ця проблема особливо гостра, оскільки від подій уже минуло 13 років, а частина розслідувань досі триває.

1.2.2 Фактори, які ускладнюють судовий розгляд

Оцінюючи судовий розгляд, важливо розрізняти об'єктивні перешкоди та ті проблеми, яких можна було уникнути.

а) Об'єктивні причини

Складність і великий обсяг справ

Частина справ Майдану стосується великої кількості потерпілих, свідків, обвинувачених та епізодів. Це об'єктивно потребує більше часу для судового розгляду.

Вплив зовнішніх обставин: пандемія COVID-19 та повномасштабна війна Росії проти України

Серед об'єктивних чинників, що ускладнювали розслідування та судовий розгляд справ Майдану, — перевантаженість судів, пандемія COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження у 2020–2022 роках. Додаткові перешкоди створило повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році. Через обстріли, повітряні тривоги та перебої з електропостачанням

судові засідання нерідко відкладалися або переривалися. На перебіг проваджень впливає також участь у Силах оборони України окремих потерпілих, їхніх представників, прокурорів та обвинувачених.

б) Процесуальні фактори

Затягування судового розгляду та його організація

Шевченківський районний суд м. Києва, справа генерала Володимира Гриняка, березень 2026 року.
Фото: Олександр Тимошенко

Нині однією з найбільших проблем у справах Майдану є ризик звільнення обвинувачених від кримінальної відповідальності через сплив строків давності. Для нетяжких і тяжких злочинів уже минули передбачені законом п'ятирічні та десятирічні терміни відповідно. Докладніше про строки давності та наслідки їх завершення — у підрозділі 1.3.

Уже за два роки почнуть спливати строки давності у справах про особливо тяжкі злочини.

Головна проблема полягає в тому, що суди не встигають завершити розгляд справ до закінчення строків давності.

Окрім об'єктивних обставин, описаних вище, цьому сприяють три основні чинники.

Перший — умисне затягування судового розгляду стороною захисту в окремих провадженнях.

Прокурор у справах Майдану Олексій Донський зазначав, що чинне кримінальне процесуальне законодавство фактично створює можливості для умисного затягування судового розгляду. За його словами, сторона, зацікавлена не в ухваленні вироку, а в максимально тривалому розгляді справи, може використовувати для цього передбачені законом процесуальні механізми. Таке штучне затягування, за спостереженнями прокурора, стало поширеною тактикою адвокатів в окремих провадженнях[24].

24 Відеосюжет «Не всі винні будуть покарані! Справи Майдану закривають!» / LB.ua (LB live), 21.11.2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=o_hyfNDwNGU

Другий фактор — неналежна організація судового розгляду.

Практика свідчить, що за належної організації судового процесу навіть складні справи можна розглянути в розумні терміни. Натомість через організаційні недоліки та затягування процесу навіть відносно прості провадження з одним обвинуваченим можуть тривати роками й завершуватися закриттям у зв'язку зі спливом строків давності[25].

> *Організація судового процесу, менеджмент судового процесу, розрахунок власне часу, щільності засідань, яка має бути для того, щоб вироки були винесені — це все персональна відповідальність суддів. Якийсь суд підходить відповідально, якийсь суддя конкретно підходить відповідально до цього. В інших справах може призначатися засідання, добре, якщо раз на місяць, буває набагато менше. Очевидно, що математично ця справа не може бути розглянута ні в строки, передбачені Кримінально-процесуальним кодексом, ні взагалі за життя потерпілих і цього складу людей, і цього складу учасників процесу. Багато потерпілих померло під час судового розгляду. Помер суддя. Помер слідчий. Тобто у нас є певні взагалі звичайні життєві обмеження,* — пояснювала в інтерв'ю представниця потерпілих Євгенія Закревська[26].

Це поодинокий випадок, але наприкінці 2025 року, в одній зі справ Майдану ВРП визнала дисциплінарним проступком невжиття суддею заходів щодо розгляду справи протягом строку, встановленого законом, а також порушення засад рівності сторін судового процесу перед законом і судом, засад змагальності сторін при вирішенні питання про закриття справи у зв'язку з закінченням строків давності.

Пізніше Велика палата Верховного Суду залишила в силі дисциплінарне стягнення, яке ВРП наклала на суддю Анатолія Ясельського, у зв'язку з тривалим розглядом та закриттям справи командира львівського «Беркуту» Ростислава Пацеляка щодо подій 18 лютого 2014 року. Справа перебувала на розгляді судді майже 8 років[27].

Третій фактор — зміна складу суду та повторення процесуальних дій.

В окремих провадженнях з різних причин може відбуватися зміна судді або складу колегії. Часто це призводить до того, що справу починають розглядати спочатку, тобто до необхідності повторювати вже проведені процесуальні дії. Зокрема, це може означати повторний допит свідків, дослідження доказів та інші дії, які вже були виконані попереднім складом суду. Для справ, розгляд яких триває роками, такі зміни можуть істотно збільшувати їх загальну тривалість.

Складнощі, з якими стикалися слідство і суди у справах Майдану, були серйозними та суттєво впливали на тривалість і перебіг проваджень. Водночас самі по собі ці обставини не можуть виправдати всі недоліки розслідування та судового розгляду.

---

25 Справи Майдану закривають через сплив строків давності: хто уникнув покарання і які справи — під загрозою / Watchers, 26.08.2025. URL: https://watchers.media/articles/spravy-majdanu-zakryvayut-cherez-splyv-strokiv-davnosti-hto-unyknuv-pokarannya-i-yaki-spravy-pid-zagrozoyu/; А що там зі справами Майдану? 9,5 відповідей на одне питання / Новинарня, 21.11.2023. URL: https://novynarnia.com/2023/11/21/a-shho-tam-zi-spravamy-majdanu-95-vidpovidej-na-odne-pytannya/;

26 Відеосюжет «У тому, що у багатьох справ минають терміни давності, винна держава – адвокатка Закревська» / Укрінформ, 20.02.2024. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ZBCajXu3Be8

27 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.05.2026 у справі № 990SCGC/53/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/136901093

1.3. СТРОКИ ДАВНОСТІ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР НЕЗАВЕРШЕНОСТІ СПРАВ

Понад 100 обвинувачених у справах Майдану вже звільнено від кримінальної відповідальності через сплив строків давності. У 2028–2029 роках почнуть завершуватися строки давності й щодо особливо тяжких злочинів, що створює ризик звільнення від відповідальності інших обвинувачених.

Солом'янський районний суд м. Києва, справа командира батальйону харківського «Беркуту» Владислава Лукаша, квітень 2026 року. Фото: Олександр Тимошенко

Відповідно до статті 49 Кримінального кодексу України особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо від дня вчинення кримінального правопорушення до набрання вироком законної сили минули такі строки:

- Два роки — у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачене покарання менш суворе, ніж обмеження волі;
- Три роки — у разі вчинення кримінального проступку, за який передбачено покарання у виді обмеження волі, чи нетяжкого злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до двох років;
- П'ять років — у разі вчинення нетяжкого злочину;
- Десять років — у разі вчинення тяжкого злочину;
- П'ятнадцять років — у разі вчинення особливо тяжкого злочину[28].
- Перебіг давності зупиняється, якщо особа умисно ухиляється від досудового розслідування або суду. Водночас уже є випадок, коли справа, яку розглядали в суді за спеціальною процедурою *in absentia*, після спливу 15 років від вчинення злочину була закрита у зв'язку

28 Стаття 49 Кримінального кодексу України від 2001 року № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

із закінченням строків давності після відповідного клопотання обвинуваченого[29]. Питання про застосування давності до осіб, які вчинили особливо тяжкий злочин, за який законом може бути призначене довічне позбавлення волі, вирішується судом.

Оскільки строки давності рахуються від моменту вчинення злочину, 5- і 10-річні строки у більшості відповідних справ уже закінчилися у 2018–2019 та 2023–2024 роках відповідно.

Строки давності закінчилися, зокрема, у більшості справ щодо подій листопада–грудня 2013 року, січневих подій, крім убивств протестувальників, та деяких епізодів лютого 2014 року. Йдеться, зокрема, про:

- Розгін Майдану 30 листопада 2013 року;
- Побиття протестувальників на Банковій 1 грудня 2013 року;
- Штурм Майдану 11 грудня 2013 року;
- Поїздка до Межигір'я 29 грудня 2013 року;
- Січневі події на Грушевського (крім убивств);
- Напад на Автомайдан 23 січня 2014 року;
- Побиття та незаконні затримання активістів 18 лютого;
- Загалом переслідування учасників Революції Гідності;
- Видача зброї «тітушкам» 20 лютого 2014 року.

Здебільшого, ці обвинувачення стосувалися незаконного перешкоджання проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій[30], перевищення влади або службового становища[31], внесення неправдивих відомостей до офіційних документів[32], притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності[33] та інших злочинів, пов'язаних із незаконним кримінальним переслідуванням учасників Революції Гідності.

У цих злочинах обвинувачувалися, зокрема, співробітники ПМОП «Беркут», які неправомірно застосовували силу та затримували протестувальників, слідчі, прокурори та судді.

Водночас, сплив строку давності не означає, що всі такі справи вже закриті. Триває розгляд проваджень, в яких обвинувачені перебувають у розшуку. Також не всі особи, які можуть клопотати про закриття справи у зв'язку зі спливом строків давності, скористалися такою можливістю.

Закриття проваджень відбувається в судах не автоматично. Обвинувачений чи його захисник подає клопотання про звільнення особи від відповідальності. Після цього суд має пересвідчитися, що для цього є всі підстави, вислухати думку, зокрема потерпілих, й ухвалити відповідне рішення[34].

Також є випадки, коли апеляційний суд скасовував ухвалу про закриття провадження, відправляв справу на новий розгляд, і суд повторно розглядав клопотання про звільнення від

---

29 Йдеться про окреме кримінальне провадження щодо захоплення державної влади у вересні–жовтні 2010 року, яке не стосується безпосередньо подій Революції Гідності. За версією слідства, Віктор Янукович за пособництва тодішнього заступника міністра юстиції Володимира Богатиря у неконституційний спосіб відновив дію Конституції України в редакції 1996 року, що призвело до розширення президентських повноважень. Обвинувальний акт щодо обох осіб скерували до суду в липні 2023 року. У 2026 році Дніпровський районний суд міста Києва звільнив Богатиря від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Докладніше див. розділ 2.5.3 цього звіту.

30 Стаття 340 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

31 Стаття 365 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

32 Стаття 366 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

33 Стаття 372 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

34 Частини 1, 4 статті 286, частини 2, 3 статті 288 Кримінального процесуального кодексу України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

кримінальної відповідальності. Це означає, що строки давності в справах вже минули, але нові рішення про закриття ще будуть з'являтися найближчим часом.

Навіть якщо провадження закривається через заверешення строків давності, важливо, щоб суд у своєму рішенні зафіксував встановлені обставини злочину. Таке рішення має значення не лише для конкретного провадження, а й як історичний документ. Це важливо для того, щоб у майбутньому під час дослідження та оцінки подій Майдану можна було спиратися на встановлені судом факти, навіть якщо конкретна особа через сплив строків давності не понесе покарання.

Адвокатка потерпілих у справах Майдану Оксана Михалевич стверджує, що у переважній більшості ухвал суди не тільки не спромоглися прописати, що правоохоронці звільняються від кримінальної відповідальності за вчинений злочин (обмежуючись знеособленими фразами на кшталт «звільнити особу, що обвинувачувалася» / «звільнити на підставі ст. 49» / «звільнити за дії, передбачені ст.ст.ККУ»), але й часто навіть не описали обставини вчинення злочину: місце, час, дії правоохоронців, дії протестувальників, обстановку, в якій ті злочини вчинялися[35].

Якщо після закінчення строків давності обвинувачений чи його захисник не клопотали про закриття справи, а суд ухвалив обвинувальний вирок, особу звільняють від відбування покарання.

На сьогодні строки давності ще не спливли за обвинуваченнями в особливо тяжких злочинах (наприклад, вбивства). Для осіб, які переховуються, проводиться заочний судовий розгляд — перебіг давності має зупинятися до їхнього затримання чи явки.

Адвокатка Євгенія Закревська наголошує, що проблема спливу строків давності полягає не лише в тому, що винні можуть уникнути покарання. Відсутність вироків у справах про злочини, вчинені під час ключових подій Майдану, означає, що суспільство так і не отримало належної правової оцінки цих подій з боку держави та визначеності щодо відповідальності за них. Саме тому, на її думку, особливу цінність мають вироки, які все ж вдалося отримати у справах Майдану[36].

На фоні цього особливої актуальності набуває необхідність ухвалення вироків та набрання ними законної сили у справах про особливо тяжкі злочини, зокрема в окремих провадженнях щодо подій 18–20 лютого 2014 року. Це має відбутися до спливу 15-річних строків давності у 2029 році, а в окремих справах — уже у 2028 році.

35 Історія Революції гідності крізь призму судових процесів: що відбувається зі «справами Майдану» через 11 років / LB.ua, 20.02.2025. URL: https://lb.ua/society/2025/02/20/661680_istoriya_revolyutsii_gidnosti_kriz.html

36 Справи Майдану: суд must go on? Як затягування процесів та сплив строків ховають відповідальність за злочини проти Революції Гідності / Новинарня, 21.11.2024. URL: https://novynarnia.com/2024/11/21/spravy-maidanu-sud-must-go-on/

FinBANK
ВСІ
ЗА ВАШІ
КРАЇНИ

РОЗДІЛ 2

ХРОНОЛОГІЯ ТА ЕПІЗОДИЧНИЙ ВИМІР РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Фото: Максим Білоусов

2.1. Розгони протестів і перші переслідування (листопад–грудень 2013 року)

2.1.1 Розгін Майдану 30 листопада 2013 року

У ніч з 29 на 30 листопада 2013 року на Майдані Незалежності перебувало близько 300 осіб. Близько 4:00 ранку 30 листопада 2013 року після заїзду комунальної техніки та оточення площі підрозділами Внутрішніх військ МВС на Майдан увійшли співробітники київського полку МОП «Беркут».

Київ, грудень 2013 року. Фото: Богдан Пошивайло

З 04:07 до 04:22 без попередження про застосування сили беркутівці почали завдавати множинних ударів спецзасобами ПР-73, «Тонфа», руками та ногами по різних частинах тіла, зокрема, по головах учасників мирного зібрання, щоб витіснити їх з площі. Після цього беркутівці продовжили витісняти протестувальників уздовж вулиці Хрещатик, перешкоджаючи їхньому поверненню на Майдан[37].

У результаті дій правоохоронців десятки осіб отримали тілесні ушкодження, приміром журналісти та медик.

Офіційно згідно з даними ДБР, у ніч на 30 листопада 2013 року від злочинів правоохоронців у Києві на Майдані Незалежності: 127 осіб визнано потерпілими[38]; 56 протестувальників отримали

37 Як Євромайдан перетворювався на Революцію гідності / Новинарня, 01.12.2025. URL: https://novynarnia.com/2025/12/01/yak-yevromajdan-peretvoryuvavsya-na-revolyucziyu-gidnosti/; Розгін Євромайдану 30 листопада 2013 / Олена Чебелюк / Цифровий Майдан, 09.12.2023. URL: https://digitalmaidan.org/history/history-maidan/rozgin-euromaidanu-30-lystopada-2013

38 Інформація станом на 30.10.2020, надана на адвокатський запит Юлії Науменко. На даний момент потерпілих вже більше.

тілесні ушкодження (50 — легкі, 6 середньої тяжкості)[39], 54-м особам насильницькими діями завдано фізичний біль.

34 протестувальники доставлено до Шевченківського райвідділу міліції; з них — щодо 28 склали протоколи про адміністративні правопорушення (за статтею «Дрібне хуліганство»[40]). Всі справи про адміністративні правопорушення суди пізніше закрили за відсутністю складу правопорушення.

Розгін Майдану, Київ, 30 листопада 2013 року. Фото з відкритих джерел

Хід розгону Євромайдану 30 листопада 2013 року показано в документальному фільмі Юрія Гончарука «Розгін Майдану. Абсолютно документальний фільм» (оприлюднений 30 листопада 2021 року на ютуб-каналі ГО «Адвокатська дорадча група»): відеозаписи з різних джерел посекундно синхронізовано в єдину хронологію з 03:57 до 05:00, включно з коментарями побитих учасників протесту[41].

Версія слідства. У висновках слідства та судових рішеннях встановлено, що тодішній Президент України Віктор Янукович доручив міністру внутрішніх справ Віталію Захарченку та секретарю РНБО Андрію Клюєву розробити план силового розгону учасників мирної акції на Майдані Незалежності та забезпечити його виконання[42].

За відсутності судового рішення про заборону мітингу силовий розгін був незаконним, у зв'язку з чим, за версією слідства, було створено формальний «законний привід» — охорона громадського порядку під час встановлення новорічної ялинки та проведення робіт із благоустрою площі.

Клюєв залучив заступника секретаря апарату РНБО Володимира Сівковича та голову КМДА Олександра Попова. Захарченко залучив начальника ГУ МВС України в місті Києві Валерія Коряка, який мав виконувати вказівки Сівковича.

Слідство стверджувало, що близько 03:45 Попов розпорядився забезпечити заїзд комунальної техніки на Майдан Незалежності. Близько 04:00 Попов і Сівкович перебували в кабінеті Коряка в ГУ МВС у Києві, де здійснювалася координація дій за відеотрансляцією з камер спостереження.

На вулиці Інститутській перебували керівники київського «Беркуту», зокрема Сергій Кусюк, Андрій Дидюк, Микола Тягнирядно, Дмитро Садовник та інші командири рот. Після займання позицій понад 600 військовослужбовцями ВВ на площу зайшли близько 180 беркутівців із кількох рот київського полку.

39 Безпосередньо після побиття і протягом Євромайдану постраждалі від рук поліції часто не звертались ні до медичних закладів, ні до правоохоронних органів. Обґрунтовано боялись за свою безпеку. Більшість тілесних ушкоджень зі спливом часу вже неможливо зафіксувати за допомогою судово-медичної експертизи. Тому реальних постраждалих, побитих тоді протестувальників суттєво більше ніж зафіксованих СМЕ тілесних ушкоджень.

40 Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X, стаття 173. URL: https://surl.li/qtnrjl

41 Гончарук Ю. Розгін Майдану. Абсолютно документальний фільм / YouTube-канал «Адвокатська Дорадча Група», 30 листопада 2021 року. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yW0wfIii8YA

42 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 21.03.2024 у справі № 761/3844/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117901463; Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 21.08.2025 у справі № 761/38500/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129924986

У межах епізоду розгону Майдану розслідувалося близько 30 кримінальних проваджень. На вересень 2026 року чинними залишаються три вироки, більшість справ закриті у зв'язку із закінченням строків давності.

Зокрема, у провадженні щодо заступника секретаря РНБО **Володимира Сівковича** триває спеціальне судове провадження (*in absentia*) у Солом'янському районному суді Києва[43]. Провадження щодо голови КМДА **Олександра Попова**[44] та начальника управління громадської безпеки ГУ МВС у Києві **Олега Мариненка**[45] закриті у зв'язку із закінченням строків давності.

Розслідування щодо колишнього секретаря РНБО **Андрія Клюєва** фактично зупинене з 2019 року. У Великій Палаті Верховного Суду розглядаються скарги щодо можливості продовження провадження[46].

Ілюстрація до матеріалу «ГПУ, МВС та СБУ про результати розслідування протидії мирним акціям протесту: розгін студентського Майдану та інших акцій протесту в грудні 2013 року; кримінальне та адміністративне переслідування активістів», Київ, 17 листопада 2015 року. Фото: Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України (архівний сайт)

Провадження щодо більшості командирів київського «Беркуту» (зокрема, заступників командира полку **Андрія Дидюка, Миколи Тягнирядна**, командира 3-ї роти **Євгена Антонова**, заступника командира 4-ї роти **Юрія Шевченка**[47] та командира автотранспортної роти **Руслана Цикалюка**[48]) закриті за строками давності. Триває лише спеціальне судове провадження

43 Справа № 761/29281/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

44 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 21.03.2024 у справі № 761/3844/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117901463

45 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 24.05.2024 у справі № 761/18348/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119411699

46 Ухвала Великої Палати Верховного Суду від 08.10.2025 у справі № 757/29843/19-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131000876

47 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 24.05.2024 у справі № 761/18348/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119411699

48 Ухвала Подільського районного суду м. Києва від 27.02.2024 у справі № 758/6166/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117310884

(*in absentia*) щодо командира роти спеціального призначення **Дмитра Садовника**[49], справа слухається в Дарницькому районному суді міста Києва.

До суду також дійшли справи понад 20 співробітників некерівного складу київського «Беркуту», переважно тих, кого вдалося ідентифікувати за фото- та відеоматеріалами. Серед них **Артема Мурашка**[50], якого у 2025 році засуджено заочно до 5 років позбавлення волі. **Віктору Ейсмонту** та **Володимиру Мохоню**[51] (3-тя рота) призначене покарання у вигляді трьох років позбавлення волі. Не зважаючи на оскарження, Верховний Суд залишив у силі цей вирок у 2024 році. **Дмитро Перінський**[52] визнав вину, йому було призначено умовне покарання.

Після спливу 10-річного строку давності суди закрили провадження щодо значної кількості беркутівців та співробітників управління громадської безпеки, зокрема на стадії апеляційного перегляду обвинувальних вироків. Йдеться про провадження щодо беркутівців (**Олег Бойко**[53], **Юрій Товкач**, **Володимир Мохонь** (друга справа), **Артур Скоробогач**[54], **Максим Обмачівський**[55], **Сергій Лобода** (у двох провадженнях)[56], **Володимир Микитась**[57], **Павло Парілов**[58], **Андрій Галайда**, **Максим Корх**[59], **Олег Козачишин**, **Вадим Бетлій**[60], **Віталій Тищук**[61], **Віталій Хруль**[62], **Микола Данилюк**[63]) та співробітників управління громадської безпеки **Сергія Карандюка**[64] та **Сергія Бойка**[65].

Станом на вересень 2026 року, крім справ Володимира Сівковича та Дмитра Садовника, в судах різних інстанцій залишаються окремі провадження щодо беркутівців. У судах першої інстанції розглядаються справи за обвинуваченням беркутівців **Володимира Кочмара**,

49 Справа № 753/9116/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

50 Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 21.08.2025 у справі № 761/38500/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129924986

51 Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 14.06.2021 у справі № 761/18548/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/97849398

52 Вирок Васильківського міськрайонного суду Київської області від 21.08.2019 у справі № 362/2163/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/83802563

53 Ухвала Київського апеляційного суду від 20.03.2025 у справі № 761/2837/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/126034814

54 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 11.07.2024 у справі № 761/23999/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121054594. У другому провадженні по цьому ж епізоду він був засуджений.

55 Ухвала Київського апеляційного суду від 01.08.2024 у справі № 761/28014/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120870510

56 Ухвала Київського апеляційного суду від 01.08.2024 у справі № 761/28014/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120870510; Ухвала Київського апеляційного суду від 23.07.2024 у справі № 761/41888/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120754619

57 Ухвала Голосіївського районного суду м. Києва від 14.01.2025 у справі № 757/23699/20-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124502703

58 Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 22.10.2024 у справі № 761/34859/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/122607827

59 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 18.12.2023 у справі № 757/28324/20-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/116060007

60 Ухвала Дніпровського районного суду м. Києва від 13.12.2023 у справі № 757/32884/20-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115657710

61 Ухвала Подільського районного суду м. Києва від 01.12.2023 у справі № 758/5024/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115412385

62 Ухвала Київського апеляційного суду від 06.04.2026 у справі № 761/41526/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135856562

63 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 25.09.2025 у справі № 761/47476/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/130613002

64 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 22.06.2020 у справі № 761/11648/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/89989302

65 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 21.07.2020 у справі № 761/11650/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/91563816

Назарія Зубкевича[66], **Дмитра Музики**[67], **Олександра Перчука**[68], **Олега Бондаря**[69] та **Анатолія Логвиненка**[70] — колишнього командира 2-ї роти київського «Беркуту», якому також інкримінують причетність до нападу на учасників Автомайдану 23 січня 2014 року. Після скасування ухвали суду про закриття на новий розгляд відправили справу за обвинуваченням беркутівців **Руслана Марчука**[71] та **Сергія Цінарідзе**[72]. В апеляційному суді розглядаються скарги на обвинувальний вирок у справі беркутівців **Дмитра Дерев'янкіна** та **Вадима Шепеля**[73].

2.1.2 Побиття на Банковій 1 грудня 2013 року

1 грудня 2013 року сотні тисяч українців вийшли на вулиці Києва. Це була відповідь суспільства на жорстоке побиття «Беркутом» протестувальників у ніч на 30 листопада.

Представники внутрішніх військ МВС, які охороняли Майдан після розгону, залишили площу. На каркасі новорічної ялинки з'явилися перші прапори та плакати. Частина протестувальників і журналістів пішли з Майдану на Банкову до Адміністрації президента Віктора Януковича.

Після 12-ої години на Банковій локально певний час відбувалися сутички, в яких, за версією обвинувачення, брали активну участь приблизно 50-60 осіб. Інші ж учасники мирної акції протесту перебували на відстані від указаних осіб і шеренг працівників міліції та внутрішніх військ. Тоді ж уперше на Майдані проти протестувальників почали масово використовувати світлошумові та газові гранати.

Після 16:00 частина тих, хто брав участь у сутичках, почала покидати Банкову, а незначна кількість (близько 20 осіб) залишилася. «Беркут» і представники внутрішніх військ МВС силою витіснили цих протестувальників із вулиці Банкової, застосувавши газові та світлошумові гранати, кийки проти мирних протестувальників і журналістів. Частину протестувальників затримали.

Побиття на Банковій 1 грудня 2013 року. Фото: УНІАН

Затриманих (щонайменше дев'ятьох) розмістили на прилеглій території АП і продовжили бити, навіть тих протестувальників, які лежали зі зв'язаними руками. 3 грудня 2013 року в Шевченківському суді дев'ятьом затриманим обрали запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою за підозрою в організації масових заворушень. Так з'явився термін «в'язні Банкової»[74].

66 Справа № 761/28130/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

67 Справа № 761/41526/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

68 Справа № 761/34859/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

69 Справа № 761/23999/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

70 Справа № 756/3022/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

71 Справа № 761/22139/17 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

72 Справа № 759/15278/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

73 Справа № 761/42629/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

74 Історія Революції Гідності крізь... / Лівий берег, 04.12.2024. URL: https://lb.ua/news/2024/12/04/648331_istoriya_revolyutsii_gidnosti_kriz.html

Версія слідства. За матеріалами слідства та судових рішень[75], підготовка до подій 1 грудня відбувалася заздалегідь. Напередодні, 30 листопада 2013 року, заступник начальника ГУ МВС України в місті Києві — начальник міліції громадської безпеки Петро Федчук затвердив розрахунок сил і засобів міліції на 1 грудня 2013 року, зокрема поблизу Адміністрації Президента.

За версією слідства, 1 грудня 2013 року приблизно з 16:00 до 18:00 Віктор Янукович, діючи у складі злочинної організації спільно з міністром внутрішніх справ Віталієм Захарченком, його заступником Віктором Ратушняком, заступником начальника ГУМВС — начальником міліції громадської безпеки Петром Федчуком, командиром полку МОП «Беркут» Сергієм Кусюком, організував силові дії проти учасників протесту на вулицях Банковій та Інститутській у Києві. До цих дій, за версією слідства, також були залучені начальник управління громадської безпеки ГУ МВС України в Києві Олег Мариненко, командир батальйону харківського «Беркуту» Владислав Лукаш, співробітники підрозділів «Беркуту» з Харківської, Кіровоградської та Київської областей, військовослужбовці внутрішніх військ МВС України та інші особи.

Слідство і суди встановили факти застосування надмірної та невибіркової сили після завершення активної фази сутичок, зокрема побиття затриманих протестувальників.

Упродовж тривалого часу розслідування було формальним: заяви потерпілих реєструвалися із затримкою, судово-медичні експертизи проводилися лише у 2015 році, а конкретних виконавців довгий час не встановлювали через відсутність документів про дислокацію сил та використання однакової форми і масок.

Стосовно цих подій ухвалено два вироки, одне провадження закрито і розгляд кількох справ триває.

Один із вироків було ухвалено щодо **Ігоря Садовниченка**[76], молодшого інспектора автослужби відділення №1 автотранспортного взводу харківського «Беркуту». З 2015 він переховується від слідства у РФ, тому суд розглядав справу у спеціальному судовому провадженні (*in absentia*). Садовниченку призначене покарання у вигляді восьми років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах строком на три роки. Вирок набрав законної сили.

У 2016 році Печерський районний суд Києва засудив за службову недбалість колишнього інспектора управління громадської безпеки столичної міліції **Дмитра Сергу**[77]. Йому призначили штраф 6800 гривень та заборонили працювати в правоохоронних органах на три роки. Через п'ять місяців він був звільнений від покарання на підставі закону «Про амністію в 2016 році»[78].

У провадженні щодо ексначальника управління громадської безпеки ГУ МВС у Києві **Олега Мариненка**[79] прокуратура передала обвинувальний акт до суду в 2015 році. Провадження у загальній справі по двох епізодах («Розгін Майдану 30 листопада 2013 року», «Побиття на Банковій 1 грудня 2013 року») було закрите у 2024 році у зв'язку з закінченням строків давності.

Станом на вересень 2026 року в судах залишаються справи щодо ряду осіб, причетних до перешкоджання мирним зібранням. Зокрема, заступник начальника Головного управління —

75 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 18.07.2016 у справі № 757/10970/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/59040444; Вирок Печерського районного суду міста Києва від 05.12.2022 у справі № 757/57922/18-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108044203

76 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 05.12.2022 у справі № 757/57922/18-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108044203

77 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 18.07.2016 у справі № 757/10970/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/59040444

78 Закон України "Про амністію у 2016 році" від 22.12.2016 № 1810-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-19#Text

79 Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 24.05.2024 у справі № 761/18348/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119411699

начальник міліції громадської безпеки ГУМВС України в місті Києві **Петро Федчук**[80] обвинувачується у тому, що на виконання вказівок організував перешкоджання мирним зібранням 1 грудня 2013 року. За версією слідства, він залучав до придушення протестів співробітників спецпідрозділів міліції та військовослужбовців внутрішніх військ. Унаслідок цього постраждали щонайменше 65 учасників протесту, які перебували 1 грудня 2013 року на вулиці Банковій та Інститутській у місті Києві. Обвинувальний акт передали до суду у 2024 році. У 2026 році суд завершив підготовче провадження та призначив судовий розгляд по суті.

Щодо командира батальйону харківського «Беркуту» **Владислава Лукаша** розглядається питання про закриття провадження через сплив строків давності. Це повторний розгляд клопотання. Справу вже закривали раніше, але апеляція скасувала рішення і відправила справу на новий розгляд[81]. Обвинувальний акт передали до суду у 2016 році.

Обвинувальний акт щодо заступника командира спецроти «Беркуту» Київської області **Дениса Пустового**[82] скерували до суду у 2016 році. Після відставки судді у цій справі Юрія Зубця у 2021 році справу Пустового почали слухати спочатку.

Колишня суддя Шевченківського районного суду Києва **Світлана Гайдук**[83] обвинувачується у незаконному застосуванні запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно трьох учасників мирної акції протесту на вулиці Банковій у Києві та перешкоджанні мирним зібранням. Обвинувальний акт передали до суду у 2023 році.

Також цей епізод фігурує у справі, яка слухається у Комунарському районному суді Запоріжжя. Колишні міністр внутрішніх справ **Віталій Захарченко**, його заступник **Віктор Ратушняк**, в.о. начальника ГУМВС України в м. Києві **Валерій Мазан** та заступник начальника ГУМВС України в м. Києві — начальник міліції громадської безпеки **Петро Федчук** обвинувачуються в організації, за попередньої змови, перевищення влади та службових повноважень і перешкоджанні акціям протесту — з листопада 2013 по лютий 2014 років[84].

2.1.3 Штурм Майдану 11 грудня 2013 року

У ніч з 10 на 11 грудня 2013 року правоохоронці здійснили спробу силового витіснення протестувальників із центру Києва. Формальною підставою для штурму стали рішення судів про забезпечення позову, ухвалені 9 грудня 2013 року, які зачитували державні виконавці та згідно з якими протестувальників зобов'язували звільнити центр Києва від наметів і барикад. До проведення операції було залучено понад п'ять тисяч правоохоронців і військовослужбовців, зокрема працівників київського та регіональних підрозділів «Беркуту», військові частини Внутрішніх військ та міліцію з різних областей України.

Майдан у Києві, ніч 11 грудня 2013 року.
Фото: ВО «Свобода»

80 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 03.04.2026 у справі № 757/13035/24-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135536293

81 Ухвала Дарницького районного суду міста Києва від 29.05.2026 у справі № 753/16876/16-к. URL: https://surl.li/umgvyi

82 Справа № 758/11255/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

83 Справа № 761/13836/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

84 Справа № 333/6053/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Судові ухвали про забезпечення позову від 9 грудня 2013 року

Суддя Окружного адміністративного суду міста Києва **Євген Аблов** прийняв ухвалу[85] про заборону блокування доріг та участі фізичних і юридичних осіб у «безстроковому мітингу». Формальним позивачем у справі був громадянин **Євген Гриненко**. За версією слідства, позивач Гриненко був підставною особою, а позов було складено в прокуратурі міста Києва.

Іншу ухвалу[86] за позовом Київської міської ради, якою наказано звільнити тротуари, пішохідні переходи та автодороги від перешкод, постановила суддя Печерського районного суду міста Києва **Вікторія Горкава**. Апеляційний суд скасував цю ухвалу у березні 2014 року, а провадження закрито у квітні 2014 року[87].

10 грудня 2013 року приблизно 23:00 на вулицю Хрещатик у Києві прибули підрозділи київського та кримського «Беркуту», на вулиці Інститутській перебували підрозділи з Харківської, Миколаївської, Дніпропетровської та Запорізької областей, а на вулиці Михайлівській — з Вінницької, Сумської та Тернопільської. Близько 01:00 11 грудня 2013 року силовики оточили Майдан і почали штурм із трьох напрямків — вулиць Михайлівської, Інститутської та Європейської площі. Правоохоронці намагалися витіснити протестувальників із площі. Під час протистояння десятки осіб зазнали травм, щонайменше вісім осіб було затримано та доставлено до Шевченківського районного відділу міліції.

Протистояння тривало протягом ночі. Близько сорока протестувальників отримали тілесні ушкодження. За свідченнями постраждалих, працівники «Беркуту» застосовували фізичну силу, відбирали прапори, били мітингувальників руками й ногами. До ранку правоохоронці відступили, і Майдан залишився під контролем протестувальників[88].

Версія слідства. Ініціатором штурму слідство вважає тодішнього президента Віктора Януковича[89]. Виконання його вказівок забезпечувалося через вертикаль керівництва МВС — від міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка до керівництва ГУ МВС України в Києві та командирів силових підрозділів. Загалом у ніч на 11 грудня було залучено понад 5 тисяч силовиків: працівників МОП «Беркут», ВВ та міліції з різних регіонів. Під час штурму застосовувалася тактика витіснення, при цьому десятки людей отримали травми, а щонайменше вісьмох затримано. Слідство зазначає, що правоохоронці перевищили свої повноваження і завдали тілесних ушкоджень мирним протестувальникам.

У 2024 році колишнього заступника командира кримського «Беркуту» **Сергія Марченка** заочно засуджено до 15 років позбавлення волі за незаконне застосування сили та державну зраду. Справу розглянуто в порядку спеціального судового провадження (*in absentia*). Потерпілому присуджено 200 тисяч гривень компенсації моральної шкоди[90].

27 травня 2026 року Велика Палата Верховного Суду, переглядаючи цю справу, постановила, що обов'язок компенсувати моральну шкоду потерпілим від злочинів, учинених правоохоронцями проти учасників Революції Гідності, покладається на державу[91].

85 Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва від 09.12.2013 у справі № 826/19488/13-а. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/35971677

86 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 09.12.2013 у справі № 757/27190/13-ц. URL: https://surl.li/ukxurj

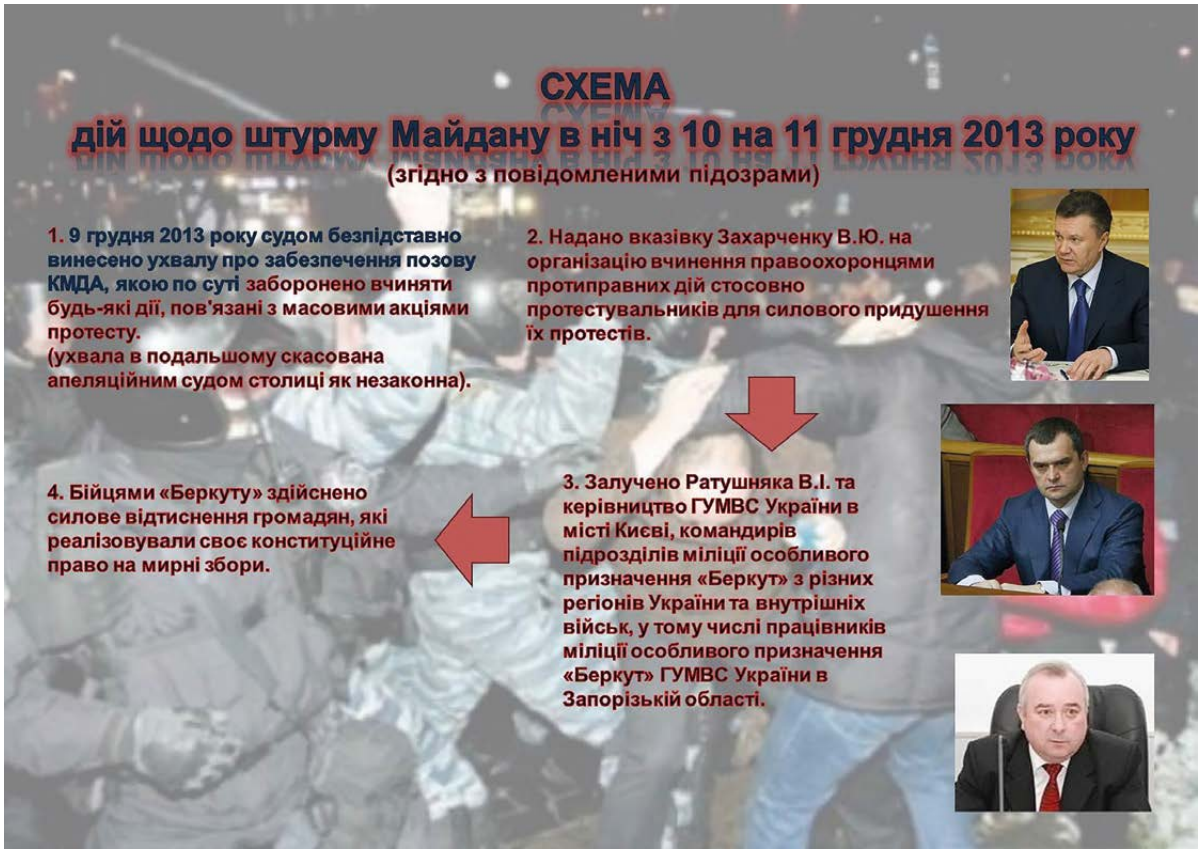
87 Рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 07.06.2017 № 1419/3дп/15-17. URL: https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/26423

88 Історія Революції Гідності крізь... / Лівий берег, 11.12.2024. URL: https://surli.cc/gsowyl

89 Вирок Деснянського районного суду міста Києва від 04.03.2024 у справі № 754/1519/22. URL: https://surl.li/reicay

90 Вирок Деснянського районного суду міста Києва від 04.03.2024 у справі № 754/1519/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117425796

91 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.05.2026 у справі № 754/1519/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137414095

Ілюстрація до матеріалу «ГПУ, МВС та СБУ про результати розслідування протидії мирним акціям протесту: розгін студентського Майдану та інших акцій протесту в грудні 2013 року; кримінальне та адміністративне переслідування активістів», Київ, 17 листопада 2015 року. Фото: Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України (архівний сайт)

Обвинувальний акт у справі командира роти запорізького «Беркуту» **Юрія Калмикова** та його підлеглого **Віктора Цвигуна** скерували до суду у 2017 році. Кілька років у справі тривала стадія підготовчого провадження, розглядалися відводи чи самовідводи суддів, змінювалася підсудність. У 2023 році справа надійшла до Подільського районного суду міста Києва, а розгляд по суті розпочався у березні 2024 року. У 2026 році суд закрив провадження у зв'язку із закінченням строків давності[92].

У 2021 році Голосіївський районний суд міста Києва у зв'язку із закінченням строків давності закрив справу щодо громадянина **Євгена Гриненка**, від якого 9 грудня 2013 року на розгляд судді Аблову надійшов позов. В ухвалі йдеться, що Гриненко погодився з обставинами, викладеними в обвинувальному акті[93].

У провадженні за обвинуваченням колишнього начальника управління представництва, захисту громадян та держави в суді прокуратури міста Києва **Сергія Тимченка** та колишнього прокурора прокуратури міста Києва **Олександра Руденка** станом на вересень 2026 року триває судовий розгляд у Солом'янському районному суді міста Києва[94]. За версією слідства, один із них керував процесом, а інший супроводжував Гриненка.

У серпні 2026 року Солом'янський районний суд міста Києва поновив розгляд справи колишнього заступника начальника відділу забезпечення масових заходів управління громадської безпеки

92 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 12.03.2026 у справі № 757/44195/17-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134850836

93 Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 03.11.2021 у справі № 757/22366/21-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/100765519

94 Справа № 757/60172/21-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

ГУМВС України в місті Києві **Юрія Спасських**, який був зупинений з листопада 2023 року у зв'язку з призовом на військову службу[95].

2.1.4 Позбавлення водійських прав за поїздку до Межигір'я 29 грудня 2013 року

29 грудня 2013 року відбулася наймасовіша акція Автомайдану — автопробіг до резиденції тодішнього Президента України Віктора Януковича «Межигір'я». Акція пройшла мирно, проте вже на початку 2014 року власників автомобілів, які брали участь в акції, почали масово притягувати до адміністративної відповідальності. Їх викликали до ДАІ та судів, звинувачуючи в тому, що вони нібито не зупинилися на вимогу працівника ДАІ. У результаті понад 300 учасників акції отримали штрафи або були позбавлені водійських прав. До переліку потрапили навіть водії, які не брали участі в акції або взагалі не були в Києві в той день.

Попри те, що, за версією слідства, до переслідування учасників Автомайдану були залучені судді та працівники ДАІ різного рівня, за майже 13 років реальних результатів щодо викриття цієї схеми переслідування активістів Автомайдану та покарання винних майже немає[96].

Версія слідства. Слідство вважає, що ексначальник УДАІ ГУ МВС України в місті Києві **Анатолій Курінний** діяв за наказом міністра внутрішніх справ України та його заступника. Він наказав підлеглим організувати складання завідомо неправдивих документів про нібито порушення учасниками Автомайдану правил дорожнього руху. Курінний залучив до організації масового складання протоколів і рапортів заступника начальника УДАІ ГУ МВС України в місті Києві **Ігоря Опанасенка** та заступника командира полку ДПС ДАІ **Віктора Тищенка**. Крім того, він проводив наради з начальниками відділів та батальйонів щодо кількості складених протоколів і рапортів, висловлюючи незадоволення результатами. Після цього невстановлені особи складали списки автомобільних номерів, які опрацьовували через систему «Відеоконтроль-Рубіж», а потім складали протоколи про «незупинку» на вимогу працівника ДАІ.

У цьому епізоді спливли строки давності, але розгляд у деяких справах продовжується. Йдеться або про заочні провадження (*in absentia*), або про справи, у яких обвинувачені не клопотали про закриття, хоча така можливість у них була. До суду за майже 13 років скеровано понад 40 обвинувальних актів: здебільшого щодо співробітників ДАІ, менша частина — щодо суддів.

Станом на вересень 2026 року усі вироки щодо суддів у цьому епізоді є виправдувальними. У судах першої інстанції перебуває щонайменше 12 проваджень, ще одне розглядається апеляційним судом. В інших провадженнях ухвалено вироки, їх закрито через сплив строків давності або зупинено.

Суттєвим чинником для цієї категорії проваджень стало рішення Конституційного Суду України, згідно з яким статтю 375 Кримінального кодексу України (постановлення суддею завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови) визнано неконституційною.

Набрав законної сили обвинувальний вирок щодо колишнього командира взводу 3-ї роти ДПС ДАІ **Олега Гусєва**. У 2024 році Верховний Суд залишив без змін вирок Київського апеляційного суду, яким Гусєва визнано винним у службовому підробленні. Водночас його звільнили від відбування призначеного покарання у зв'язку зі спливом строків давності.[97]

95 Справа № 757/34962/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

96 Історія Революції Гідності крізь... / Лівий берег, 31.12.2024. URL: https://lb.ua/society/2024/12/31/652875_istoriya_revolyutsii_gidnosti_kriz.html

97 Постанова Верховного Суду від 22.05.2024 у справі № 760/14696/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119331777

Автомайдан їде до резиденції «Межигір'я», 29 грудня 2013 року. Фото: Сергій Супінський / AFP / Getty Images

У різні роки суди ухвалили щонайменше сім виправдувальних вироків щодо восьми суддів. Виправдано **Анатолія Левченка**[98], який обіймав посаду судді Бориспільського міськрайонного суду; **Олега Бевзу**[99], який обіймав посаду судді Бобринецького районного суду Кіровоградської області; **Віктора Кицюка**[100], який обіймав посаду судді Печерського районного суду міста Києва; **Оксану Царевич**[101], яка обіймала посаду судді Печерського районного суду міста Києва; **Ірину Таранкову**[102], яка обіймала посаду судді Комсомольського міського суду Полтавської області; **Владислава Лисенка**[103], який обіймав посаду судді Києво-Святошинського районного суду. 13 лютого 2026 року Київський апеляційний суд залишив без змін виправдувальний вирок щодо колишньої голови Обухівського районного суду **Оксани Степанової** та судді цього ж суду **Олега Мори**[104].

У різні роки суди ухвалили щонайменше десять виправдувальних вироків щодо працівників ДАІ. Були виправдані **Валерій Шайда**[105], **Володимир Шуб**[106], **Євген Мельниченко**[107], **Василь**

98 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 29.10.2024 у справі № 753/7012/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123101145

99 Вирок Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 26.08.2024 у справі № 696/118/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121188911

100 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 27.11.2020 у справі № 761/1651/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93171787

101 Суддю Майдану Оксану Царевич виправдали. У 2014 році вона забрала права у журналістки «Бабеля» Оксани Коваленко за поїздку в «Межигір'я». Провину Царевич намагалися довести 5 років — як це було / Бабель, 30.06.2020. URL: https://babel.ua/texts/46295-suddi-maydanu-oksani-carevich-vinosyat-virok-u-2014-roci-vona-zabrala-prava-u-zhurnalistki-babelya-oksani-kovalenko-za-pojizdku-v-mezhigir-ya-provinu-carevich-namagalisya-dovesti-5-rokiv-yak-ce-bulo; Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 30.06.2020 у справі № 761/1664/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/90143514

102 Вирок Онуфріївського районного суду Кіровоградської області від 02.05.2018 у справі № 399/383/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73745330

103 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 08.04.2016 у справі № 759/15166/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/57021853

104 Ухвала Київського апеляційного суду від 19.02.2026 у справі № 756/14096/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135482409

105 Вирок Рокитнянського районного суду Київської області від 12.09.2018 у справі № 371/1486/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/76396864

106 Вирок Березанського міського суду Київської області від 03.12.2015 у справі № 356/1556/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/54023625

107 Ухвала Апеляційного суду Київської області від 21.05.2015 у справі № 363/4912/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/44381561

Янчевський[108], **Руслан Бовсуновський**[109], **Віктор Тищенко**[110], **Василь Струнін**[111], **В'ячеслав Косун**[112], **Юрій Лябах**[113], **Олександр Гаврилко**[114].

Провадження щодо працівників ДАІ **Олександра Міяля**[115] та **Олега Рогача**[116] зупинено у зв'язку з проходженням ними військової служби в Силах оборони.

У зв'язку зі спливом строків давності закрито провадження щодо колишньої заступниці керівника апарату Обухівського районного суду **Наталії Шалапуди**[117] та щодо багатьох працівників ДАІ й інших обвинувачених (**Володимир Михайленко**[118], **Валерій Гладун**[119], **Анатолій Ковалівський**[120], **Віталій Охрімець**[121], **Олександр Щерба**[122], **Роман Семененко**[123], **Олег Головко**[124], **Микола Скринько**[125], **Олександр Литвин**[126], **Анатолій Муха**[127], **Віталій Куліковський**[128], **Андрій Видиборець**[129], **Анатолій Удовенко**[130], **Олександр Сологуб**[131],

108 Вирок Житомирського районного суду Житомирської області від 18.04.2016 у справі № 278/563/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/57205178

109 Вирок Житомирського районного суду Житомирської області від 02.03.2017 у справі № 278/657/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/65043037

110 Вирок Житомирського районного суду Житомирської області від 30.03.2018 у справі № 278/674/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73104398

111 Вирок Житомирського районного суду Житомирської області від 04.05.2018 у справі № 278/668/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73798225

112 Вирок Вишгородського районного суду Київської області від 15.06.2017 у справі № 363/1884/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/67136013

113 Вирок Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 24.01.2022 у справі № 357/10458/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/102696019

114 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 19.09.2022 у справі № 359/8381/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106305558

115 Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 23.01.2025 у справі № 363/25/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124631505

116 Ухвала Вишгородського районного суду Київської області від 12.12.2024 у справі № 363/1957/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123723038

117 Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 02.05.2024 у справі № 756/14096/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118841506

118 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 04.07.2024 у справі № 761/5780/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120501999

119 Ухвала Київського апеляційного суду від 13.09.2024 у справі № 761/13805/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121874720

120 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 18.12.2024 у справі № 761/41750/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123933464

121 Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 02.02.2021 у справі № 761/47135/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94572669

122 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 10.03.2021 у справі № 761/14637/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/95923454

123 Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 18.05.2021 у справі № 761/19381/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/97031788

124 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 04.08.2021 у справі № 757/31093/19-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/98900578

125 Ухвала Києво-Святошинського районного суду Київської області від 03.06.2021 у справі № 369/5417/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/97423504

126 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 05.12.2025 у справі № 761/23532/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132594830

127 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 15.10.2025 у справі № 761/31686/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131156016

128 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 18.12.2025 у справі № 761/41039/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132689076

129 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 03.06.2022 у справі № 761/45742/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104605610

130 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 06.07.2022 у справі № 761/45742/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/105098872

131 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 07.09.2022 у справі № 761/45742/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106099942

Олександр Яворський[132], **Володимир Прокопенко, Михайло Дорошенко, Роман Данілов, Олег Волик, Вадим Васюта**[133], **Віталій Чуян**[134]).

У судах першої інстанції триває розгляд низки справ щодо колишніх керівників ДАІ. Зокрема, Шевченківський районний суд Києва розглядає за процедурою *in absentia* справу за обвинуваченням **Анатолія Курінного**, колишнього начальника УДАІ ГУ МВС України в Києві[135]. У Голосіївському районному суді Києва триває розгляд справи щодо колишніх керівників Печерського районного відділу ДАІ **Віталія Кваші** та **Олександра Кочерги**[136].

У Святошинському районному суді Києва тривають судові дебати у справі щодо десяти колишніх працівників ДАІ: заступника начальника УДАІ ГУ МВС України в Києві **Ігоря Опанасенка**, заступника командира полку ДПС ДАІ **Віктора Тищенка**, а також інспекторів ДПС **Олександра Щерби, Олексія Кошового, Вадима Євніцького, Юрія Гуляренка, Андрія Зєваєва, Олександра Ахмета, Яна Марченка** та **Ігоря Катрука**[137].

Також розглядаються справи щодо колишніх працівників ДПС ДАІ. Зокрема, це справи інспектора ДПС ДАІ Києва **Олександра Боднюка**[138] та **Олександра Горбатюка**[139], старших інспекторів ДПС **Олександра Гриня**[140], **Ігоря Андрушка**[141], **Петра Кухарчука**[142] та **Василя Пискуна**[143].

Крім того, слухаються справи щодо суддів, включаючи колишнього голову Дніпровського районного суду міста Києва **Володимира Хіміча**[144], суддів Дніпровського районного суду міста Києва **Ярослава Вернидубова**[145] та **Нелі Ластовки**[146] та судді Деснянського районного суду міста Києва **Ірини Татаурової**[147].

В апеляційному суді розглядається справа **Миколи Шекери**, інспектора ДАІ Дніпровського РУ ГУМВС: обвинувальний вирок щодо нього ухвалено 14 лютого 2025 року[148].

2.1.5 Інші провадження листопада–грудня 2013 року

Крім великих епізодів листопада–грудня 2013 року, в судах у різний час вирішувалися справи щодо подій біля Кабінету Міністрів України 25 листопада 2013 року і низки подій в обласних центрах.

132 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 25.06.2024 у справі № 761/45742/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119951433

133 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 17.11.2021 у справі № 761/45742/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/101305628

134 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 29.09.2026 у справі № 761/37845/26. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/140216956

135 Справа № 761/26651/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

136 Справа № 757/36288/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

137 Справа № 761/45742/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

138 Справа № 761/11829/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

139 Справа № 761/23166/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

140 Справа № 761/35593/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

141 Справа № 761/46788/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

142 Справа № 761/37847/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

143 Справа № 761/13406/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

144 Справа № 755/16241/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

145 Справа № 755/6329/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

146 Справа № 755/5446/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

147 Справа № 361/8474/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

148 Вирок Деснянського районного суду міста Києва від 14.02.2025 у справі № 755/14247/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125155825

Побиття протестувальників біля Кабінету Міністрів України 25 листопада 2013 року

Вранці 25 листопада 2013 року колона, що складалася з представників опозиційних партій (близько 300 осіб), рушила до будівлі Кабінету Міністрів України. Мета ходи — висловити незгоду з рішенням уряду щодо призупинення процесу підготовки до підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Однією з вимог була відставка уряду та притягнення до кримінальної відповідальності прем'єр-міністра Миколи Азарова. За версією слідства, співробітники «Беркуту» спровокували сутичку біля Кабінету Міністрів України. У результаті сутички були постраждалі серед протестувальників, частину з них затримала міліція.

У зв'язку з цими подіями Шевченківський районний суд міста Києва у 2025 році ухвалив обвинувальний вирок щодо екскомандира ПМОП «Беркут» **Сергія Кусюка**: йому призначено покарання у вигляді позбавлення волі на строк десять років із позбавленням права обіймати посади в судових та правоохоронних органах строком на три роки. Розгляд відбувався за спеціальною процедурою *(in absentia)*[149].

Щодо беркутівців 4-ї роти київського «Беркуту» (**Віталія Косенького, Олександра Лущана, Юрія Васюхна, Євгена Бубнова, Віктора Вайдича, Сергія Головка, Віталія Клопенка, Віталія Міщенка** та **Євгена Яницького**)[150] було висунуто обвинувачення в тому, що 25 листопада 2013 року із застосуванням незаконних заходів фізичного впливу вони безпідставно затримали сімох учасників акцій на вулиці Грушевського, яких потім доставили до Печерського районного відділу міліції, де на затриманих склали завідомо неправдиві документи — рапорти, що стали підставою для їх подальшого тримання під вартою. Розгляд справи триває у Шевченківському районному суді міста Києва.

Провадження щодо заступника командира 4-ї оперативної роти київського «Беркуту» **Юрія Шевченка** та його підлеглих **Павла Парілова** та **Ігоря Торяника** суд закрив у 2025 році у зв'язку із закінченням строків давності[151].

Розгін миколаївського Майдану

Розгін Майдану, Миколаїв, 23 листопада 2013 року. Фото: видання «Преступности.НЕТ»

У ніч з 22 на 23 листопада 2013 року співробітники міліції в Миколаєві попрямували ланцюгом на кілька десятків учасників протесту і з другої спроби знесли намети, встановлені на Соборній площі у рамках акцій протесту Євромайдану, які відбувалися по всій країні. При цьому між силовиками та мітингувальниками зав'язалася бійка, в якій, за наявними даними, постраждало три особи[152].

Тодішній керівник міської міліції Миколаєва **Олег Шевчук** обвинувачується у подіях, пов'язаних із розгоном миколаївського Майдану. Його кілька разів

149 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 27.11.2025 у справі № 761/20450/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132943994

150 Справа № 761/22032/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

151 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 17.10.2025 у справі № 761/43254/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131990829

152 На Євромайдані в Миколаєві міліція пішла штурмом на людей - постраждали три людини / Преступности НЕТ, 22.11.2013. URL: https://news.pn/uk/politics/91886; Міліція в Миколаєві здійснила другий штурм мітингу, остаточно розламавши встановлені намети" / Преступности НЕТ, 23.11.2013. URL: https://news.pn/uk/politics/91887

виправдовували, проте вироки скасовувалися, а справа направлялася на новий розгляд, який триває[153]. Справа перебуває в судах з 2015 року. Розгляд продовжується у Центральному районному суді міста Миколаєва.

Розгін Євромайдану в Чернігові

25 листопада 2013 року в центрі Чернігова кілька десятків беркутівців і працівники комунальних служб розібрали намети й забрали апаратуру в організаторів мітингу. Силовикам протистояли до десятка осіб. Один із них намагався підпалити себе. Вже після Революції Гідності до відповідальності за розгін чернігівського Євромайдану намагалися притягнути щонайменше трьох осіб[154].

Першим фігурантом є **Едуард Гребенюк**, заступник начальника УМВС в Чернігівській області. У 2017 році апеляційний суд скасував виправдувальний вирок[155] і ухвалив новий[156], яким визнав Гребенюка винним. У 2018 році касаційна інстанція змінила вирок[157] та скасувала його у частині засудження за ч. 1 ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем). Залишено лише покарання з випробувальним строком за ст. 340 КК України (незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій).

Іншим обвинувачуваним був **Павло Вовк**, начальник юридичного відділу Чернігівської міської ради, який підготував і подав позов про обмеження мирних зібрань у Чернігові. У 2016 році суд виправдав його[158], однак у 2017 року апеляційний суд скасував вирок і призначив новий розгляд. Після тривалих судових процедур у 2018 році суд повернув прокуратурі обвинувальний акт.

Заступник начальника Центрального відділу Державної виконавчої служби Чернігівського міського управління юстиції **Рокач Андрій** був виправданий у 2017 році[159]. Суд визнав недоведеною його причетність до незаконного демонтажу намету та обладнання учасників Євромайдану в Чернігові 25 листопада 2013 року.

Рішення про заборону мирного зібрання в Одесі

Акції протесту на підтримку європейської інтеграції України у листопаді 2013 року розпочалися і в Одесі. Активісти збиралися в центрі міста, зокрема на Думській площі та Приморському бульварі, де біля пам'ятника Дюку де Рішельє було встановлено намети. В ніч з 24 на 25 листопада правоохоронці розігнали наметове містечко, що супроводжувалося побиттям і затриманням активістів. Того ж вечора протестувальники знову зібралися на знак протесту проти знесення наметів.[160]

Рішення про заборону проведення мирних зібрань у центральній частині Одеси на період до 31 грудня 2013 року ухвалив **Олег Стеценко**, суддя Одеського окружного адміністративного

153 У справі Шевчука про «розгін миколаївського Майдану» вперше за 11 років суду допитали свідка, — адвокат"/ Преступности НЕТ, 20.05.2026. URL: https://news.pn/uk/criminal/343889

154 Рекун О. Розгін Євромайдану у Чернігові: як це було / Суспільне, 25.11.2021. URL: https://suspilne.media/chernihiv/184054-8-richnica-z-rozgonu-evromajdanu-u-cernigovi-ak-ce-bulo/

155 Вирок Деснянського районного суду міста Чернігова від 04.02.2016 у справі № 750/4139/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/55455134

156 Вирок Апеляційного суду Чернігівської області від 01.06.2017 у справі № 750/4139/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/66842939

157 Постанова Верховного Суду від 20.02.2018 у справі № 750/4139/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/72460327

158 Вирок Деснянського районного суду міста Чернігова від 25.11.2016 у справі № 750/11733/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/62958256

159 Вирок Деснянського районного суду міста Чернігова від 13.03.2017 у справі № 750/2069/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/65240825

160 10 років тому в Одесі розпочався Євромайдан — історичні кадри / Culture Meter, 21.11.2023: https://culturemeter.od.ua/uk/10-rokiv-tomu-v-odesi-rozpochavsya-yevromaydan-istorychni-kadry-201986/

суду[161]. У 2014 році Вищий адміністративний суд України скасував це рішення. У 2017 році Київський районний суд Одеси виправдав Стеценка за обвинуваченням у постановленні завідомо неправосудного рішення. Апеляційний суд залишив виправдувальний вирок без змін[162].

2.2. Січневі події та переслідування учасників протестів

2.2.1 Перешкоджання акції протесту біля Києво-Святошинського суду 10 січня 2014 року

10 січня 2014 року Києво-Святошинський районний суд Київської області оголосив вирок у справі так званих «васильківських терористів». Біля будівлі суду мітингувало близько 200 осіб — прихильників підсудних, зокрема учасники Євромайдану від правих організацій. Після оголошення вироку під час сутички тілесні ушкодження, за повідомленнями медіа, отримали фотокореспонденти Олексій Чернишов і Максим Левін та народні депутати України від ВО «Свобода» Едуард Леонов і Юрій Бублик. Колишній міністр внутрішніх справ України, лідер громадянського руху «Третя Українська Республіка» Юрій Луценко отримав струс головного мозку. Наступного дня прокуратура Києва відкрила кримінальне провадження щодо дій учасників конфлікту та перевищення службових повноважень співробітниками «Беркуту»[163].

Версія слідства. Після оголошення вироку та виїзду автомобіля з обвинуваченими, коли правоохоронці вже збиралися залишати місце події, а учасники мітингу продовжували висловлювати своє невдоволення та обурення, командир 1-ї роти «Беркуту» Михайло Добровольський наказав частині співробітників взяти щити та вишукуватися перед мітингувальниками.

Слідство вважає, за наказом Добровольського працівники 1-ї роти та інші беркутівці побігли на мітингувальників, які почали тікати. Наблизившись до учасників мітингу, які не встигли втекти й не вчиняли жодних протиправних дій, вони застосовували до людей фізичну силу та гумові кийки. Після розгону правоохоронці залишили місце події, нікого не затримавши та не забезпечивши постраждалим медичної допомоги[164].

У 2024 році у зв'язку зі спливом строків давності Святошинський районний суд міста Києва закрив справу щодо обвинувачення командира 1-ї роти київського «Беркуту» **Михайла Добровольського** у перевищенні влади, що супроводжувалося насильством та застосуванням спеціальних засобів, у незаконному перешкоджанні проведенню зборів, мітингів, а також у перешкоджанні законній діяльності журналіста[165].

161 Постанова Одеського окружного адміністративного суду від 25.11.2013 у справі № 815/8050/13-а. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/35474264

162 Вирок Київського районного суду міста Одеси від 15.05.2017 у справі № 520/8135/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/67024918

163 ГПУ звинуватила екскомандира київського «Беркута» Михайла Добровольського у перевищенні повноважень під час суду над «васильківськими терористами» / Ґрати, 01.10.2019. URL: https://graty.me/news/gpu-zvinuvatila-ekskomandira-ki%D1%97vskogo-berkuta-dobrovolskogo-u-perevishhenni-povnovazhen-pid-chas-sudu-nad-vasilkivskimi-teroristami/amp/

164 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 09.02.2024 у справі № 759/18021/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/116880068

165 Там само.

2.2.2 «Диктаторські закони» 16 січня 2014 року

Експрес-аналіз щодо «диктаторських законів» (законів 16 січня) від Тараса Шамайди. Інфографіка Вадима Міського. Рух «ЧЕСНО» / chesno.org

16 січня 2014 року народні депутати України проголосували за закони, які суттєво обмежували права та свободи громадян, – їх назвали «диктаторськими»[166]. Голосування відбулося без обговорення й без використання електронної системи «Рада», простим підняттям рук.

Закони обмежували права на свободу мирних зібрань, свободу слова, справедливий суд, доступ до інформації. Вони також передбачали криміналізацію наклепу та запроваджували положення щодо «екстремістської діяльності» й «іноземних агентів». Серед нововведень були, зокрема: заборона руху колоною з більш ніж п'яти автомобілів; арешт до п'ятнадцяти діб за встановлення намету без дозволу міліції та за участь у мітингу в масці чи шоломі; посилення кримінальної відповідальності за блокування будівель та групове порушення громадського порядку[167].

Версія слідства. У першій половині січня 2014 року тодішній Президент України Віктор Янукович, усвідомлюючи відсутність у Верховній Раді достатньої кількості голосів для ухвалення законопроєктів, спрямованих на обмеження протестної активності, доручив підконтрольним йому посадовцям, зокрема першому заступнику Голови Верховної Ради Ігорю Калєтніку, деяким народним депутатам та іншим невстановленим особам забезпечити їх ухвалення, сфальсифікувавши результати парламентського голосування.

За версією слідства, на виконання вказівки президента невстановлені особи підготували відповідні законопроєкти, приховавши їхній зміст від громадськості, щоб уникнути публічного обговорення та критичного аналізу. Ухвалення цих законів у розпал масових протестів, що тривали по всій Україні, мало створити формальні правові підстави для швидкого й жорсткого придушення протестного руху та будь-яких публічних проявів невдоволення владою[168].

Також було повідомлено про підозру голові фракції Партії регіонів **Олександру Єфремову**, голові лічильної комісії Верховної Ради **Володимиру Олійнику**, секретареві комісії **Сергію Гордієнку**, а також іншим народним депутатам — членам лічильної комісії[169]. Загалом у справі про ухвалення «диктаторських законів» 16 січня 2014 року підозри отримали 15 осіб[170]. За повідомленнями Генеральної прокуратури, серед інших підозрюваних були **Олександр Стоян, Михайло Чечетов, Володимир Демидко, Олег Зарубінський, Віталій Калюжний, Володимир Наконечний, Андрій Пінчук, Станіслав Скубашевський, Ярослав Сухий та Олександр Зубчевський**[171].

Водночас повідомлення про підозру не означає, що справа буде передана до суду і завершиться вироком.

Станом на вересень 2026 року обвинувальні акти у двох справах скеровано до суду; обидві закрито.

Провадження щодо колишніх народних депутатів України **Олександра Єфремова**, **Сергія Гордієнка** та **Олександра Стояна** 8 листопада 2019 року закрив Печерський районний суд міста Києва на стадії підготовки. Суд мотивував рішення тим, що злочини, які інкримінувалися, було декриміналізовано Законом № 1261-VII у 2014 році: кримінальна відповідальність за такі

166 За що вас можуть посадити / LB.UA, 16.01.2014. URL: https://lb.ua/news/2014/01/16/251962_posadit.html

167 Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян» від 16.01.2014 № 721-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-18#Text

168 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 09.10.2025 у справі № 757/36498/25-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/133280341

169 11 екс-депутатів проходять у справі про «диктаторські закони» / LB.UA, 01.04.2015. URL: https://lb.ua/news/2015/04/01/300586_11_eksdeputatov_prohodyat_delu.html

170 Слідчі допитали 182 народних депутатів у справі про «диктаторські закони» — ГПУ / УНН, 26.01.2017. URL: https://unn.ua/amp/slidchi-dopitali-182-narodnikh-deputativ-u-spravi-pro-diktatorski-zakoni-gpu

171 До суду дійшли обвинувальні акти лише стосовно 3 із 15 фігурантів справи про «диктаторські закони» / Ракурс, 02.03.2016. URL: https://racurs.ua/ua/n67494-do-sudu-diyshly-obvynuvalni-akty-lyshe-stosovno-3-iz-15-figurantiv-spravy-pro-dyktatorski-zakony.html

діяння збереглася лише у разі, якщо вони спричинили матеріальну шкоду у значних розмірах. Апеляційний і Верховний суди залишили це рішення без змін[172].

Провадження щодо колишнього народного депутата України **Володимира Наконечного** (члена лічильної комісії) 9 жовтня 2025 року закрив Печерський районний суд міста Києва у зв'язку із закінченням строків давності[173].

2.2.3 Події на вулиці Грушевського з 19 по 22 січня 2014 року

Вулиця Грушевського, Київ, 19 січня 2014 року.
Фото: Стас Козлюк / Digital Maidan

«Беркут» позаду кордонів ВВ, Київ, 19 січня 2014 року.
Фото: Стас Козлюк / Digital Maidan

19 січня 2014 року у відповідь на ухвалення «диктаторських законів» 16 січня 2014 року на Майдані Незалежності у Києві розпочався масовий марш. Протестувальники мали намір пройти до будівлі Верховної Ради України, але вулиця Грушевського, яка веде до неї, була заблокована працівниками міліції. Зрештою, між протестувальниками та працівниками міліції виникла сутичка. Частина протестувальників кидала в працівників міліції, серед іншого, каміння та предмети, що палали. Працівники міліції застосували до протестувальників сльозогінний газ, світлошумові гранати та водомети, а також стріляли в протестувальників гумовими кулями та дробом з металевими осердями.

Також 19 січня 2014 року слідче управління ГУ МВС України в місті Києві зареєструвало кримінальне провадження за фактом організації невідомими особами 19 січня 2014 року на вулиці Грушевського та Європейській площі в місті Києві масових заворушень[174]. Саме це інкримінуватимуть в січні більшості затриманих у Києві, на Майдані та за його межами.

Сутички між протестувальниками та працівниками міліції на вулиці Грушевського відбулися і 20–22 січня 2014 року, здебільшого під час спроб працівників міліції розігнати протестувальників.

172 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 08.11.2019 у справі № 757/38389/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/85798885

173 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 09.10.2025 у справі № 757/36498/25-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/133280341

174 Частина. 2 статті 294 Кримінального кодексу України від 2001 року № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

Версія слідства. Для залякування учасників акцій протесту посадові особи МВС України та органів прокуратури України у період від грудня 2013 року до лютого 2014 року неодноразово організовували незаконну і силову протидію учасникам протестів, першочергово тим, які перебували на Майдані Незалежності в Києві. Вищі посадові особи держави залучили до цього підлеглих посадових осіб правоохоронних органів, а також органи судової влади.

Слідчі судді районних судів міста Києва, за версією слідства, отримали незаконну вказівку обирати затриманим учасникам мирних акцій протесту запобіжні заходи, пов'язані з обмеженням свободи, за відсутності підстав, передбачених КПК України, а працівники судів — вказівку втручатися в автоматизовану систему документообігу суду з метою розподілу відповідних справ на «лояльних» суддів для виконання вказівок та ухвалення відповідних рішень про застосування запобіжних заходів до затриманих.

Такі дії правоохоронців і суддів, за версією слідства, мали на меті залякати учасників мирних акцій та спонукати їх відмовитися від участі в них.

Щодо сутичок на вулиці Грушевського 19 січня 2014 року, за версією слідства, тодішній президент Віктор Янукович дав незаконну вказівку міністру внутрішніх справ Віталію Захарченку здійснити розгін мітингувальників, що перебували біля стадіону «Динамо» імені Валерія Лобановського. Захарченко, своєю чергою, доручив організувати перешкоджання проведенню акції протесту та силовий розгін її учасників своєму заступнику Віктору Ратушняку, який відповідав за діяльність підрозділів міліції громадської безпеки, зокрема «Беркуту»; тимчасовому виконувачу обов'язків начальника ГУМВС України в місті Києві Валерію Мазану; заступнику начальника столичного ГУМВС — начальнику міліції громадської безпеки Петру Федчуку, який координував і контролював діяльність відповідних підрозділів; а також командувачу внутрішніх військ МВС України Станіславу Шуляку.

Передбачалося застосування сили, спеціальних засобів та зброї. За інформацією слідства, Федчук дав вказівку завезти до центральної частини міста Києва набої 12-го калібру, споряджені свинцевою картеччю, які не перебували на балансі МВС України, для використання їх у помпових рушницях «Форт-500А» та «Форт-500М1».

Крім того, окремі працівники МОП «Беркут» МВС України також були забезпечені набоями 12-го калібру, спорядженими свинцевою кулею, які використовуються працівниками правоохоронного органу для примусової зупинки транспортних засобів.

Боєць спецпідрозділу «Беркут» з 12-каліберною помповою рушницею «Форт-500А», спрямованою на лінію протестувальників під час сутичок на вулиці Грушевського. Євромайдан, Київ, 20 січня 2014 року. Фото: Mstyslav Chernov / Unframe

Волонтер Товариства Червоного Хреста України демонструє шматок металу (ймовірно, так звану «кулю Рубейкіна»), що використовувався силовиками під час протистоянь з протестувальниками. Зіткнення на Євромайдані, Київ, 19 січня 2014 року. Фото: Mstyslav Chernov / Unframe

Попри велику кількість постраждалих учасників протестів, більша частина кримінальних проваджень у цьому епізоді має точковий характер. Справи в судах переважно стосуються окремих правоохоронців, слідчих, прокурорів та суддів щодо окремих подій, а не всіх, хто застосовував насильство до протестувальників на вулиці Грушевського чи був причетний до затримання, побиття та кримінального переслідування учасників акцій протесту.

Справа щодо керівництва міліції, в якій серед інших фігурують окремі події січня, була скерована до суду у 2025 році. Провадження щодо колишнього міністра внутрішніх справ **Віталія Захарченка**, його заступника **Віктора Ратушняка**, виконувача обов'язків начальника ГУ МВС України в місті Києві **Валерія Мазана** та заступника начальника ГУ МВС України в місті Києві — начальника міліції громадської безпеки **Петра Федчука** перебуває на розгляді Комунарського районного суду міста Запоріжжя[175]. Їх обвинувачують в організації за попередньою змовою перевищення влади та службових повноважень і перешкоджанні акціям протесту у період з листопада 2013 року по лютий 2014 року. Зокрема, їм інкримінується частина подій січня 2014 року.

Провадження щодо ексзаступника начальника відділу забезпечення масових заходів управління громадської безпеки ГУМВС **Юрія Спасських** зупинялося з листопада 2023 року у зв'язку з призовом фігуранта на військову службу й було поновлено у серпні 2026 року[176]. Йому, зокрема, інкримінуються події на вулиці Грушевського 22 січня 2014 року.

2.2.3.1 Катування протестувальників на колонаді стадіону «Динамо» 20 січня 2014 року

20 січня 2014 року під час протистояння між протестувальниками та правоохоронцями на вулиці Грушевського в Києві бійці спецпідрозділу «Беркут» затримали двох учасників протесту на колонаді центрального входу до стадіону «Динамо» імені Валерія Лобановського. Затримання супроводжувалося жорстоким побиттям і знущаннями над протестувальниками, частину яких зафіксували на відео, що набуло широкого розголосу.

Скриншот з відео «5 каналу», січень 2014 року. Владислав Цілицький у суді

За цими подіями колишні працівники харківського «Беркуту» **Андрій Хандрикін, Артем Войлоков** та **Владислав Мастега** обвинувачувалися в катуванні протестувальників **Михайла Нискогуза** (на момент подій йому було 17 років) та **Владислава Цілицького**. На відеозаписі зафіксовано, як беркутівці б'ють потерпілих кийками й ногами, а потім тягнуть їх по даху колонади центрального входу до стадіону «Динамо»[177]. Проте, за свідченнями потерпілих, це було лише початком катувань. Після побиття і тортур, затриманим Михайлу Нискогузу та Владиславу Цілицькому висунули звинувачення в організації масових заворушень. Суд обрав Цілицькому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, а Нискогузу — домашнього арешту. У 2017 році обвинувачувані Артем Войлоков та Владислав Мастега виїхали до РФ.

Міліціонер БМОП «Беркут» ГУМВС в Харківській області Андрій Хандрикін відбуває покарання у вигляді шести років позбавлення волі. Суд визнав його винним у катуванні[178]. Суди розглядали

175 Справа № 333/6053/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України».URL: https://court.gov.ua/fair/

176 Справа № 757/34962/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

177 Беркут на колонаді б'є людей (вул. Грушевського, 20.01.2014) / YouTube, 20.01.2014. URL: https://surl.li/ppncvd

178 Частина 2 статті 127 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://surl.li/qcujwi

справу за обвинуваченням Хандрикіна з 2017 року. Спочатку, 30 серпня 2019 року, Дніпровський районний суд міста Києва виправдав беркутівця. 26 січня 2023 року Верховний Суд направив справу на повторний розгляд до апеляційної інстанції, яка 21 грудня 2023 року ухвалила новий, обвинувальний вирок[179]. Хандрикіна затримали в лютому 2024 року. 14 листопада 2024 року Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду залишив покарання без змін[180].

Станом на вересень 2026 року в судах залишається справа за обвинуваченням міліціонерів БМОП «Беркут» в Харківській області Артема Войлокова та Владислава Мастеги, яка розглядається за спеціальною процедурою (*in absentia*)[181].

2.2.3.2 Затримання Антона Кудінова 21 січня 2014 року

Скриншот з відео «ТСН», січень 2014 року. Антон Кудінов у суді

Приблизно о 03:00 21 січня 2014 року на вулиці Грушевського було затримано протестувальника **Антона Кудінова**. Співробітники «Беркуту» затримали його, помістили до автозаку, де він перебував близько дванадцяти годин, а потім доставили до відділу міліції. Згодом Кудінову було висунуто звинувачення в масових заворушеннях, а суд обрав запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на два місяці.

17 липня 2023 року суд визнав **Дмитра Панченка**, колишнього бійця «Беркуту», який брав участь у затриманні Антона Кудінова у складі так званої «групи вилучення», винним у незаконному перешкоджанні проведенню мирних зібрань та наданні завідомо неправдивих показань. Водночас суд звільнив його від покарання у зв'язку із закінченням строків давності[182]. Вирок набрав законної сили.

Євген Шумейко, міліціонер дніпровського «Беркуту», який складав рапорт про затримання та надав слідчому свідчення щодо участі Кудінова в масових заворушеннях, у 2025 році засуджений за результатами спеціального судового провадження (*in absentia*): йому призначено п'ять років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади в правоохоронних органах строком на три роки. За частиною обвинувачення його визнано винним, але звільнено від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності[183].

Провадження щодо колишнього старшого слідчого Солом'янського районного відділу міліції **Віталія Ярового**, який притягував до кримінальної відповідальності Кудінова, закрито у 2026 році у зв'язку із закінченням строків давності[184].

Станом на вересень 2026 року в судах залишається справа щодо колишнього прокурора прокуратури міста Києва **Володимира Задніпряного**[185], який притягував до кримінальної

179 Постанова Київського апеляційного суду від 21.12.2023 у справі № 755/6856/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115825098

180 Постанова Київського апеляційного суду від 21.12.2023 у справі № 755/6856/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115825098

181 Справа № 755/15324/17 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

182 Постанова Верховного Суду від 14.11.2024 у справі № 755/6856/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123157523

183 Справа № 755/15324/17 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

184 Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 17.07.2023 у справі № 757/34000/20-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112216133

185 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 17.11.2025 у справі № 757/57052/23-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132139533

відповідальності Кудінова, та іншого затриманого — **Віталія Ахрамеєва**. Триває також новий розгляд справи, після скасування апеляційним судом ухвали про закриття провадження у зв'язку із закінченням строків давності, щодо колишньої судді Солом'янського районного суду міста Києва **Олени Калініченко**[186], яка 23 січня 2014 року ухвалила рішення про тримання під вартою.

2.2.3.3 Затримання і побиття Миколи Пасічника 22 січня 2014 року

22 січня 2014 року під час чергової спроби силового розгону протестувальників на вулиці Грушевського, поблизу входу до стадіону «Динамо», співробітники «Беркуту» побили 72-річного **Миколу Пасічника**. Після цього його затримали військовослужбовці внутрішніх військ МВС, а за кілька годин взяли під варту.

Микола Пасічник, Київ, січень 2014 року. Фото: Facebook / Данило Мокрик

Суддя Оболонського районного суду міста Києва **Юлія Швачач** обрала Миколі Пасічнику запобіжний захід у вигляді тримання під вартою за підозрою в участі в масових заворушеннях і побитті співробітників «Беркуту». Відповідне клопотання подав слідчий Оболонського районного управління міліції **Віталій Матюша**, а погодила тодішня заступниця прокурора Оболонського району **Ілона Клюге**. Раніше прокурор відділу прокуратури міста Києва **Андрій Сайчук** погодив повідомлення Пасічнику про підозру.

Кримінальне провадження щодо самого Пасічника було закрито вже 26 лютого 2014 року у зв'язку з відсутністю в його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 294 КК України.

Суддя **Юлія Швачач** не є обвинуваченою у справі. Водночас у 2016 році через це рішення її було звільнено з посади судді Оболонського районного суду міста Києва у зв'язку з порушенням присяги[187].

Дніпровський районний суд міста Києва виправдав ексзаступницю прокурора Оболонського району Києва **Ілону Клюге** та колишнього слідчого **Віталія Матюшу**. Ще один обвинувачений, колишній прокурор **Андрій Сайчук**, помер на стадії ознайомлення з матеріалами справи. Але суд реабілітував його[188]. Триває розгляд апеляційної скарги прокурора на цей виправдувальний вирок.

2.2.3.4 Знущання над Михайлом Гаврилюком 22 січня 2014 року

У січні 2014 року в інтернеті з'явилося відео, на якому співробітники «Беркуту» знущаються над чоловіком з козацьким чубом біля автозаку. На цих кадрах він стоїть лише в самих шкарпетках, оточений працівниками спецпідрозділу. Згодом було встановлено, що цим чоловіком є **Михайло Гаврилюк**, якого затримали 22 січня 2014 року після 12:00.

Військовослужбовці ВВ повели Гаврилюка до автомобіля вулицею Грушевського. Дорогою вони зустріли співробітників «Беркуту». Спецпризначенці оточили затриманого та упродовж близько п'яти хвилин били його руками й ногами та зняли з нього одяг. Того дня температура

186 Ухвала Солом`янського районного суду міста Києва від 09.06.2026 у справі № 760/20346/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137227716

187 Справа № 760/25573/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

188 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 01.12.2025 у справі № 760/25655/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132260573

Михайло Гаврилюк, Київ, січень 2014 року. Фото з відкритих джерел

повітря становила 9–10 градусів морозу. Біля автозаку його оточила інша група співробітників, які почали знімати Гаврилюка на телефон.

У 2014–2015 роках було ухвалено шість рішень щодо цього епізоду, які стосувались військовослужбовців внутрішніх військ МВС України (**Леонід Ломонос**[189], **Дмитро Кравець**[190], **Микола Осіпчук**[191], **Олексій Поляков**[192], **Ярослав Криволап**[193]) та одного працівника міліції (**Дмитро Семеренко**[194]): два обвинувальні вироки і три угоди передбачали покарання з іспитовим строком. Одну справу закрито. У всіх випадках обвинувачені визнали свою вину, а потерпілий зазначав, що пробачив їм.

Станом на вересень 2026 року в судах залишається справа щодо **Дмитра Собини**, колишнього командира 1-го взводу 1-ї роти харківського «Беркуту». Триває спеціальне судове провадження (*in absentia*)[195].

2.2.4 «Полювання» правоохоронців та «тітушок» на учасників Майдану за межами Майдану

Починаючи з 19 січня 2014 року, учасників протестів, а також осіб, яких у цьому підозрювали, почали затримувати й за межами Майдану Незалежності і прилеглих територій. Затримання здійснювали не лише правоохоронці, а й «тітушки»[196], які потім передавали (чи планували передати) затриманих тим самим міліціонерам. Організовувалися засідки, під час яких цивільні особи провокували конфлікт, після чого, зокрема, беркутівці здійснювали затримання.

Побитих осіб доставляли до відділів міліції, де на підставі рапортів правоохоронців слідчі готували повідомлення про підозру, здебільшого за статтею про масові заворушення.

Прокурори погоджували повідомлення про підозру, а судді за клопотанням слідчого та прокурора обирали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою (чи домашнього арешту). Доказами, як правило, слугували лише свідчення правоохоронців. Якби ці справи дійшли до вироків, протестувальникам загрожували би тривалі строки позбавлення волі.

189 Звільнено ще одну суддю за порушення присяги під час подій Революції Гідності / Юридична газета, 17.02.2016. URL: https://yur-gazeta.com/golovna/zvilneno-shche-odnu-suddyu-za-porushennya-prisyagi-pid-chas-podiy-revolyuciyi-gidnosti.html

190 Вирок Дніпровського районного суду міста Києва від 15.11.2024 у справі № 756/5773/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123035699

191 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 26.05.2014 у справі № 757/11939/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/38871999

192 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 26.05.2014 у справі № 757/11939/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/38871999

193 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 04.11.2014 у справі № 757/29979/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/41213556

194 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 04.03.2015 у справі № 757/273/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/42955990

195 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 18.07.2014 у справі № 757/19098/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/39970164

196 Вирок Печерського районного суду міста Києва від 21.05.2015 у справі № 757/14626/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/45009238

Ілюстрація до матеріалу «ГПУ, МВС та СБУ про результати розслідування протидії мирним акціям протесту: прийняття «диктаторських законів»; використання «тітушок»; викрадення та катування активістів», Київ, 18 листопада 2015 року. Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України (архівний сайт)

Версія слідства. Міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко доручив своєму заступнику Віктору Ратушняку, який керував підрозділами міліції громадської безпеки, із застосуванням насильства затримувати громадян, які брали участь у мирних акціях протесту, а потім примусово доставляти їх до районних відділів міліції, де притягувати до кримінальної відповідальності.

За версією слідства, метою цих дій було залякати протестувальників і змусити їх відмовитися від участі в акціях протесту. Для цього затриманих доставляли до районних відділів міліції, де слідчі на підставі завідомо неправдивих показань і сфальсифікованих документів про нібито вчинені правопорушення повідомляли їм про підозру та зверталися до суду з клопотаннями про взяття під варту.

Також, за версією слідства, саме посадовці МВС залучали «тітушок».

Що стосується цих подій, ДБР скерувало до суду обвинувальний акт щодо колишніх міністра внутрішніх справ **Віталія Захарченка** та в. о. начальника ГУ МВС України в місті Києві **Валерія Мазана**[197].

Особливістю цієї справи є те, що, на відміну від більшості правоохоронців, частина «тітушок» давала свідчення і співпрацювала зі слідством на етапі досудового розслідування. Окрім вироків, у цих провадженнях є угоди про визнання винуватості. Особливо це стосується виконавців нижньої ланки. Тому такі епізоди можна вважати найбільш розслідуваними. У судах

197 ДБР ставить крапку в справах «тітушок»: До суду скероване обвинувачення щодо ексвисокопосадовців МВС / Державне бюро розслідувань, 24.01.2025. URL: https://dbr.gov.ua/news/dbr-stavit-krapku-v-spravah-titushok-do-sudu-skerovane-obvinuvachennya-shhodo-eksvisokoposadovciv-mvs

перебували і продовжують розглядатися справи як щодо виконавців нижньої ланки, так і щодо їхніх керівників. Суди переважно ухвалюють обвинувальні вироки у справах цивільних осіб.

У Шевченківському районному суді міста Києва триває спеціальне судове провадження *(in absentia)* щодо колишнього міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка та в. о. начальника ГУ МВС України в місті Києві Валерія Мазана[198]. Їх обвинувачують в організації залучення «тітушок» для викрадення учасників акцій протесту, незаконного позбавлення волі, катування, а також замахів на вбивство та умисних вбивств двох осіб протягом січня–лютого 2014 року.

У межах справи розглядаються викрадення та катування в районі станції метро «Петрівка» у Києві 21 січня 2014 року, викрадення і вбивство Юрія Вербицького та викрадення та катування Ігоря Луценка, а також напад «тітушок» на протестувальників 18 лютого 2014 року на перехресті вулиць Великої Житомирської та Володимирської, внаслідок якого було поранено вісім осіб.

2.2.4.1 Пошкодження автомобіля співробітниками «Беркуту» 19 січня 2014 року

19 січня 2014 року на вулиці Богатирській у Києві, коли активісти Автомайдану намагалися зупинити колону правоохоронців, співробітники «Беркуту» напали на активіста **Ярослава Гончара** та пошкодили його автомобіль. Машину заблокували, після чого спецпризначенці почали бити її кийками та ногами, розбили вікна й пошкодили кузов. Під час нападу Гончар також зазнав тілесних ушкоджень, зокрема перелому руки[199].

Спочатку МВС заперечувало причетність правоохоронців до інциденту. Однак Гончар оприлюднив відеозапис із реєстратора, який зафіксував напад[200]. Завдяки запису вдалося ідентифікувати двох співробітників львівського «Беркуту» — **Романа Тимківа** та **Віталія Куропася**[201].

У січні 2015 року обох звільнили зі служби за результатами службового розслідування. Вони оскаржили звільнення в суді. Віталія Куропася поновили на посаді через порушення встановлених законом строків застосування дисциплінарного стягнення[202].

Кримінальне провадження щодо Тимківа та Куропася, яких обвинувачували в перевищенні службових повноважень із застосуванням насильства та умисному пошкодженні майна, передали до Оболонського районного суду Києва у 2018 році. Судовий розгляд тривав понад сім років. У 2026 році суд закрив провадження у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності[203].

2.2.4.2 Затримання студентів Університету імені Карпенка-Карого та випадкового перехожого 20 січня 2014 року

20 січня 2014 року у Києві було здійснено напад на студентів Університету імені Карпенка-Карого, коли вони поверталися з вулиці Грушевського до гуртожитку та їх затримання[204]. Групу студентів організовано відстежували оперативні працівники й уже на підході до гуртожитку (в районі заправки «ОККО» на вулиці Нижній Вал) напали на них.

198 Справа № 761/3426/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

199 Одіозний екс-беркутівець зі Львова у вівторок може повернутися на роботу в міліцію / Zaxid.net, 18.03.2015. URL: https://zaxid.net/odiozniy_eksberkutivets_zi_lvova_u_vivtorok_mozhe_povernutisya_na_robotu_v_militsiyu_n1344645

200 Відео / Ютуб-канал Гончар Ярослав, 14.02.2014. URL: https://www.youtube.com/watch?v=vStzdFjkW8k&t=44s

201 Справа Майдану закрита без вироку: ексберкутівці Тимків і Куропась уникли покарання через строки давності / Антикор, 21.04.2026. URL: https://antikor.ua/articles/833956-delo_o_sobytijah_na_majdane_zakryto_bez_vynesenija_prigovora_byvshie_sotrudniki_berkuta_timkiv_i_kuropasj_izbehali_nakazanija_v_svjazi_s_istecheniem_sroka_davnosti

202 Львівський суд поновив на посаді «беркутівця», який трощив автомобілі майданівців у Києві / Zaxid.net, 17.03.2015. URL: https://zaxid.net/lvivskiy_sud_ponoviv_na_posadi_berkutivtsya_yakiy_troshhiv_avtomobili_maydanivtsiv_u_kiyevi_n1344500

203 Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 15.04.2026 у справі № 756/16047/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135761457

204 6-х затриманих з Карпенка-Карого відвезли до Подільського ізолятора / LB.ua, 20.01.2014. URL: https://lb.ua/society/2014/01/20/252362_militsiya_zaderzhala_7.html

Незадовго до нападу студенти помітили автомобіль, який, за їхніми словами, стежив за ними. Під час затримання оперативні працівники застосовували силу. Один зі студентів, **Вадим Ковальов**, отримав серйозні тілесні ушкодження, його було госпіталізовано зі струсом головного мозку. Згодом суд на підставі свідчень і рапортів оперативних працівників обрав чотирьом студентам запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, а ще двом — тримання під вартою в слідчому ізоляторі.

За цими подіями було відкрито кримінальні провадження щодо правоохоронців, причетних до незаконного затримання студентів і застосування до них насильства. Однак судовий розгляд справ затягнувся на роки, а частина проваджень так і не завершилася вироками по суті.

Розгляд справи щодо колишнього оперуповноваженого **Івана Гайдашука** у липні 2023 року було зупинено Подільським районним судом міста Києва у зв'язку з його мобілізацією[205].

Подільський районний суд міста Києва у 2024 році звільнив від кримінальної відповідальності колишнього оперуповноваженого **Сергія Киринчука** у зв'язку із закінченням строків давності[206]. Триває апеляційний розгляд скарги на це рішення.

Під час нападу на студентів Університету імені Карпенка-Карого також затримали випадкового перехожого — дизайнера **Антона Стогова**. Йому також повідомили про підозру в участі в масових заворушеннях і обрали запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

За цим епізодом станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції розглядаються справи щодо судді Деснянського районного суду міста Києва **Ірини Татаурової**[207], слідчих **Сергія Семеська** та **Анатолія Горобченка** і прокурорів **Анатолія Нагорного** та **Олександра Чипового**[208].

2.2.4.3 Затримання протестувальників «тітушками» поблизу вулиці Лаврської 20 січня 2014 року

20 січня 2014 року в районі вулиці Лаврської в Києві група «тітушок» незаконно затримала **Юхима Дишканта**, **Дмитра Москальця** та **Артура Ковальчука**. Чоловіків відвели до парку поблизу Меморіалу пам'яті жертв Голодомору, де утримували до прибуття автомобіля. Під час затримання Ковальчука побили, зокрема завдали ударів по голові та розбили ніс. Згодом двох затриманих помістили в багажне відділення автомобіля, після чого всіх трьох доставили до Деснянського районного управління міліції[209]. Їм було оголошено підозру в масових заворушеннях і обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 діб[210].

Юхим Дишкант у Дарницькому районному суді міста Києва. Січень 2014 року. Фото: Олекса Бик

205 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 26.07.2023 у справі № 758/16091/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112496410

206 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 08.04.2024 у справі № 758/16091/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118264103

207 Справа № 361/8474/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

208 Справа № 361/1257/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

209 Міліція затримала кількох людей, які не мають відношення до заворушень на Грушевського / Obozrevatel, 20.01.2014. URL: https://news.obozrevatel.com/politics/63278-militsiya-zaderzhala-neskolko-chelovek-ne-imeyuschih-otnoshenie-k-besporyadkam.htm

210 Трьох затриманих 20 січня закрили на два місяці в СІЗО / LB.ua, 22.01.2014. URL: https://lb.ua/society/2014/01/22/252540_zaderzhannih_20_yanvarya_rebyat.html

У 2025 році Голосіївський районний суд міста Києва ухвалив обвинувальний вирок щодо командира київського «Беркуту», співробітників спецпідрозділу, які доставляли незаконно затриманих осіб до Деснянського районного управління міліції та складали рапорти про їхнє затримання, а також однієї цивільної особи[211]. Апеляційний суд пізніше залишив цей вирок без змін[212]. Справа розглядалася за спеціальною процедурою (*in absentia*), оскільки обвинувачені перебувають у розшуку.

Дмитро Москалець у Святошинському районному суді міста Києва. Січень 2014 року. Фото: Леонід Ємець

Командира полку спецпідрозділу міліції «Беркут» **Сергія Кусюка** засуджено до 11 років позбавлення волі з урахуванням раніше ухвалених вироків. Працівників роти спеціального призначення ПМОП «Беркут» **Олега Шабаша, Богдана Шафаренка, Олексія Цвігуна, Назара Зарицького** та **Сергія Дев'ятого** засуджено до восьми років позбавлення волі кожного. Цивільну особу **Романа Щинкіна** засуджено до шести років позбавлення волі. Крім того, суд позбавив колишніх правоохоронців спеціальних звань та права обіймати посади на визначений строк.

Провадження щодо працівника роти спеціального призначення ПМОП «Беркут» **Олексія Малого** розглядалося окремо: спочатку його було зупинено у зв'язку з мобілізацією, потім поновлено та у 2026 році закрито у зв'язку із закінченням строків давності[213]. У 2025 році Деснянський районний суд міста Києва закрив справу щодо працівника київського «Беркуту» **Тараса Куща** та працівника дніпропетровського «Беркуту» **Дмитра П'ятакова** у зв'язку із закінченням строків давності[214].

2.2.4.4 Затримання Віталія Ахрамеєва 21 січня 2014 року

21 січня 2014 року близько 03:45 у центрі Києва співробітники «Беркуту» затримали 57-річного підприємця **Віталія Ахрамеєва,** який повертався з ресторану та прямував до станції метро. За словами потерпілого, правоохоронці повалили його на асфальт, побили та зламали руку. Судово-медична експертиза підтвердила заподіяння тілесних ушкоджень середнього та легкого ступенів тяжкості.

Ахрамеєву повідомили про підозру в активній участі в масових заворушеннях. 23 січня 2014 року Солом'янський районний суд міста Києва обрав йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою строком на 60 діб. Після трьох тижнів перебування в слідчому ізоляторі, 12 лютого, його звільнили під домашній арешт. 26 лютого 2014 року кримінальне провадження щодо нього закрили через відсутність складу злочину.

У липні 2016 року Деснянський районний суд міста Києва задовольнив позов Віталія Ахрамеєва та постановив стягнути на його користь 500 тисяч гривень компенсації моральної шкоди за незаконне затримання коштом Державного бюджету України через Державну казначейську службу[215].

211 Вирок Подільського районного суду міста Києва від 30.12.2025 у справі № 754/8776/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/133057752

212 Ухвала Київського апеляційного суду від 11.08.2026 у справі № 754/8776/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/139286385

213 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 07.08.2026 у справі № 758/5669/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/138832143

214 Ухвала Деснянського районного суду міста Києва від 29.01.2025 у справі № 754/15813/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/124768715

215 Ухвала Деснянського районного суду міста Києва від 22.07.2016 у справі № 754/1748/16-ц. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/59143191

У межах розслідування цього епізоду колишньому старшому слідчому Солом'янського районного управління міліції **Олександру Ващуку** інкримінували незаконне перешкоджання проведенню мирних зібрань, службове підроблення та притягнення завідомо невинної особи до кримінальної відповідальності. За версією слідства, він склав неправдиві процесуальні документи щодо Ахрамеєва, які стали підставою для повідомлення про підозру та подальшого взяття під варту.

Станом на вересень 2026 року справа щодо Ващука перебувала на розгляді суду першої інстанції[216]. Цей епізод також інкримінується прокурору прокуратури міста Києва Володимиру Задніпряному (див. підрозділ 2.2.3.2)[217].

2.2.4.5 Викрадення та катування Володимира Іваненка на станції метро «Петрівка» 21 січня 2014 року

Ввечері 21 січня 2014 року «тітушки» схопили на станції метро «Петрівка» (нині «Почайна») відеооператора **Володимира Іваненка**, який повертався з роботи додому, прийнявши його за учасника Автомайдану. Чоловіка вивели з вестибюля метро, відвезли на околицю Києва й катували.

Іваненка привезли до наметового табору «тітушок» поблизу метро «Бориспільська», де катування продовжилися. Від нього вимагали визнати участь в акціях протесту на Майдані, а також дати інформацію про «організаторів» і «фінансування» протестів. Зрозумівши, що він справді є випадковим перехожим, згодом чоловіка відпустили.

Версія слідства. Слідство встановило схему організації та координації діяльності «тітушок», а також осіб, причетних до її реалізації. Частина з них згодом виїхала з України.

Юрій Крисін отримав від одного з організаторів протидії Євромайдану замовлення залучити якомога більше людей для незаконного перешкоджання протестним акціям. За участь у таких діях передбачалася грошова винагорода.

Крисін погодився виконати замовлення, однак через заплановану поїздку на відпочинок доручив безпосередню взаємодію із замовником двом своїм підлеглим. Перебуваючи за кордоном, він продовжував дистанційно координувати їхні дії, підтримуючи телефонний зв'язок як із організаторами протидії протестам, так і зі своїми підлеглими.

Увечері 20 січня 2014 року близько 100 «тітушок» вирушили з Харкова до Києва. Перед виїздом у приміщенні бійцівського клубу «Оплот» відбувся інструктаж керівників груп — Антона Харченка, Олексія Руденка та Тавакkула Рагімова, яких призначив Євген Жилін із числа своїх підлеглих. Під час інструктажу, зокрема, обговорювали можливість застосування фізичної сили до протестувальників і передачі затриманих учасників Майдану працівникам міліції.

Щодо викрадення біля метро «Петрівка» ухвалено щонайменше десять обвинувальних вироків (включно з вироками за угодами) стосовно дванадцяти цивільних осіб.

У 2021 році Дарницький районний суд міста Києва засудив **Юрія Крисіна** до восьми років позбавлення волі (сім років — за катування й один рік за сукупністю з попереднім вироком)[218]. Пізніше апеляційний суд зменшив покарання за катування з семи до шести з половиною років[219].

216 Справа № 760/24680/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України».URL: https://court.gov.ua/fair/

217 Справа № 760/25573/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

218 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 23.09.2021 у справі № 753/3426/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/99848265

219 Ухвала Київського апеляційного суду від 19.10.2023 у справі № 753/3426/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114430614

У 2018 році Дарницький районний суд міста Києва затвердив угоду про визнання винуватості з **Сергієм Чемесом**[220]. У 2023 році цей же суд засудив **Антона Харченка** та **Олексія Руденка** до семи років позбавлення волі[221]. У 2015 році Оболонський районний суд міста Києва засудив **Азіза Тагірова** до чотирьох років позбавлення волі, а ще одного «тітушку», **Раміля Ісламлі**, до умовного покарання[222]. У 2017 році Деснянський районний суд міста Києва засудив **Олександра Сєрова** до двох років і п'яти місяців позбавлення волі[223]. Суд зарахував строк попереднього ув'язнення, тому Сєрова звільнили із зали суду. У 2025 році Оболонський районний суд міста Києва заочно засудив **Таваккула Рагімова**[224] та **Асіма Фатуллаєва**[225] до семи років позбавлення волі кожного. Ще одній особі суд призначив умовне покарання[226], двоє уклали угоди зі слідством[227], одне провадження закрито у зв'язку із закінченням строків давності[228].

2.2.4.6 Викрадення та вбивство Юрія Вербицького та викрадення Ігоря Луценка

У ніч із 20 на 21 січня 2014 року активіст Євромайдану **Ігор Луценко** супроводжував до Олександрівської клінічної лікарні в Києві **Юрія Вербицького**, який потребував медичної допомоги через травму ока, отриману під час протистояння на вулиці Грушевського. Близько 04:00 21 січня група чоловіків у цивільному одязі напала на активістів у лікарні та силоміць вивезла їх у невідомому напрямку.

Підпис до фото: Ігор Луценко, Юрій Вербицький. Фото з відкритих джерел

Викрадачі зв'язали Луценка та Вербицького й вивезли за межі Києва. Спершу їх відвезли до лісової місцевості неподалік траси «Київ-Бориспіль», де завдали численних ударів кожному по кінцівках, тулубу і голові. Потім перевезли до завчасно підготовленого гаража по вулиці Зрошувальній. Протягом кількох годин активістів утримували, жорстоко били та катували, надягали їм на голови поліетиленові пакети, вимагаючи інформації про діяльність і організацію протестного руху. Згодом їх вивезли та залишили в різних місцях на морозі.

Ігорю Луценку вдалося самостійно дістатися до людей і отримати допомогу. Юрій Вербицький загинув унаслідок отриманих тілесних ушкоджень і переохолодження. Його тіло виявили 22

220 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 03.09.2018 у справі № 753/17036/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/76896530

221 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 14.07.2023 у справі № 753/2039/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112229568

222 Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 07.12.2015 у справі № 756/8891/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/54147114

223 Вирок Деснянського районного суду міста Києва від 11.10.2017 у справі № 754/9663/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/69471732

224 Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 15.10.2025 у справі № 756/12042/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131498948

225 Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 03.02.2025 у справі № 756/4268/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127859810

226 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 09.04.2021 у справі № 753/5481/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/96161821

227 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 05.05.2016 у справі № 753/8165/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/57545150; Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 20.02.2017 у справі № 753/1921/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/65107733

228 Ухвала Дарницького районного суду міста Києва від 21.09.2021 у справі № 753/9311/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/99843532

січня 2014 року в лісі Бориспільського району Київської області, приблизно за 500 метрів від дороги Гнідин–Петрівське.

Слідство встановило коло осіб, причетних до викрадення, безпосереднього катування та вбивства або до організації цих дій. У частині проваджень ухвалено вироки, що набрали законної сили, тому чимала частка викладеного нижче є не лише даними слідства, а й встановленим судом фактом. Водночас у багатьох справах судовий розгляд триває[229].

Версія слідства. Близько 4-ї ранку 21 січня 2014 року «тітушки» силою вивели Ігоря Луценка та Юрія Вербицького з приміщення Олександрівської лікарні. Ігор Луценко привіз Юрія Вербицького до цієї лікарні після того, як на вулиці Грушевського уламок світлошумової гранати уразив око Вербицького.

За даними слідства, після лікарні Юрія та Ігоря катували в лісі поблизу села Проліски на трасі Київ–Бориспіль.

Пізніше викрадених учасників Майдану перевезли у гараж на території гаражного кооперативу «ГСК-12» на вулиці Зрошувальній, 2, у Дарницькому районі міста Києва, де тортури продовжились. За матеріалами слідства, гараж злочинцям надав водій мікроавтобуса Віктор Тиднюк, якому повідомлено про підозру і щодо якого обвинувальний акт передано до суду. Проте він, за даними слідства, залишив місце домашнього арешту, інсценувавши власне викрадення та смерть, і нині переховується в РФ.

Юрія Вербицького після багатогодинних катувань вивезли з гаража по вул. Зрошувальній у Києві і залишили на околиці села Гнідин Бориспільського району Київської області на відстані близько 500 метрів від дороги вглиб лісу. Йому завдали ще кількох ударів по голові та тулубу, після чого залишили непритомного на морозі за температури близько 10 градусів морозу.

Юрія Вербицького та Ігоря Луценка катували близько 9 годин. За свідченнями Ігоря Луценка, під час катувань він просив дозволити йому помолитися, оскільки був упевнений, що їх обох уб'ють. За результатами СМЕ, у Вербицького виявлено переломи 13 ребер (деякі — у кількох місцях) і грудини. Йому було завдано щонайменше 30 ударів у різні частини тіла.

У цій справі визнано винними п'ятьох осіб.

У 2021 році суд визнав **Олександра Волкова** винним в організації викрадення, катування і протидії мирним зібранням і призначив йому покарання у вигляді дев'яти років позбавлення волі. Водночас суд кваліфікував смерть Юрія Вербицького не як вбивство (на чому наполягали обвинувачення і потерпілі), а як залишення в небезпеці[230]. 7 серпня 2024 року, після перегляду обвинувального вироку, суд залишив без змін таку кваліфікацію та звільнив Волкова від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Станом на вересень 2026 року представник потерпілих не отримав тексту цього рішення. Волков перебував під вартою сім років і кілька днів.

У 2026 році суд визнав **Сергія Мисливого** винним у викраденні Юрія Вербицького та Ігоря Луценка та їх катуванні, але змінив кваліфікацію, яку інкримінувала прокуратура, з частини 3 статті 146 на частину 2 статті 146 КК України. Покарання — 12 років позбавлення волі. Мисливого затримали у березні 2020 року. Час, який він провів під вартою з серпня 2021 року, зарахують до строку покарання. Розгляд справи тривав майже п'ять років[231].

229 Чебелюк О. Перша смерть. Вбивство Юрія Вербицького. Викрадення, катування і вбивство. Розслідування, підозрювані, результати слідства / Цифровий архів Майдану, 01.02.2022. URL: https://surl.li/nkkhbj

230 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 16.04.2021 у справі № 359/5760/18. URL: https://surl.li/aaiask

231 Вирок Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 01.06.2026 у справі № 359/8986/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/136976301

У 2023 році суд визнав **Олександра Медвідя** винним у незаконному викраденні Юрія Вербицького і Ігоря Луценка, але звільнив від призначеного покарання у зв'язку із закінченням строків давності[232]. Апеляційний суд залишив це рішення без змін. **Олександра Перестюка**[233] та **Андрія Березового**[234] суд визнав винними у співучасті у викраденні та катуванні й призначив покарання з іспитовим строком.

Станом на вересень 2026 року в судах залишаються справи ще щодо 16 осіб по цій справі.

Працівники МВС України **Костянтин Пащенко** та **Дмитро Хізанов** обвинувачуються у незаконному прослуховуванні Ігоря Луценка напередодні та під час його викрадення[235].

За спеціальною процедурою (*in absentia*) триває судовий розгляд справи щодо **Олексія Чеботарьова** та **Романа Щинкіна**. Їх обвинувачують у створенні злочинної організації та організації вчинення її учасниками вбивства, викрадення людей, катувань і незаконного перешкоджання мирним зібранням. За версією слідства, Щинкін безпосередньо координував дії виконавців викрадення Ігоря Луценка та Юрія Вербицького, зокрема передавав їм вказівки.

У матеріалах розслідування також фігурують **Віктор Зубрицький**, колишній продюсер телеканалу «112» і керівник медіахолдингу «Контакт», та **Армен Саркісян**[236]. За версією слідства, Зубрицький координував діяльність груп «тітушок» і забезпечував їхню взаємодію з керівництвом МВС. Саркісяна теж пов'язували з організацією та координацією груп «тітушок», залучених до насильницької протидії учасникам Євромайдану. За повідомленнями ЗМІ, він загинув унаслідок вибуху в Москві в лютому 2025 року.

Володимир Неживов та **Микола Богдан** обвинувачуються у вбивстві Вербицького, викраденні, катуванні та перешкоджанні мирним зібранням за попередньою змовою групою осіб, у складі злочинної організації та в участі в такій організації (*in absentia*). **Юрій Таран, Олександр Ляхович, Микола Якубович** і **Дмитро Щукін** обвинувачуються лише у викраденні та перешкоджанні мирним зібранням за попередньою змовою групою осіб, у складі злочинної організації та в участі в такій організації (*in absentia*)[237].

У справі за обвинуваченням цивільних осіб **Віктора Тиднюка** та **Олександра Тендіта** триває спеціальне судове провадження (*in absentia*).[238] Також триває розгляд справи, у якій **Іван Новотний** та **Сергій Мисливий** обвинувачуються в участі у злочинній організації та перешкоджанні мирним зібранням[239]. Окремо Мисливому інкримінується вбивство Юрія Вербицького.

2.2.4.7 Напади на учасників Автомайдану 23 січня 2014 року на вулиці Щорса та в Кріпосному провулку

У ніч на 23 січня 2014 року поблизу Київської міської клінічної лікарні № 17 на вулиці Щорса в Києві група учасників Автомайдану потрапила в засідку. За версією слідства, правоохоронці за участю «тітушок» навмисно заманили активістів до цього місця, щоб затримати їх.

232 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 03.04.2023 у справі № 757/638/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/109977182

233 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 07.12.2021 у справі № 359/6563/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/101979850

234 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 23.11.2021 у справі № 359/7138/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/101311378

235 Справа № 761/42191/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

236 Справа № 761/27360/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

237 Справа № 757/15013/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

238 Справа № 359/1265/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

239 Справа № 357/7074/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Дізнавшись про напад, інша група автомайданівців вирушила на допомогу. Однак дорогою активісти також потрапили в засідку, влаштовану співробітниками спецпідрозділу «Беркут» у районі Кріпосного провулка та вулиці Грушевського. Зокрема, у Кріпосному провулку правоохоронці заблокували жовтий мікроавтобус «Фольксваген Транспортер» T5, яким пересувалися активісти. Співробітники «Беркуту» силоміць витягли людей із салону, побили їх, застосували світлошумовий спецзасіб і пошкодили автомобіль. Затриманих згодом доправили до Оболонського райвідділу міліції.

Автомобіль активіста «Автомайдану» О. Кравцова, пошкоджений бійцями спецпідрозділу «Беркут» 23 січня 2014 року. Київ, квітень 2014 року. Фото: Аймаіна хікарі

Протягом тієї ночі відбулися три окремі напади на учасників Автомайдану, які, за версією слідства, були частиною скоординованих заходів із протидії протестному руху[240].

У цьому епізоді спливли строки давності, що зумовило закриття судами справ щодо частини правоохоронців.

Напад і затримання активістів на вулиці Щорса 23 січня 2014 року

У різні роки суди ухвалили обвинувальні вироки щодо п'ятьох цивільних осіб («тітушок»), причетних до нападу на учасників Автомайдану 23 січня 2014 року: **Володимира Павленка**[241], **Ігоря Кічермана**[242], **Олександра Фурси**[243], **Євгена Косинського та Михайла Дяченка**[244]. Усім п'ятьом було призначено покарання зі звільненням від його відбування з випробуванням.

У 2024 році суд закрив кримінальне провадження щодо **Юрія Грицая** у зв'язку із закінченням строків давності та звільнив його від кримінальної відповідальності[245]. На той час Грицай проходив службу в Збройних Силах України.

Також було закрито два кримінальні провадження щодо **Олександра Кравченка**, колишнього заступника начальника ГУМВС України в місті Києві — начальника кримінальної міліції[246], та провадження щодо **Олександра Швайчука**, колишнього працівника Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків (УБНОН)[247].

240 Публікація «Суди по Майдану. Справа про напад на автомайданівців на вулиці Щорса» / LB.ua, 24.01.2021. URL: https://lb.ua/society/2021/01/24/475957_sudi_maydanu_sprava_pro_napad.html

241 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 22.12.2023 у справі № 761/27835/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115872213

242 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 12.12.2022 у справі № 757/29845/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108212121

243 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 23.10.2018 у справі № 759/12452/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/77355248

244 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 05.10.2017 у справі № 757/37121/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/69354396

245 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 23.05.2024 у справі № 761/43639/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119297477

246 Ухвала Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 23.02.2024 у справі № 753/126/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117204209; Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 29.02.2024 у справі № 757/72925/17-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117399906

247 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 29.02.2024 у справі № 757/72925/17-к. URL: https://surl.li/rgcjje

Станом на вересень 2026 року в судах залишаються справи щодо **Олександра Шевченка**, колишнього заступника начальника УБНОН міста Києва, та його колишніх підлеглих **Михайла Марініча** і **Романа Москальця**[248].

Засідка «Беркуту» на Кріпосному провулку та вулиці Грушевського

У 2026 році Оболонський районний суд міста Києва ухвалив заочний обвинувальний вирок (*in absentia*) у справі про напад на учасників Автомайдану із засідки, влаштованої співробітниками «Беркуту» в районі Кріпосного провулка та вулиці Грушевського в ніч на 23 січня 2014 року[249].

Сергія Кусюка, колишнього командира полку міліції особливого призначення «Беркут», засудили до восьми років позбавлення волі, а з урахуванням раніше ухвалених вироків остаточне покарання становить десять років. Колишніх співробітників «Беркуту» **Олександра Радчука та Богдана Діуліна** засудили до восьми років позбавлення волі кожного, колишнього працівника Управління боротьби з незаконним обігом наркотиків **Сергія Кисіля** — до семи років. Ще двох обвинувачених — цивільних осіб («тітушок») **Віталія Маркевича та Антона Сизіна** — засудили до семи років позбавлення волі кожного. Крім того, суд позбавив засуджених правоохоронців спеціальних звань і права обіймати відповідні посади строком на три роки[250] .

Усі шестеро обвинувачених перебувають у міжнародному розшуку. Частина з них, зокрема Сергій Кусюк, переховується на території Російської Федерації.

Провадження закрито щодо **Михайла Добровольського**[251], колишнього командира 1-ї роти київського «Беркуту», та колишніх беркутівців цієї роти **Дмитра Вознюка, Максима Пономаренка, Сергія Лободи і Сергія Посвистака**[252].

Станом на вересень 2026 року в судах залишаються справи щодо **Володимира Душенка**[253], колишнього беркутівця 1-ї роти київського «Беркуту», а також **Сергія Цінарідзе**[254] та **Петра Бороденка**[255], колишніх беркутівців цієї ж роти: щодо них триває повторний розгляд після скасування ухвал про закриття провадження у зв'язку зі спливом строків давності.

Напад на жовтий автобус у Кріпосному провулку

У справі про напад на жовтий мікроавтобус з учасниками Автомайдану в Кріпосному провулку суд заочно (*in absentia*) засудив **Бориса Ареф'єва**, колишнього співробітника 2-ї роти київського «Беркуту», до семи років позбавлення волі. Додатково його позбавили права обіймати посади в правоохоронних органах строком на три роки та спеціального звання[256].

Кримінальні провадження щодо двох інших колишніх співробітників 2-ї роти «Беркуту» — **Сергія Павлюка та Анатолія Несена** — були закриті[257].

---

248 Справа № 757/72925/17-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

249 Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 13.07.2026 у справі № 756/8759/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/138134622

250 Там само.

251 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 23.02.2024 у справі № 758/5744/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117259003

252 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 30.07.2025 у справі № 753/13469/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129238576

253 Справа № 753/13469/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

254 Справа № 759/15278/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

255 До відома потерпілих у кримінальному провадженні відносно Бороденка П.А. / Святошинський районний суд міста Києва, 27.05.2026. URL: https://sv.ki.court.gov.ua/sud2608/information_for_citizens/not_known/2037132

256 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 08.09.2023 у справі № 756/17006/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/113642640

257 Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 24.09.2025 у справі № 756/14521/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/130612320

Станом на вересень 2026 року судовий розгляд тривав щодо колишнього командира 2-ї роти київського «Беркуту» **Анатолія Логвиненка**[258], його заступника **Олега Святного** та сімох їхніх підлеглих — **Антона Зазимка, Андрія Прокопенка, Дмитра Страшка, Максима Терлецького, Віталія Шаповала, Андрія Шарлая та Ігоря Шарлая**[259]. На розгляді судів також залишалися справи щодо двох інших колишніх співробітників цієї роти — **Сергія Максакова та Олександра Остафійчука**[260].

Водночас судові провадження щодо колишніх беркутівців **Олега Радчука**[261] **та Богдана Мельника**[262] зупинили у зв'язку з їхньою мобілізацією до Збройних Сил України.

2.2.4.8 Затримання водіїв за перевезення шин 24 січня 2014 року

Київ, грудень 2013 року. Автор фото: Богдан Пошивайло

24 січня 2014 року в Києві працівники ДАІ затримали двох водіїв, які перевозили автомобільні шини. На той час учасники Євромайдану використовували шини на барикадах, зокрема підпалювали їх для створення димової завіси, що перешкоджала діям силовиків. Правоохоронці використали факт перевезення шин як підставу для кримінального переслідування водіїв, звинувативши їх в участі в масових заворушеннях.

Зокрема, вдень на бульварі Лесі Українки працівники ДАІ зупинили автомобіль під керуванням **Михайла Овсієнка**, який перевозив сім шин для вантажних автомобілів. Увечері того самого дня на вулиці Льва Толстого затримали **Дмитра Юрченка**, який перевозив 18 автомобільних шин.

258 Справа № 756/3022/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

259 Справа № 757/36473/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

260 Справа № 756/14521/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

261 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 01.05.2023 у справі № 753/13469/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110665260

262 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 15.05.2023 у справі № 753/13469/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110941004

У січні 2023 року Києво-Святошинський районний суд Київської області виправдав **Світлану Кушнір**, суддю Солом'янського районного суду міста Києва, яка в січні 2014 року обрала Михайлу Овсієнку та Дмитру Юрченку запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою[263] . Суд дійшов висновку, що сторона обвинувачення не довела наявності в її діях складу кримінального правопорушення. У жовтні 2024 року Київський апеляційний суд підтвердив виправдувальний вирок.

Станом на вересень 2026 року в суді першої інстанції тривав розгляд справи щодо колишніх суддів Київського апеляційного суду — **Марії Приндюк, Олександра Беця та Ольги Єфімової**, які переглядали рішення про тримання водіїв під вартою[264].

Окремо тривали судові провадження щодо колишніх слідчих Солом'янського районного управління міліції **В'ячеслава Гончаренка та Олександра Борисенка**, прокурора Солом'янської районної прокуратури **Андрія Уздемира**[265] та колишнього старшого прокурора прокуратури міста Києва **Олександра Бевза**[266]. Їх обвинувачували у причетності до незаконного кримінального переслідування водіїв, зокрема оформлення процесуальних документів, погодження підозр і клопотань про обрання запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою.

Водночас у 2024 році суд звільнив від кримінальної відповідальності колишнього слідчого **Богдана Бондюка** у зв'язку із закінченням строків давності[267].

2.2.5 Вбивство 22 січня 2014 року Сергія Нігояна, Михайла Жизневського та Романа Сеника (помер у лікарні 25 січня, через декілька днів після поранення)

Сергій Нігоян.
Фото з відкритих джерел

Михайло Жизневський.
Фото з відкритих джерел

Роман Сеник.
Фото з відкритих джерел

263 Вирок Києво-Святошинського районного суду Київської області від 17.01.2023 у справі № 369/6970/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108574056

264 Справа № 760/247/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

265 Справа № 756/1276/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

266 Справа № 760/13032/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

267 Уникнув покарання слідчий Бондюк, який доклався до арештів випадкових громадян за перевезення шин у часи Майдану / Watchers, 19.09.2024. URL: https://watchers.media/articles/unyknuv-pokarannya-slidchyj-bondyuk-yakyj-doklavsya-do-areshtiv-vypadkovyh-gromadyan-za-perevezennya-shyn-u-chasy-majdanu/

22 січня 2014 року під час Євромайдану у Києві з'явилися перші загиблі від вогнепальної зброї біля стадіону «Динамо» на вулиці Грушевського.

Сергій Нігоян загинув близько 06:00 від поранення свинцевою картеччю.

Білоруський активіст Євромайдану **Михайло Жизневський** загинув близько 09:00 від пострілу кулями для зупинки транспортних засобів.

Роман Сеник також зазнав поранень від пострілу кулями для зупинки транспортних засобів. Він переніс кілька операцій у Київській міській клінічній лікарні № 17. Проте рани виявилися важкими, і вранці 25 січня 2014 року він помер у лікарні, не приходячи до тями.

Розслідування цих подій спочатку здійснювала тодішня міліція. Коментуючи цю ситуацію, адвокатка родин Небесної сотні Євгенія Закревська зазначала, що першочерговий і найважливіший для слідства період (січень–лютий 2014 року) був втрачений через фабрикацію доказів і створення зручної для тодішнього керівництва МВС версії про нібито самостріли серед протестувальників[268]. За її словами, у цей час слідчі не вилучили фото й відео з численних зовнішніх камер спостереження, у результаті чого було втрачено навіть більшість онлайн-стрімів, які автоматично зберігалися впродовж кількох місяців.

Згодом провадження передали до Департамента спеціальних розслідувань Генеральної прокуратури України. Станом на вересень 2026 року ці злочини розслідує ДБР. Розслідування не завершено.

Внаслідок подій на вулиці Грушевського у січні 2014 року загинули також **Олександр Бадера** та **Богдан Калиняк**.

Богдан Калиняк двічі потрапив під струмінь води з водометів за низької температури повітря. Він був виснажений, захворів, але не залишав Майдан і не звертався до лікарів. 28 січня 2014 року Богдан Калиняк помер в Івано-Франківській обласній лікарні.

22 січня 2014 року Олександр Бадера перебував на вулиці Грушевського в колоні активістів, на яку напали спецпризначенці. Оскільки звертатися до лікарень у ці дні було небезпечно, він лікувався самотужки вдома. 28 січня 2014 року Олександр Бадера помер у власному помешканні.

Після 12:00 22 січня 2014 року правоохоронці витіснили учасників акції протесту від барикади на вулиці Грушевського, неподалік входу до стадіону «Динамо» імені Валерія Лобановського у бік Європейської площі та вулиці Хрещатик. Під час витіснення учасників акції били та затримували, нерідко тих, хто не встиг втекти, зокрема й журналістів.

Досудове розслідування вбивств на вулиці Грушевського 22 січня 2014 року не завершено, тому висновки слідства в цьому звіті не наводяться.

Судових проваджень щодо цих подій немає.

2.2.6 Переслідування за участь в акціях протесту

Крім описаних вище справ щодо суддів та працівників судів, варто зазначити ще дві справи за обвинуваченням колишніх керівників апаратів судів, щодо яких ухвалено судові рішення.

У 2026 році Житомирський апеляційний суд задовольнив скаргу прокурора, скасував виправдувальний вирок[269] щодо **Анни Паламарчук**, колишньої керівниці апарату Голосіївського

268 Матола В. Перші вбивства на Майдані. Чому досі не знайдено винних у смерті Нігояна, Жизневського і Сеника? / LB.ua, 23.01.2019. URL: https://lb.ua/society/2019/01/23/417803_pershi_vbivstva_maydani_chomu_dosi.html

269 Вирок Києво-Святошинського районного суду Київської області від 21.10.2024 у справі № 752/8345/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/122508066

районного суду міста Києва, та ухвалив новий. Апеляційний суд визнав її винною у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 376-1 КК України (незаконне втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя). Покарання — три роки позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади в органах державної влади та суду строком на три роки. Але Паламарчук звільнили від відбування покарання у зв`язку із закінченням строків давності. Наразі триває розгляд касаційної скарги на рішення апеляційного суду[270].

Паламарчук обвинувачували в незаконному втручанні в роботу автоматизованої системи документообігу суду під час розподілу клопотань про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно підозрюваних. Їй інкримінували розподіл 15 клопотань стосовно затриманих протягом січня–лютого 2014 року.

У 2024 році Київський апеляційний суд звільнив від кримінальної відповідальності **Олексія Медведєва**[271], колишнього керівника апарату Дарницького районного суду міста Києва, у зв'язку зі спливом строків давності під час розгляду апеляції на обвинувальний вирок Святошинського районного суду міста Києва від 2022 року[272], яким йому було призначено покарання у вигляді штрафу. Медведєву інкримінували внесення неправдивих відомостей до автоматизованої системи документообігу суду.

***

Київ, січень 2014. Фото: Богдан Пошивайло

Вище описано не всі випадки затримань, а лише ті, щодо яких існують окремі судові провадження. Не всі постраждалі під час Революції Гідності набували статусу потерпілих.

270 Вирок Житомирського апеляційного суду від 12.03.2026 у справі № 752/8345/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134791268

271 Ухвала Київського апеляційного суду від 18.01.2024 у справі № 759/9998/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117085365

272 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 10.08.2022 у справі № 759/9998/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/105689723

Наприкінці січня 2014 року влада скасувала закони, ухвалені 16 січня 2014 року, відправила уряд у відставку та намагалася «обміняти» затриманих осіб на звільнення будівель і розблокування вулиць, фактично, перетворюючи людей на заручників.

2.3. Регіональні епізоди Революції Гідності (січень 2014 року)

2.3.1 Побиття протестувальників і журналістів перед Черкаською ОДА у січні 2014 року. Переслідування активістів

Під час Євромайдану в січні 2014 року в багатьох обласних центрах активісти займали обласні ради чи адміністрації. Аналогічні події відбувались в Черкасах. 23 січня 2014 року протестувальники захопили нижні поверхи ОДА. За кілька годин силовики відбили будівлю та затримали кілька десятків осіб, переважна частина з яких жодного стосунку до акцій протестів не мала, а просто перебула неподалік.

26 січня 2014 року в Черкасах відбулося Народне віче: протестувальники вимагали звільнення голови Черкаської обласної державної адміністрації **Сергія Тулуба** та голови Черкаської обласної ради **Валерія Черняка**.

У ніч на 27 січня 2014 року на Соборну площу, розташовану навпроти приміщення «Будинку Рад», із Києва прибули учасники Автомайдану. Вони, зокрема, вимагали звільнення осіб, затриманих 23–24 січня.

Учасник подій, спеціальний кореспондент телеканалу «Інтер» **Станіслав Кухарчук**, згадував, що в ніч на 27 січня 2014 року протестувальники зібралися біля Черкаської облдержадміністрації, де перебували правоохоронці та «тітушки». За його словами, коли учасники Автомайдану спробували домовитися про мирне врегулювання ситуації, з різних боків будівлі вибігли бійці «Беркуту» й почали бити присутніх кийками.

Нічний штурм Черкаської обласної державної адміністрації 27 січня 2014 року. Відеострім телеканалу «Інтер»

Сам журналіст отримав травму голови, численні забої і сильні ушкодження кистей рук, якими захищався від ударів. Протягом тижня після побиття він не міг навіть тримати ручку. Кухарчука госпіталізували з підозрою на перелом основи черепа, яка згодом не підтвердилася[273].

Перебуваючи в лікарні, журналіст бачив інших постраждалих, зокрема з травмами голови. За його свідченнями, кількість побитих сягала десятків осіб, хоча в межах відповідного кримінального провадження потерпілими визнали лише п'ятьох.

Кухарчук також стверджував, що частина співробітників луганського «Беркуту», які брали участь у розгоні протестів у Черкасах, згодом перейшла на бік незаконних збройних формувань так званої «ЛНР».

273 «Беркутівець» демонстративно затоптав моє посвідчення і почав бити, — журналіст «Інтера» / Прочерк, 27.01.2014. URL: https://procherk.info/news/7-cherkassy/20463-berkutivets-demonstrativno-zatoptav-moe-posvidchennja-i-pochav-biti--zhurnalist-intera

Версія слідства. 23 січня 2014 року на Соборній площі в Черкасах біля будівлі ОДА зібралися учасники протесту. Близько 18:00 група осіб у масках і балаклавах увірвалася до приміщення ОДА, влаштувала погром і завдала тілесних ушкоджень працівникам міліції. Після цього нападники безперешкодно залишили будівлю, до якої згодом увійшли протестувальники. Значна частина учасників акції перебували на площі.

Приблизно в цей час на підставі телефонного повідомлення на лінію 102 слідчий зареєстрував кримінальне провадження.

За версією слідства, того самого дня міністр внутрішніх справ Віталій Захарченко доручив начальнику УМВС України в Черкаській області Володимиру Ліпандіну, а згодом і начальнику УМВС України в Сумській області Віктору Козицькому, організувати масові незаконні затримання протестувальників із застосуванням фізичної сили та їх подальше кримінальне переслідування.

Передбачалося, що затриманих доставлятимуть до відділів міліції, де слідчі на підставі завідомо неправдивих свідчень і сфальсифікованих документів повідомлятимуть їм про підозру та клопотатимуть про тримання під вартою. За версією слідства, метою таких дій було залякування протестувальників і примушування їх до відмови від подальшої участі в акціях протесту.

За версією слідства, описана вище стратегія залякування протестувальників шляхом незаконного затримання, насильства, безпідставного кримінального переслідування та тримання під вартою була характерною для січневих подій як у Києві, так і в інших обласних центрах.

Справи в межах цього епізоду стосуються правоохоронців, слідчих і прокурорів, які затримували протестувальників, повідомляли їм про підозру та клопотали про обрання запобіжних заходів, а також деяких суддів.

Нижче «подіями 27 січня» називаються побиття протестувальників і журналістів перед Черкаською ОДА в ніч на 27 січня 2014 року, а «розгоном 23–24 січня» — розгін мирного протесту в Черкасах у ніч з 23 на 24 січня 2014 року.

Щодо подій 27 січня, у 2021 році колишнього командира луганського «Беркуту» **Валерія Костенка** засуджено до чотирьох років позбавлення волі заочно (*in absentia*)[274]. Суд визнав його винним у перешкоджанні законній професійній діяльності журналістів і перевищенні влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу. Костенко перебуває в розшуку. Від початку збройної агресії РФ луганський «Беркут» у повному складі перейшов на бік «ЛНР», а Костенко, за даними на 2019 рік, очолював підрозділ спеціального призначення так званої «міліції «ЛНР».

У серпні 2026 року Чорнобаївський районний суд Черкаської області виправдав **Ольгу Мозгову**, колишню суддю Золотоніського міськрайонного суду Черкаської області[275]. Її обвинувачували у завідомо незаконному застосуванні тримання під вартою до учасників протестів у Черкасах у січні 2014 року. Зокрема, 25 січня 2014 року вона ухвалила рішення про взяття під варту кількох протестувальників строком на 60 діб. Раніше, у 2018 році, Мозгову звільнили з посади судді за результатами дисциплінарного провадження. Виправдувальний вирок суду першої інстанції підлягає апеляційному оскарженню.

У 2017 році суд виправдав **Михайла Буджерака**, колишнього заступника прокурора міста Черкаси, якого обвинувачували у зловживанні службовим становищем, службовому

274 Вирок Соснівського районного суду міста Черкас від 23.06.2021 у справі № 712/10956/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/97825046

275 Вирок Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 12.08.2026 у справі № 695/417/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/138933734

підробленні та причетності до незаконного кримінального переслідування учасників протестів біля Черкаської ОДА в січні 2014 року[276]. У 2021 році виправдувальний вирок набрав законної сили. У 2023 році прокуратура ініціювала його перегляд за нововиявленими обставинами. Підставою стало встановлення факту надання одним із потерпілих неправдивих свідчень, які могли вплинути на результат судового розгляду. Однак Черкаський районний суд відмовив у перегляді, пославшись на закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності.

У 2024 році суд також виправдав **Андрія Ковтуна**, колишнього прокурора, якого обвинувачували у зв'язку з кримінальним переслідуванням учасників протестів у Черкасах під час Євромайдану[277]. Виправдувальний вирок набрав законної сили.

Також щодо подій 27 січня суд остаточно виправдав чотирьох інспекторів дорожньо-патрульної служби — **Вадима Ануфрієва, Миколу Бойка, Василя Лілу та Миколу Маліновського**[278]. Їм інкримінували службову недбалість через невжиття заходів для припинення нападу на автомобілі учасників Автомайдану. У 2016 році суд першої інстанції визнав інспекторів винними, однак апеляційний суд скасував вирок і призначив новий розгляд. У 2019 році суд ухвалив виправдувальний вирок, який згодом залишили без змін апеляційна та касаційна інстанції[279].

У справах щодо незаконного затримання та кримінального переслідування учасників протестів у Черкасах 23–24 січня 2014 року також ухвалено низку виправдувальних вироків.

Зокрема, у 2020 році суд виправдав слідчого **Богдана Нестеренка**[280]; касаційна інстанція залишила виправдувальний вирок без змін.

У січні 2018 року Соснівський районний суд міста Черкаси виправдав **Олега Короля**, колишнього старшого прокурора прокуратури міста Черкаси, якого обвинувачували у зловживанні службовим становищем, службовому підробленні та завідомо незаконному затриманні учасника Євромайдану[281]. За версією обвинувачення, 24 січня 2014 року прокурор склав протокол затримання із завідомо неправдивими відомостями про причетність протестувальника до масових заворушень і захоплення будівлі Черкаської ОДА. Апеляційна і касаційна інстанції залишили виправдувальний вирок без змін. Згодом прокуратура ініціювала перегляд справи за нововиявленими обставинами, посилаючись на встановлений окремим вироком факт надання потерпілим неправдивих свідчень. Однак суд відмовив у перегляді вироку.

Також щодо подій у Черкасах 23–24 січня закрито у зв'язку зі спливом строків давності провадження щодо слідчого **Костянтина Гапченка** (повторно)[282]; колишнього прокурора Чорнобаївського району Черкаської області **Віктора Калініченка**[283]; заступника начальника слідчого відділу **Олександра Аліфанова** та слідчих **Лесі Аліфанової**, **Станіслава Лутченка**[284],

276 Вирок Придніпровського районного суду міста Черкас від 19.05.2017 у справі № 711/4218/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/66623277

277 Вирок Придніпровського районного суду міста Черкас від 18.11.2024 у справі № 711/4172/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123077407

278 Вирок Соснівського районного суду міста Черкас від 18.03.2016 у справі № 712/17490/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/56656590

279 Постанова Верховного Суду від 27.10.2020 у справі № 712/17490/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/92509898

280 Вирок Соснівського районного суду міста Черкас від 02.11.2020 у справі № 712/3027/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/92593680

281 Вирок Соснівського районного суду міста Черкас від 12.01.2018 у справі № 712/4072/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/71568157

282 Ухвала Черкаського районного суду Черкаської області від 14.02.2025 у справі № 707/3587/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/125184422

283 Ухвала Черкаського районного суду Черкаської області від 12.04.2024 у справі № 709/2049/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118389456

284 Ухвала Черкаського районного суду Черкаської області від 28.07.2025 у справі № 757/11993/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129146608

Євгена Березенка[285]. Крім того, у зв'язку із закінченням строків давності закрито провадження щодо **Андрія Савенка**[286], старшого слідчого Соснівського районного відділу міліції міста Черкаси.

Станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції розглядаються такі справи щодо подій в Черкасах.

Колишні міністр внутрішніх справ **Віталій Захарченко**, його заступник **Віктор Ратушняк**, в.о. начальника ГУМВС України в м. Києві **Валерій Мазан** та заступник начальника ГУМВС України в м. Києві – начальник міліції громадської безпеки **Петро Федчук** обвинувачуються в організації, за попередньої змови, перевищення влади та службових повноважень та перешкоджанні акціям протесту з листопада 2013 по лютий 2014 років[287]. Зокрема їм інкримінується частина подій у Черкасах у січні–лютому 2014 року. Справа перебуває у Комунарському районному суді Запоріжжя. Ця справа зазначена і в інших епізодах.

Щодо колишнього начальника УМВС у Черкаській області **Володимира Ліпандіна**[288] відбувається заочний розгляд (події 23–27 січня). Щодо колишнього командира луганського «Беркуту» **Валерія Костенка**, його заступника **Дмитра Короткова** та колишнього командира оперативної роти луганського «Беркуту» **Ігоря Мацнєва** також триває заочний розгляд (події 27 січня)[289]. Крім того, розглядаються справи щодо співробітників луганського «Беркуту» **Олександра Короченцева** та **Сергія Пантюшенка**[290], **Станіслава Калашнікова**, **Максима Приня** та **Євгена Геращенка**[291], а також щодо **Андрія Щура** та **Олексія Тітова** (події 27 січня)[292].

Перебувають на розгляді також справи щодо судді Смілянського міськрайонного суду Черкаської області **Василя Калашника**[293], колишніх суддів Соснівського районного суду міста Черкаси **Валерія Чепурного** та **Володимира Орленка**[294], а також колишніх слідчих і прокурорів (розгін 23–24 січня): **Василенка, Уса, Спірова, Самойленка, Гейка**[295]; колишньої начальника слідчого відділу Золотоніського міськвідділу УМВС України в Черкаській області **Світлани Бережецької** (Патюти), її заступника **Максима Сириці** та слідчих **Олексія Костогриза** й **Володимира Чухна**[296]; заступника керівника Смілянської міськрайонної прокуратури **Наталії Захарченко**, в. о. заступника начальника слідчого відділення Смілянського міськвідділу **Олександра Шевченка** та слідчих **Олександра Рибченка, Олега Пашковського, Максима Добрянського** й **Людмили Лихолай**[297]; колишньої слідчої слідчого відділення Черкаського районного відділу УМВС України в Черкаській області **Ольги Сав'як**[298]; слідчого відділу розслідування злочинів лінії карного розшуку СУ УМВС в Черкаській області **Панькова** та слідчої відділення розслідування злочинів у сфері господарської діяльності слідчого відділу Придніпровського районного відділу міста Черкаси СУ УМВС в Черкаській області **Петраківської** (Каплінської)[299]; слідчого **Ярослава Тертичного**[300]; колишнього слідчого Придніпровського районного відділу в місті Черкаси

285 Ухвала Черкаського районного суду Черкаської області від 09.04.2026 у справі № 757/11993/22. URL: https://surl.li/vfnmme
286 Ухвала Соснівського районного суду міста Черкас від 28.02.2024 у справі № 712/8174/23. URL: https://surl.li/pkuqnt
287 Справа № 333/6053/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
288 Справа № 712/6421/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
289 Справа № 191/1659/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
290 Справа № 712/14800/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
291 Справа № 191/3581/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
292 Справа № 191/2549/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
293 Справа № 703/794/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
294 Справа № 711/4814/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
295 Справа № 691/1251/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
296 Справа № 695/2001/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
297 Справа № 703/353/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
298 Справа № 712/13278/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
299 Справа № 712/4300/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
300 Справа № 757/11993/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Максима Семіткіна[301]; слідчого Соснівського районного відділу міста Черкаси УМВС України в Черкаській області **Дмитра Мальченка**[302].

2.3.2 Харківський Євромайдан – викрадення і катування 25 січня 2014 року

25 січня 2014 року в Харкові відбулося викрадення двох активістів місцевого Євромайдану — **Олександра Кутяніна** та **Сергія Ряполова**. За версією слідства, того вечора Кутянін разом із іншими активістами фотографував автомобілі з російськими номерними знаками біля готелю «Національ», де проживав тодішній міський голова Харкова Геннадій Кернес. Охоронці Кернеса помітили активістів і почали їх переслідувати. Кутяніна наздогнали, побили та примусили організувати зустріч з іншим активістом, який утік від переслідування. Замість нього на зустріч біля ресторану McDonald's прийшов Сергій Ряполов, якого також схопили[303].

За даними обвинувачення, обох активістів побили, силоміць посадили в автомобіль і доставили до готелю «Національ», де незаконно утримували протягом кількох годин, катували та погрожували вбивством. Потерпілий розказував, що Кернес особисто брав участь у побитті[304].

У зв'язку із цими подіями Київський районний суд міста Полтави розглядає справу щодо колишнього міського голови Харкова **Геннадія Кернеса** (помер у 2020 році) і двох його охоронців — **Євгена Сміцького** та **Віталія Блинника**[305]. Їх обвинувачують відповідно в організації та виконанні викрадення і катування двох активістів харківського Євромайдану, а також у погрозах вбивством щодо них.

Це повторний розгляд справи: у серпні 2018 року через неявку прокурорів суд закрив її. У 2020 році Полтавський апеляційний суд задовольнив скаргу Генеральної прокуратури та відновив розгляд, який триває в Київському районному суді міста Полтави[306].

2.3.3 Події силового розгону протесту перед Сумською ОДА в ніч з 26 на 27 січня 2014 року. Переслідування активістів

У січні 2014 року в Сумах, як і в інших містах України, тривали акції протесту проти дій влади та на підтримку Євромайдану. 26 січня учасники протесту захопили приміщення блоку сесійних залів Сумської обласної ради, вимагаючи від місцевої влади підтримати протестний рух і засудити насильство проти демонстрантів у Києві. У ніч на 27 січня правоохоронці провели силову операцію з витіснення протестувальників із будівлі. Під час цих подій частину учасників акції затримали.

Учасники протестів барикадують двері під Сумською ОДА. Суми, 26 січня 2014 року. Фото: mvs.gov.ua

Надалі дії працівників міліції, прокурорів, слідчих і суддів, причетних до затримання та кримінального переслідування протестувальників, стали предметом низки кримінальних проваджень.

301 Справа № 711/11102/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

302 Справа № 712/9312/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

303 Справа Кернеса. Версія слідства / МедіаПорт, 26.11.2015. URL: https://mediaport.ua/delo-kernesa-versiya-sledstviya/

304 Викрадення та катування активістів харківського Євромайдану Олександра Кутяніна й Сергія Ряполова у січні 2014 року / Бабель, 28.12.2020. URL: https://surl.li/uzguvl

305 Справа № 638/4399/15-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

306 «Не визнаю свою вину»: у Полтаві переглядають справу за обвинуваченням Кернеса та його охоронців / Суспільне Новини, 07.04.2021. URL: https://suspilne.media/poltava/120361-ne-viznau-svou-vinu-u-poltavi-peregladaut-spravu-za-obvinuvacennam-kernesa-ta-jogo-ohoronciv/; Засідання у справі Кернеса в Полтаві відклали / Харків Today, 28.04.2021. URL: https://surl.li/wwcizl

За версією слідства, близько 01:00 27 січня 2014 року працівники міліції, які здійснювали охорону громадського порядку, перевищивши службові повноваження та виконуючи незаконну вказівку заступника начальника УМВС України в Сумській області, витіснили громадян із приміщення блоку сесійних залів Сумської обласної ради. Кілька осіб було затримано й доставлено до приміщення Сумського міського відділу УМВС України в Сумській області.

У 2020 році Білопільський районний суд Сумської області ухвалив виправдувальний вирок щодо прокурора **Євгена Ставицького** і слідчої **Аліни Падалки**, яких обвинувачували у притягненні завідомо невинних учасників сумського Євромайдану до кримінальної відповідальності[307].

У 2021 році Гадяцький районний суд Полтавської області виправдав суддю Ковпаківського районного суду міста Суми **Оксану Черних** у справі про постановлення неправосудних рішень і завідомо незаконного рішення про домашній арешт[308]. Касаційний суд залишив вирок без змін.

У 2021 року суд ухвалив обвинувальний вирок щодо колишнього прокурора прокуратури міста Суми **Дмитра Грищука** з призначенням покарання з іспитовим строком[309]. Його обвинувачували у притягненні завідомо невинних осіб до кримінальної відповідальності за участь у сумському Євромайдані. У 2024 році Полтавський апеляційний суд скасував вирок і закрив провадження у зв'язку із закінченням строків давності[310].

У 2024 році Зарічний районний суд міста Суми повністю виправдав колишнього начальника УМВС України в Сумській області **Віктора Козицького** у справі про події на сумському Майдані під час Революції Гідності[311]. Триває розгляд апеляційної скарги.

Щодо судді Ковпаківського районного суду міста Суми **Галини Корольової**, у 2021 році Богодухівський районний суд Харківської області ухвалив виправдувальний вирок[312]. У 2023 році Верховний Суд за скаргою прокурора призначив повторний апеляційний розгляд. Ухвалою від 21 лютого 2025 року Полтавський апеляційний суд залишив апеляційну скаргу прокурора без задоволення, а у листопаді 2025 року Верховний Суд залишив це рішення без змін.

У травні 2026 році Сумський районний суд Сумської області задовольнив позов судді Галини Корольової про стягнення моральної шкоди у розмірі двох мільйонів гривень, завданої незаконними діями органів слідства, прокуратури та суду[313].

Станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції розглядаються справи щодо колишнього заступника начальника УМВС — начальника МГБ УМВС України в Сумській області **Олександра Мальованого**[314], колишнього прокурора Сумської області **Руслана Білоконя**, заступників прокурора міста Суми **Віталія Савченка** та **Максима Мостового**, прокурорів **Євгена Романенка** та **Євгена Ставицького**, слідчих **Романа Дєдова**, **Гарія Чалого**, **Дмитра Грищука** та **Аліни**

307 Вирок Білопільського районного суду Сумської області від 07.10.2020 у справі № 591/983/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/92088104

308 Вирок Гадяцького районного суду Полтавської області від 06.10.2021 у справі № 592/6875/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/100162992

309 Вирок Лебединського районного суду Сумської області від 26.03.2021 у справі № 592/9223/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/95861451

310 Ухвала Полтавського апеляційного суду від 30.01.2024 у справі № 592/9223/15. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/116764452

311 Вирок Зарічного районного суду міста Суми від 09.12.2024 у справі № 591/2448/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/123591123

312 Вирок Богодухівського районного суду Харківської області від 19.10.2021 у справі № 613/1247/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/100412803

313 Рішення Сумського районного суду Сумської області від 21.05.2026 у справі № 587/1090/26. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137429925; Судді присудили 2 млн компенсації після виправдання у справі про запобіжні заходи учасникам Євромайдану / Судовий репортер, 22.06.2026. URL: https://sudreporter.org/suddi-prysudyly-2-mln-kompensacziyi-pislya-vypravdannya-u-spravi-pro-zapobizhni-zahody-uchasnykam-yevromajdanu/

314 Справа № 591/7034/14-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Падалки[315]. Залежно від ролі кожного, їм інкримінували перешкоджання мирним зібранням, незаконне затримання та притягнення завідомо невинних учасників протесту до кримінальної відповідальності.

2.3.4 Розгін дніпровського Майдану 26 січня 2014 року

26 січня 2014 року під Дніпропетровською ОДА під час акції протесту проти тодішньої влади і на підтримку євроінтеграції відбулося побиття «тітушками» мирних демонстрантів, постраждали десятки людей, зокрема журналісти[316]. Тоді ж було затримано 22 мирних громадян, як учасників мітингу, так і непричетних осіб, яких тримали під вартою за підозрою «в організації масових заворушень». У лютому 2014 року прокуратура закрила справи проти всіх затриманих.

Євромайдан у Дніпрі, 26 січня 2014 року. Фото: Юлія Підгола

За інформацією прокуратури Дніпропетровської області, станом на січень 2018 року всі вісім кримінальних проваджень, які вона розслідувала у зв'язку з подіями 26 січня 2014 року, були передані до суду[317]. У чотирьох провадженнях уже ухвалили вироки, за якими засудили сімох осіб. Зокрема, трьох учасників побиття протестувальників («тітушок») засудили до штрафів за групове порушення громадського порядку (стаття 293 КК України). Ще одного учасника нападу засудили до трьох років позбавлення волі за незаконне перешкоджання проведенню мирних зібрань і професійній діяльності журналістів (статті 340 і 171 КК України), однак звільнили від відбування покарання з дворічним іспитовим строком. Іншому нападнику призначили два роки і десять місяців обмеження волі.

Також засудили двох колишніх працівників ДАІ, причетних до фальсифікації матеріалів щодо затриманих учасників Євромайдану. Колишньому начальнику відділу ДАІ області, який підробляв документи та вимагав цього від підлеглих, призначили два роки обмеження волі зі звільненням від відбування покарання з дворічним іспитовим строком за службове підроблення (стаття 366 КК України). Інспектора ДАІ, який брав участь у фальсифікації протоколів, засудили до штрафу.

Водночас станом на січень 2018 року судовий розгляд ще тривав у чотирьох провадженнях. Зокрема, щодо колишніх заступників голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації **Віктора Науменка** та **Ростислава Ботвінова**, яких обвинувачували в організації побиття протестувальників, а також двох колишніх керівників міської міліції **Сергія Хуторного** та **Сергія Третьякова**. Окремо розглядалася справа судді Бабушкінського районного суду **Миколу Решетніка**, обвинуваченого в ухваленні завідомо неправосудних рішень щодо затриманих учасників Євромайдану.

У 2022 році суд виправдав Науменка та Ботвінова у справі про організацію масових заворушень,

315 Справа № 592/7744/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

316 14 затриманих та 9 травмованих – підсумки протистояння у Дніпропетровську / Радіо Свобода, 26.01.2014. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/25243269.html

317 У Дніпрі через розгін місцевого Євромайдану чотири роки тому засудили 7 людей – прокуратура / Радіо Свобода, 26.01.2018. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news/29000780.html

перешкоджання проведенню мітингів і перешкоджання законній професійній діяльності журналістів — через недоведеність наявності складу кримінального правопорушення[318]. У 2023 році суд також ухвалив виправдувальний вирок щодо Решетніка[319], апеляційна та касаційна інстанції залишили виправдувальний вирок без змін. Водночас раніше, у 2017 році, Вища рада правосуддя звільнила Решетніка за істотний дисциплінарний проступок, пов'язаний із рішеннями щодо протестувальників[320].

Станом на вересень 2026 року в Центральному районному суді міста Дніпра тривав повторний розгляд справи щодо колишнього заступника начальника Дніпропетровського міського управління міліції **Сергія Хуторного** та колишнього заступника начальника обласного управління міліції **Сергія Третьякова**[321]. Їх обвинувачували в організації групових дій, що призвели до грубого порушення громадського порядку (стаття 293 КК України). За версією слідства, посадовці сприяли розміщенню та забезпеченню «тітушок» на території Дніпропетровської ОДА, звідки ті нападали на учасників Євромайдану 26 січня 2014 року[322]. У січні 2021 року суд виправдав обох через недоведеність складу кримінального правопорушення[323]. Згодом виправдувальний вирок було скасовано, а справу направлено на повторний розгляд.

2.3.5 Розгін запорізького Майдану 26 січня 2014 року

Вдень 26 січня 2014 року на Жовтневій площі, біля будівлі, де розташовані Запорізька ОДА та Запорізька обласна рада, відбувся мітинг. Кілька тисяч осіб вийшли на площу, щоб підтримати євроінтеграцію та київський Євромайдан. Також вони вимагали посилення боротьби з корупцією та відставки міського голови та голови Запорізької ОДА.

Розгін активістів у Запоріжжі, 26 січня 2014 року. Фото: golos.zp

Близько 21:00 на площі залишилося близько 300 мітингувальників. Тоді працівники міліції (переважно беркутівці) разом із «тітушками», які ще зранку перебували в будівлі ОДА, розігнали людей з площі, а також з першого поверху кінотеатру «Байда», де протестувальники облаштували пункт обігріву та медичної допомоги.

Під час розгону міліціонери та «тітушки» наносили людям удари руками, ногами, гумовими кийками та палицями. Щонайменше 14 осіб отримали тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості. Щонайменше трьох осіб затримали та звинуватили у замаху на захоплення будівлі Запорізької обласної ради. За повідомленнями, кількість побитих і затриманих була більшою, але не всі постраждалі просили визнати їх потерпілими під час розслідування.

318 Вирок Кіровського районного суду міста Дніпропетровська від 14.12.2022 у справі № 203/2507/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/107878718

319 Вирок Ленінського районного суду міста Запоріжжя від 22.12.2023 у справі № 200/5046/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/115854766

320 Екссуддю з Дніпра, який обирав запобіжні активістам Революції гідності, виправдали / Судовий репортер, 28.12.2023. URL: https://sudreporter.org/ekssuddyu-z-dnipra-yakyj-obyrav-zapobizhni-aktyvistam-revolyucziyi-gidnosti-vypravdaly
Третя Дисциплінарна палата. Рішення від 02.08.2017 № 2323/3дп/15-17 «Про притягнення судді Бабушкінського районного суду міста Дніпропетровська Решетніка М.О. до дисциплінарної відповідальності» / Вища рада правосуддя, 02.08.2017. URL: https://hcj.gov.ua/doc/doc/27539

321 Справа № 203/432/15-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

322 У Дніпрі виправдали ексначальників міліції, звинувачених в організації «тітушок» у 2014-му / Радіо Свобода, 14.01.2021. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-dnipro-titushky-sud/31046422.html

323 Вирок Кіровського районного суду міста Дніпропетровська від 06.01.2021 у справі № 203/432/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/94023234

Версія слідства. Колишній начальник ГУМВС України в Запорізькій області Володимир Серба, колишній голова Запорізької ОДА Олександр Пеклушенко та колишній голова Запорізької обласної ради Віктор Межейко спільно організували силовий розгін протестувальників, залучивши до нього, зокрема, близько 300 «тітушок». 26 січня 2014 року приблизно о 08:00 ці особи прибули до адміністративної будівлі, де їм забезпечили безперешкодний доступ до приміщень і харчування. Більшість із них розмістилися в сесійній залі № 100 Запорізької обласної ради, решта — в інших приміщеннях і коридорах будівлі.

У 2015 році Кіровський районний суд міста Кіровограда (нині Кропивницький) засудив колишнього голову Запорізької обласної ради **Віктора Межейка** до п'яти років позбавлення волі, звільнивши його від відбування покарання з іспитовим строком три роки[324].

У 2020 році суд виправдав колишню слідчу Вознесенівського відділення міліції Дніпровського відділу поліції ГУНП в Запорізькій області І**нну Потряскову**, яку обвинувачували в завідомо незаконному затриманні учасника запорізького Євромайдану після силового розгону протесту 26 січня 2014 року[325]. Затриманого помістили до ІТТ, згодом перевели під домашній арешт, а через місяць кримінальне провадження щодо нього закрили. Суд дійшов висновку, що обвинувачення не довело завідомої незаконності затримання та прямого умислу слідчої. Апеляційна інстанція пізніше підтвердила виправдувальний вирок.

Олександр Пеклушенко, колишній голова Запорізької обласної державної адміністрації, обвинувачувався в організації масових заворушень, за що йому загрожувало до восьми років позбавлення волі. Розгляд справи розпочався в Кіровограді (нині Кропивницький), однак у березні 2015 року Пеклушенко помер. У зв'язку з його смертю суд закрив кримінальне провадження[326].

Щодо колишнього начальника Управління МВС у Запорізькій області **Володимира Серби**, справа перебуває в суді: його обвинувачують у вчиненні групою осіб за попередньою змовою масових заворушень і перевищенні влади або службових повноважень під час розгону мітингувальників під Запорізькою ОДА 26 січня 2014 року.

У 2014 році прокуратура Запорізької області оголосила Сербу в розшук, пізніше виокремила його справу із загального провадження щодо запорізького Майдану й згодом зупинила її, а справу щодо Пеклушенка та Межейка передала до суду. У 2015 році обвинувальний акт щодо Серби скерували до Орджонікідзевського районного суду міста Запоріжжя, а у 2016 році суд задовольнив клопотання про спеціальне судове провадження (i*n absentia*)[327].

У 2021 році обвинувачений Серба з'явився на засідання Жовтневого районного суду, а у жовтні 2024 року суд закрив справу у зв'язку зі спливом строків давності[328]. При цьому суд не врахував, що Серба сім років перебував у розшуку.

У 2026 році Касаційний кримінальний суд скасував ухвалу про закриття провадження у справі Володимира Серби[329]. Станом на вересень 2026 року в Олександрівському районному суді міста Запоріжжя триває новий розгляд справи[330].

---

324 Вирок Кіровського районного суду міста Кіровограда від 13.07.2015 у справі № 335/9339/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/46614492

325 Вирок Шевченківського районного суду міста Запоріжжя від 28.12.2020 у справі № 335/3520/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93906766

326 Силовий розгін Євромайдану Запоріжжя у 2014 році: чи понесли покарання підозрювані в організації побиття містян / МИГ, 28.05.2025. URL: https://surl.li/dtrhzr

327 «Був у розшуку, але не переховувався»: як очільник запорізької міліції часів Майдану уникнув покарання / Watchers, 16.01.2025. URL: https://surl.li/dpzsvk

328 Ухвала Жовтневого районного суду міста Запоріжжя від 16.10.2024 у справі № 335/8559/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/122340139

329 Постанова Верховного Суду від 17.02.2026 у справі № 335/8559/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/134197193

330 Справа № 335/8559/15-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

2.3.6 Розгін Майдану у Черкасах 20 лютого 2014 року

Увечері 20 лютого 2014 року близько 300 учасників Народного віча облаштували блокпост на виїзді з Черкас біля дамби через Дніпро, щоб не допустити в місто автобуси з «тітушками». Протестувальники принесли автомобільні шини, перекрили одну смугу дороги, залишивши іншу для руху транспорту, та зупиняли для перевірки пасажирські автобуси.

Близько 20:30 співробітники спецпідрозділу «Беркут» і військовослужбовці внутрішніх військ почали силовий розгін блокпоста. За свідченнями очевидців, під час розгону було чутно постріли.

Зокрема, за повідомленням IMI, під час розгону правоохоронці побили фотографа газети «Вечірні Черкаси» **Ігоря Єфімова**, завдавши йому травми голови[331]. Журналіст виконував редакційне завдання, мав фотокамеру, був одягнений у жилет із написом «Преса» та мав бейдж.

Версія слідства. Увечері 20 лютого 2014 року на Театральній площі Черкас відбувся мітинг, під час якого заступник начальника УМВС України в Черкаській області Володимир Іващенко[332] зачитав звернення міліції із закликом спільно забезпечувати громадський порядок. Після мітингу активісти вирішили облаштувати блокпости, щоб запобігти прибуттю до міста осіб, схильних до насильства та провокацій, зокрема «тітушок». Один із блокпостів розташували на автодорозі Н-16 Золотоноша–Черкаси–Сміла–Умань біля пам'ятного знака «Черкаси», на в'їзді до міста з боку дамби через річку Дніпро.

За фактом силового розгону блокпоста та застосування насильства до протестувальників відкрили кримінальні провадження щодо керівників і співробітників міліції Черкаської області. Судовий розгляд цих справ триває понад десять років, а окремі провадження завершилися виправдувальними вироками або були закриті через сплив строків давності.

Так, у 2016 році Соснівський районний суд міста Черкаси виправдав заступника командира батальйону патрульної служби Управління МВС України в Черкаській області **Петра Паливоду**[333], якого обвинувачували у службовій недбалості у зв'язку з побиттям журналіста Ігоря Єфімова під час розгону блокпоста. Суд встановив, що на момент подій Паливода стажувався на посаді заступника командира батальйону патрульної служби та не мав статусу службової особи, необхідного для притягнення до відповідальності за інкримінованою статтею.

Апеляційна інстанція підтвердила це рішення. Касаційна інстанція скерувала справу на новий розгляд в апеляції[334], де вирок Соснівського суду було скасовано та відправлено на повторний розгляд до суду першої інстанції[335]. На початку липня 2020 року Соснівський районний суд під час повторного розгляду закрив справу у зв'язку із закінченням строків давності.

Станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції розглядаються справи щодо колишнього начальника УМВС у Черкаській області **Володимира Ліпандіна**[336], а також колишніх керівників підрозділів УМВС України в Черкаській області: заступника начальника — начальника відділу УГБ **Богдана Возняка**, командира батальйону патрульної служби **Ігоря Новікова** та його колишніх заступників **Віталія Качковенка** та **Петра Паливоди**, командира спеціального батальйону

331 У Черкасах журналісту Валентину Чернявському погрожували зброєю, а фотографу Сергію Єфімову проломили голову / IMI, 20.02.2014. URL: https://imi.org.ua/news/u-cherkasah-jurnalistu-valentinu-chernyavskomu-pogrojuvali-zbroeyu-a-fotografu-sergiyu-efimovu-i7491

332 Черкаська міліція перейшла на сторону народу / Прочерк, 20.02.2014. URL: https://procherk.info/news/7-cherkassy/21165-cherkaska-militsija-perejshla-na-storonu-narodu

333 Вирок Соснівського районного суду міста Черкаси від 12.12.2016 у справі № 712/1394/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/63340099

334 Постанова Верховного Суду від 08.02.2018 у справі № 712/1394/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/72199337

335 Ухвала Апеляційного суду Черкаської області від 05.05.2018 у справі № 712/1394/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/73905998

336 Справа № 712/3258/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

судової міліції «Грифон» **Анатолія Харенка**, його заступника **Миколи Кващука** та підлеглого колишнього командира роти № 1 **Олександра Козельського**, заступника командира роти міліції особливого призначення «Беркут» **Романа Мельника**[337]. Їх обвинувачують у перевищенні влади, що супроводжувалося неправомірним застосуванням насильства та спеціальних засобів і нанесенням 16 потерпілим тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості 20 лютого 2014 року близько 20:00 по вулиці Золотоніське шосе в місті Черкаси, в районі виїзду з міста.

2.4. Події 18–20 лютого 2014 року

28 січня 2014 року тодішній президент Віктор Янукович прийняв відставку уряду Миколи Азарова, а Верховна Рада України скасувала закони, ухвалені 16 січня 2014 року (див. 2.2.2). Наступного дня народні депутати ухвалили так звану амністію для учасників протесту — Закон України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань»[338]. Цей закон передбачав «обмін» затриманих людей на звільнення будівель і розблокування вулиць, фактично, перетворюючи людей на заручників. Влада обіцяла, що закон буде опубліковано і він набере чинності, щойно протестувальники виконають умови про звільнення вулиць і будівель.

Протягом першої половини лютого прокурори масово подавали до суду клопотання про зміну запобіжних заходів особам, яких раніше затримали та яким повідомили про підозру у масових заворушеннях. Суди змінювали запобіжні заходи на такі, що не пов'язані з триманням під вартою. Людей звільняли, але кримінальні провадження не закривали.

14 лютого 2014 року з-під варти було звільнено останнього з 234 затриманих протестувальників, що підтвердив Штаб національного опору. Ним став Дмитро Полтавець, затриманий 23 січня 2014 року на вулиці Грушевського[339].

Учасники протесту звільнили приміщення Тернопільської, Івано-Франківської, Львівської, Полтавської та інших обласних державних адміністрацій та приміщення КМДА. На вулиці Грушевського у Києві знесли частину барикад, щоб створити коридор для проїзду автомобілів у бік Паркової алеї та урядового кварталу.

16 лютого 2014 року генеральний прокурор Віктор Пшонка опублікував на офіційному вебсайті ГПУ повідомлення про фактичне вчинення учасниками масових акцій протесту сукупності дій, передбачених законом[340]. Відповідно, з 17 лютого закон уведено у дію.

Також 16 лютого 2014 року на Майдані Незалежності в Києві відбулося чергове віче, на якому ухвалили рішення про «мирний наступ» 18 лютого до Верховної Ради з вимогою до парламентарів прийняти конституційний акт про повернення до Конституції 2004 року[341].

337 Справа № 712/10796/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

338 Закон України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29.01.2014 № 737-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/737-18/ed20140129#Text

339 Протестувальники готові звільнити Грушевського / BBC News Україна, 14.02.2014. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2014/02/140214_rally_arrested_free_courts_vc

340 Звернення Генерального прокурора України Віктора Пшонки / Голос України, 18.02.2014. URL: https://www.golos.com.ua/article/29497

341 Ця вимога була спрямована на обмеження повноважень президента Віктора Януковича та відновлення парламентсько-президентської форми правління. У 2010 році Конституційний Суд визнав неконституційною реформу 2004 року, що призвело до повернення значно ширших президентських повноважень. Протестувальники розглядали відновлення Конституції 2004 року як один із механізмів виходу з політичної кризи та зменшення концентрації влади в руках президента.

2.4.1 Події 18 лютого 2014 року: мирна хода до Верховної Ради, силовий розгін і загибель протестувальників

Ілюстрація до матеріалу «ГПУ, МВС та СБУ про результати розслідування протидії мирним акціям протесту: розгін студентського Майдану та інших акцій протесту в грудні 2013 року; кримінальне та адміністративне переслідування активістів», Київ, 17 листопада 2015 року. Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України (архівний сайт)

18 лютого 2014 року багатотисячна мирна хода у Києві з вимогами обмежити владу Януковича та повернути Конституцію 2004 року зустріла кордон правоохоронців.

«Мирна хода». Вулиця Липська, Київ, 18 лютого 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

Силовики були, крім іншого, озброєні помповими рушницями, патронами зі свинцевою картеччю та світлошумовими й сльозогінними гранатами посиленої дії російського виробництва. Між протестувальниками та силовиками почалися сутички, до яких правоохоронці залучали «тітушок». Згодом правоохоронці почали витісняти людей з урядового кварталу на Майдан Незалежності.

В районі Маріїнського парку, Кріпосного провулка та вулиці Інститутської від дій беркутівців і «тітушок» до 16:00 загинуло щонайменше 11 протестувальників. Серед правоохоронців на той час були постраждалі, але загиблих ще не було.

Близько 14 години, на розі вулиці Інститутської та Кріпосного провулку, правоохоронці вбили **Володимира Кіщука**, **Ігоря Сердюка** та **Сергія Шаповала**. Вони загинули від вогнепальних поранень картеччю.

Внаслідок атаки «Беркута», ВВ та «тітушок» у Маріїнському парку 18 лютого 2014 року через побиття загинув **Андрій Корчак**, і внаслідок отриманих там травм пізніше в лікарні помер **Артем Мазур**[342]. У Кріпосному провулку загинув **Сергій Дідич**. Його побили беркутівці, після чого Сергій утратив здатність орієнтуватись у просторі і не зміг уникнути наїзду автомобіля.

Раніше в пожежі в офісі «Партії регіонів» на вулиці Липській загинув технічний працівник **Володимир Захаров**.

Два чоловіки старшого віку **Іван Наконечний** і **Анатолій Нечипоренко** були насмерть забиті біля будинку 16 на вул. Інститутській. Після втечі від правоохоронців на Інститутській 18 лютого від інфаркту помер **Яків Зайко**.

Силовики на даху будинку, вулиця Інститутська, Київ, 18 лютого 2014 року. Фото: Олександр Тимошенко

Український науковець Микола Кузнєцов із сином Ігорем після побиття на вулиці Інститутській у Києві 18 лютого 2014 року. Фото: Микола Василечко

Під натиском озброєних силовиків люди почали відступати. На барикаді на вулиці Інститутській навпроти верхнього виходу зі станції метро «Хрещатик» утворилася тиснява. Люди опинились у пастці, адже не мали куди рухатись. Унаслідок цього загинули **Антоніна Дворянець** й **Зураб Хурція** та десятки осіб були поранені.

Після 16:00 влада оголосила ультиматум із вимогою припинити протести до 18:00 та зупинила роботу метро.

За свідченнями деяких правоохоронців, запас світлошумових і газових гранат українського виробництва закінчився у січні 2014 року. МВС організувало постачання в Україну та розмитнення російських спецзасобів, які не були сертифіковані в Україні: понад 10 тисяч світлошумових і газових гранат привезли ще у січні 2014 року й використовували їх зокрема у лютому.

Версія слідства. Тодішній президент України Віктор Янукович дав вказівку міністру внутрішніх справ Віталію Захарченку, голові СБУ Олександру Якименку та міністру оборони Павлу Лебедєву здійснити 18 лютого 2014 року силовий розгін протестувальників і звільнити від них центральну частину Києва. Для цього планували залучити правоохоронні органи, внутрішні війська та «тітушок».

Захарченко залучив до виконання цього плану свого заступника Віктора Ратушняка, а той — керівників Департаменту громадської безпеки МВС, командувача внутрішніх військ Станіслава Шуляка, виконувача обов'язків начальника ГУМВС України в Києві Валерія

342 Наслідки атаки «Беркута» та ВВ в Маріїнському парку 18.02. / ZnakOklyku, 19.02.2014. URL: https://youtu.be/9hYvM_alc4Y

Мазана та його заступника Петра Федчука, працівників управління громадської безпеки столичної міліції та командирів підрозділів «Беркут».

За версією слідства, 17 лютого 2014 року підрозділам «Беркуту» також видали, зокрема, набої 12-го калібру, споряджені свинцевою картеччю, а також травматичні набої до гладкоствольних рушниць, які мали підвищену уражальну дію та не були дозволені для використання працівниками міліції.

18 лютого після 09:00 Мазан координував дії правоохоронців, перебуваючи в приміщенні ГУ МВС на вулиці Володимирській, 15, а Федчук безпосередньо на місці. Підрозділи «Беркут» були закріплені за відповідними працівниками управління громадської безпеки, яких координував Федчук.

За версією слідства, до умисних убивств Володимира Кіщука, Ігоря Сердюка та Сергія Шаповала, а також заподіяння тілесних ушкоджень близько 200 особам під час силового розгону протестувальників на вулиці Інститутській та в Кріпосному провулку причетні співробітники львівського, харківського та севастопольського підрозділів «Беркуту» під командуванням Ростислава Пацеляка, Владислава Лукаша та Сергія Колбіна відповідно. Слідство також перевіряє можливу причетність інших підрозділів.

Поряд із Федчуком на місці подій перебував заступник начальника Департаменту громадської безпеки МВС Володимир Гриняк. Згідно з обвинувальним актом він передавав накази від Віталія Захарченка та Віктора Ратушняка. Слідство також вважає Гриняка причетним до організації виплат позаслужбових грошових винагород правоохоронцям, які брали участь у протистояннях із протестувальниками, на загальну суму близько 30 млн грн. У кримінальному провадженні щодо Гриняка визнано потерпілими майже 400 осіб.

За цими подіями було відкрито низку кримінальних проваджень щодо правоохоронців, причетних до силового розгону протестувальників, застосування насильства та загибелі людей. Однак лише окремі справи завершилися обвинувальними вироками.

У 2016 році суд визнав винним колишнього співробітника харківського «Беркуту» **Андрія Єфіміна** у перевищенні службових повноважень із застосуванням насильства щодо **Сергія Дідича**, сотника івано-франківської сотні «Свободи», який загинув 18 лютого 2014 року[343]. Суд встановив, що Єфімін ударив кийком по голові Дідича, коли той намагався втекти від автомобіля. Суд призначив Єфіміну п'ять років позбавлення волі, звільнивши його від відбування покарання з випробуванням і встановивши іспитовий строк три роки. Крім того, йому на три роки заборонили обіймати посади в правоохоронних органах.

Водночас значну частину проваджень щодо подій 18 лютого суди закрили у зв'язку із закінченням строків давності.

Так, у 2023 році Подільський районний суд Києва на стадії підготовчого судового провадження закрив кримінальне провадження щодо **Олександра Перегуди**, колишнього старшого інспектора відділу організації служби управління громадської безпеки ГУМВС України в Києві[344]. Його обвинувачували в організації видачі співробітникам «Беркуту» патронів травматичної дії 12-го калібру, споряджених гумовими кулями та картеччю, а також світлошумових і газових гранат. За версією слідства, у такий спосіб Перегуда сприяв протиправним діям беркутівців під час розгону протестувальників.

343 Вирок Подільського районного суду міста Києва від 22.07.2016 у справі № 758/11931/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/59186461

344 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 03.11.2023 у справі № 757/16127/23-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114640526

Так само закрито провадження щодо заступника начальника УГБ ГУМВС в місті Києві **Сергія Карандюка**[345], колишнього інспектора відділу організації служби УГБ ГУМВС України в місті Києві **Дмитра Сергі** (справа включала і події в ніч з 18 на 19 лютого)[346], колишнього старшого інспектора відділу організації служби УГБ ГУМВС України в місті Києві **Олександра Поліщука** (справа також включає події в ніч з 18 на 19 лютого)[347].

Усім трьом інкримінували незаконне перешкоджання проведенню мирних зібрань за попередньою змовою групою осіб на виконання явно злочинних наказів. За версією слідства, вони брали участь координації дій правоохоронних підрозділів під час силового розгону протестувальників 18 лютого 2014 року. Зокрема, йшлося про розстановку сил міліції, блокування проходу учасників протесту до Верховної Ради, передавання наказів керівництва.

У 2026 році суд закрив провадження щодо **Юрія Спасських**, колишнього заступника начальника відділу забезпечення масових заходів УГБ ГУМВС України в місті Києві[348]. Його обвинувачували в організації незаконного перешкоджання мирним зібранням, перевищенні влади та організації заподіяння умисних тяжких тілесних ушкоджень під час силового розгону протестувальників 18 лютого 2014 року, вчинених на виконання явно злочинного наказу, за попередньою змовою осіб.

За версією слідства, приблизно з 15:30 до 16:15 Спасських, на виконання явно злочинного наказу заступника начальника Головного управління — начальника міліції громадської безпеки ГУМВС України в місті Києві Петра Федчука, координував дії підрозділів «Беркуту» з Львівської та Харківської областей, а також працівників інших підрозділів, які відтісняли протестувальників вулицею Інститутською від перехрестя з Шовковичною в напрямку Майдану Незалежності, застосовуючи надмірну фізичну силу та спецзасоби.

За матеріалами обвинувачення, ці дії призвели до загибелі двох людей під час тиснява біля верхньої барикади на вулиці Інститутській, поблизу станції метро «Хрещатик» — **Антоніни Дворянець** і **Зураба Хурції**, — а також тяжких тілесних ушкоджень у 5, ушкоджень середньої тяжкості у 10 та легких — у 22 осіб. Справа перебувала в суді з 2025 року. Суд закрив справу на стадії підготовчого засідання, не встановлюючи винуватості обвинуваченого. Ці події також інкримінуються керівникам підрозділів «Беркут» з Львівської та Харківської областей **Ростиславу Пацеляку** та **Владиславу Лукашу** та зазначені нижче в описі відповідних справ як «тиснява біля метро “Хрещатик”».

15 вересня 2026 року Святошинський районний суд Києва повторно закрив у зв’язку із закінченням строків давності кримінальне провадження щодо **Ростислава Пацеляка**, колишнього командира львівського спецпідрозділу «Беркут»[349]. Його обвинувачували у перевищенні службових повноважень, незаконному перешкоджанні мирним зібранням і професійній діяльності журналістів під час силового розгону протестувальників 18 лютого 2014 року. Справа перебувала на судовому розгляді з 2016 року. У лютому 2024 року суд уже закривав її через сплив строків давності, однак Київський апеляційний суд скасував це рішення через неналежне повідомлення потерпілих та їхніх представників і призначив новий розгляд. Суд також відмовив потерпілим у відшкодуванні моральної шкоди[350].

345 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 03.06.2024 у справі № 757/44670/23-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119501095

346 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 12.05.2026 у справі № 761/45292/25. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/139198797

347 Ухвала Солом`янського районного суду міста Києва від 17.06.2025 у справі № 757/30923/24-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128331773

348 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 26.06.2026 у справі № 757/2308/25-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137741637

349 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 15.09.2026 у справі № 757/24764/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/139829169

350 «Десять років знущання і нульовий результат»: суд вдруге закрив одну зі справ екскомандира львівського беркуту щодо подій 18 лютого на Майдані / Watchers, 17.09.2026. URL: https://surl.li/nynzed

Тривалий розгляд цієї справи та порушення, допущені суддею під час її першого закриття, стали предметом дисциплінарного провадження (див. підрозділ 1.2). 13 листопада 2025 року Вища рада правосуддя притягнула суддю Анатолія Ясельського до дисциплінарної відповідальності, зокрема за безпідставне затягування розгляду справи[351]. Його тимчасово відсторонили від здійснення правосуддя на два місяці, направили на підвищення кваліфікації та подальше кваліфікаційне оцінювання для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді.

У 2025 році Оболонський районний суд Києва закрив у зв'язку із закінченням строків давності кримінальне провадження щодо **Олега Лотошинського**, колишнього заступника командира третьої оперативної роти львівського «Беркуту»[352]. Справа перебувала в суді з 2024 року.

Його обвинувачували у тому, що на виконання явно злочинного наказу, спільно з іншими співробітниками правоохоронних органів, організував протидію 18.02.2014 акціям протесту на вулицях Інститутській, Шовковичній, Садовій та в Кріпосному провулку в Києві. Згідно з обвинувальним актом, унаслідок дій залучених правоохоронних підрозділів загинули 3 людей — це **Володимир Кіщук**, **Сергій Шаповал** та **Ігор Сердюк**, 15 осіб зазнали тяжких тілесних ушкоджень, 60 — ушкоджень середньої тяжкості та 126 — легких. Провадження закрили на стадії підготовчого судового засідання без розгляду обвинувачення по суті та встановлення винуватості Лотошинського.

Провадження щодо **Ігоря Обшти**, колишнього заступника командира з матеріального забезпечення ПМОП «Беркут» у Києві, також закрито у зв'язку із закінченням строків давності[353]. Його обвинувачували, зокрема, у наданні правоохоронцям світлошумових і газових гранат російського виробництва, які використовували проти протестувальників 18–20 лютого.

Щодо загибелі **Сергія Дідича** в Кріпосному провулку справу **Леоніда Бібіка**, який був за кермом вантажівки, закрили у 2024 році у зв'язку зі смертю обвинуваченого[354]. За версією слідства, Бібік, намагаючись вирватися з оточення силовиків, сів за кермо покинутої міліцейської вантажівки та під час руху збив Дідича. Провадження розглядалося в судах із 2015 року. У 2016 році Бібіка звільнили від кримінальної відповідальності на підставі закону про недопущення переслідування учасників протестів, однак апеляційний суд скасував це рішення та скерував справу на новий розгляд.[355]

Утім, станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції продовжується розгляд низки інших справ щодо подій 18 лютого.

В організації насильницьких злочинів 18–20 лютого 2014 року обвинувачують колишнього президента **Віктора Януковича** та керівників силового блоку часів Майдану[356]. Справа щодо десяти обвинувачених розглядається в Броварському міськрайонному суді Київської області у спеціальному порядку (*in absentia*), оскільки всі підсудні перебувають за межами України. Обвинувальний акт передали до суду у 2023 році; після вирішення питання підсудності підготовче провадження тривало два роки. Станом на вересень 2026 року в суді оголосили обвинувальний акт, а суд має перейти до допитів. За процесом можна стежити онлайн, бо

351 Столичного суддю, який закрив справу «беркутівця» Пацеляка, тимчасово відсторонили і відправили до школи суддів / Слідство.Інфо, 18.11.2025. URL: https://www.slidstvo.info/news/stolychnoho-suddiu-iakyy-zakryv-spravu-berkutivtsia-patseliaka-tymchasovo-vidstoronyly-i-vidpravyly-do-shkoly-suddiv/

352 Ухвала Оболонського районного суду міста Києва від 12.06.2025 у справі № 757/11835/24-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128519810

353 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 31.03.2026 у справі № 757/43496/24-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135406735

354 Ухвала Печерського районного суду міста Києва від 27.06.2024 у справі № 757/39355/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120934754

355 Правоохоронці затримали Леоніда Бібіка, обвинуваченого у збитті на смерть активіста Майдану Сергія Дідича / Вікторія Рощина, Громадське, 26.07.2019. URL: https://hromadske.ua/posts/pravoohoronci-zatrimala-leonida-bibika-obvinuvachenogo-u-zbitti-na-smert-aktivista-majdanu-sergiya-didicha

356 Справа № 757/44543/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

відбуваються трансляції засідань. Детальніше про обвинувачених у справі див. у розділі 2.4.5 «Розстріл 20 лютого 2014 року на Інститутській».

Щодо колишнього міністра внутрішніх справ **Віталія Захарченка**, його заступника **Віктора Ратушняка**, в. о. начальника ГУМВС України в місті Києві **Валерія Мазана** та заступника начальника ГУМВС України в місті Києві — начальника міліції громадської безпеки **Петра Федчука** справа перебуває в Комунарському районному суді міста Запоріжжя. Їх обвинувачують в організації, за попередньої змови, перевищення влади та службових повноважень і перешкоджанні акціям протесту у період з листопада 2013 року по лютий 2014 року. Зокрема, їм інкримінуються окремі події 18 лютого 2014 року[357].

Заступник начальника департаменту громадської безпеки МВС **Володимир Гриняк** обвинувачується за обвинувальним актом, описаним вище[358]. Ця справа перебуває в суді з 2018 року.

Підлеглий Федчука **Юрій Спасських**, колишній заступник начальника відділу забезпечення масових заходів УГБ ГУМВС України в місті Києві, обвинувачується одразу в кількох епізодах протидії Майдану: у штурмі в ніч з 10 на 11 грудня 2013 року, у січневих подіях та в подіях 18 лютого[359]. У листопаді 2023 року провадження щодо нього зупиняли у зв'язку з призовом на військову службу, а у 2026 року розгляд поновили.

У судах розглядаються також справи щодо **Віталія Коворотного**, старшого інспектора з особливих доручень відділу організації служби УГБ ГУМВС України в місті Києві[360]; **Сергія Громського**, колишнього начальника відділу організації діяльності спеціальних установ міліції УГБ ГУМВС України в місті Києві (справа включає і події в ніч з 18 на 19 лютого)[361]; **Олександра Бодні**, колишнього заступника начальника УГБ в Запорізькій області, та **Романа Ренца**, старшого інспектора групи кадрового забезпечення батальйону патрульної служби в Запорізькій області[362].

Окремо триває судовий розгляд кримінального провадження щодо **Ростислава Пацеляка**, колишнього командира львівського «Беркуту», та **Миколи Старосільця**, колишнього помічника начальника штабу цього підрозділу. Пацеляка обвинувачують в організації, а Старосільця — у пособництві, зокрема, умисних убивств і закінчених замахів на вбивство, а також привласненні вогнепальної зброї — помпових рушниць[363].

За версією слідства, внаслідок застосування підрозділами «Беркуту» фізичної сили, спеціальних засобів і помпових рушниць зі свинцевою картеччю загинули троє протестувальників — **Ігор Сердюк, Сергій Шаповал** і **Володимир Кіщук**, ще понад сто осіб зазнали тілесних ушкоджень. Обвинувачення також охоплює привласнення вогнепальної зброї — десяти помпових рушниць «Форт-500», які, за версією слідства, приховали для ускладнення встановлення обставин їх застосування проти протестувальників[364].

Окремо **Пацеляку** пред'явлено обвинувачення у подіях приблизно з 15:30 до 16:15 на вулиці Інститутській від перехрестя з вулицею Шовковичною до Майдану (тиснява біля метро «Хрещатик», застосування гранат і насильства); справу скеровано до суду у 2024 році[365].

---

357 *Справа № 333/6053/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/*

358 Справа № 757/25737/18-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

359 Справа № 757/34962/19 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

360 Справа № 757/12577/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

361 Справа № 757/25698/25-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

362 Справа № 757/22143/26-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

363 Справа № 757/16543/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

364 Екскомандиру львівського «Беркуту» Ростиславу Пацеляку повідомили про нову підозру / Суспільне Новини, 04.05.2023. URL: https://suspilne.media/465887-ekskomandiru-lvivskogo-berkutu-rostislavu-pacelaku-povidomili-pro-novu-pidozru/

365 Справа № 757/33275/24-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

В іншому окремому провадженні **Пацеляк, Старосілець** та **Владислав Лукаш** обвинувачуються у перешкоджанні проведенню акцій та перевищенні службових повноважень у листопаді 2013 – лютому 2014 року. Обвинувальний акт у цій справі скеровано до суду у 2026 році[366].

Щодо **Владислава Лукаша**, колишнього командира батальйону харківського «Беркуту», бійці якого, за версією слідства, були серед силовиків, що били мирних протестувальників на перехресті вулиць Інститутської та Шовковичної та в Кріпосному провулку, Солом'янський районний суд міста Києва розглядає дві справи про події 18 лютого: одна за обвинуваченням у протидії акціям протесту 18 лютого та вчинення, за попередньою змовою групою осіб, організації підпорядкованими співробітниками терористичного акту[367]; друга — щодо подій 18 лютого 2014 року приблизно з 15:30 до 16:15 на вулиці Інститутській від перехрестя з вулицею Шовковичною до Майдану (тиснява біля метро «Хрещатик», застосування гранат і насильства) та подій з 16:00 18 лютого до 6:00 19 лютого 2014 року[368].

Ще одну справу щодо **Лукаша** Дарницький районний суд міста Києва закрив у зв'язку зі спливом строків давності[369]. Його обвинувачували в незаконному перешкоджанні мирним зібранням, перешкоджанні професійній діяльності журналістів, перевищенні службових повноважень і службовій недбалості під час подій 1 грудня 2013 року на вулиці Банковій та 18 лютого 2014 року на вулиці Інститутській і в Кріпосному провулку. Справа розглядалася з 2016 року, однак у 2026 році апеляція скасувала рішення про закриття[370]: справу спрямовано на новий розгляд у суді першої інстанції[371], де повторно вирішується питання про закриття.

Підлеглий Лукаша **Віктор Шаповалов**, колишній командир роти харківського «Беркуту», виїхав з України у серпні 2021 року після того, як йому повідомили нову підозру в організації терористичного акту та вбивстві протестувальників на Майдані у лютому 2014 року. Розгляд його справи продовжується заочно (in absentia)[372].

Суди також розглядають справи щодо колишнього психолога групи кадрового забезпечення БМОП «Беркут» ГУМВС України в Харківській області **Сергія Бондаренка**[373] та харківських беркутівців **Віталія Гончаренка**, **Олександра Костюка** й **Олександра Белова**[374], які обвинувачуються, зокрема, у злочинах під час подій Майдану 18 лютого 2014 року; щодо колишнього командира роти севастопольського «Беркуту» **Сергія Колбіна** та його підлеглих **Максима Ковальова, Юрія Усенка** й **Володимира Суходольського**[375]; щодо колишнього заступника командира — начальника штабу ПМОП «Беркут» в АР Крим **Сергія Марченка**[376]; щодо колишнього міліціонера «Беркут» ГУМВС України в Донецькій області **Олександра Безверхого**[377]; щодо колишнього командира роти ППС Мелітопольського міськвідділу УМВС України в Запорізькій області **Григорія Усова**[378], а також щодо **Ігоря Єроніна**, колишнього командира роти ППС Бердянського міськвідділу УМВС України в Запорізькій області[379].

366 Справа № 757/10998/26-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

367 Справа № 757/34080/22-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

368 Справа № 757/55407/24-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

369 Ухвала Дарницького районного суду міста Києва від 30.10.2024 у справі № 753/16876/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/122769788

370 Ухвала Київського апеляційного суду від 07.04.2026 у справі № 753/16876/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/136393622

371 Справа № 753/16876/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

372 Справа № 758/15118/15-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

373 Справа № 757/35388/22-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

374 Справа № 761/4177/18 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

375 Справа № 761/27784/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

376 Справа № 757/14144/24-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

377 Справа № 757/24328/26-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

378 Справа № 757/14375/25-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

379 Справа № 757/48341/25-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Обвинувачення, зокрема у пособництві у перешкоджанні організації та проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, включаючи події 18–19 лютого 2014 року, є у справах, описаних в інших епізодах: за обвинуваченням колишнього заступника міністра внутрішніх справ України **Сергія Лекаря** та колишніх посадовців Департаменту громадської безпеки МВС **Ігоря Бабича, Анатолія Серединського** та **Сергія Поготова** (див. 2.5.1).

2.4.2 Силовий розгін Майдану у ніч з 18 на 19 лютого 2014 року, напад «тітушок» на перехресті вулиць Великої Житомирської та Володимирської, вбивство В'ячеслава Веремія

Ілюстрація до матеріалу «ГПУ, МВС та СБУ про результати досудового розслідування у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактами придушення акцій протесту 18-20 лютого 2014 року», Київ, 19 листопада 2015 року. Управління зв'язків із громадськістю та ЗМІ Генеральної прокуратури України (архівний сайт)

Після жорстоких зіткнень між протестувальниками та правоохоронцями вдень 18 лютого протистояння перейшло в нову фазу: влада розпочала масштабну силову операцію з витіснення учасників протесту з Майдану Незалежності. Після 16:00 18 лютого 2014 року МВС і СБУ висунули ультиматум із вимогою припинити протистояння та залишити територію Майдану, погрожуючи розпочати о 18:00 «антитерористичну операцію». У Києві зупинили роботу метрополітену, виникли перебої з трансляцією «5 каналу».

Близько 20:00 розпочався силовий штурм Майдану. Ближче до півночі під час штурму спалахнула пожежа в Будинку профспілок, де розміщувався, зокрема, медпункт протестувальників. Після пожежі у будівлі виявили тіла двох учасників Майдану — **Володимира Топія** та **Олександра Клітинського**[380].

380 У пожежі в Будинку профспілок в лютому 2014 загинули двоє людей, — журналіст / Новинарня, 23.11.2018. URL: https://novynarnia.com/2018/11/23/u-pozhezhi-v-budinku-profspilok-v-lyutomu-2014-zaginuli-dvoye-lyudey/

Увечері 18 лютого на перехресті вулиць Великої Житомирської та Володимирської смертельного вогнепального поранення зазнав учасник Майдану **Віталій Васільцов**, який разом з іншими протестувальниками намагався зупинити групу «тітушок». Пізніше в цьому ж районі внаслідок нападу «тітушок» смертельного поранення зазнав журналіст **В'ячеслав Веремій**, який помер у лікарні 19 лютого.

З початку штурму на Майдані від вогнепальних поранень загинули **Сергій Бондарев, Олександр Плеханов, Володимир Бойків, Валерій Брезденюк, Олександр Капінос, Андрій Черненко, Володимир Кульчицький, Віктор Швець, Юрій Пасхалін, Василь Прохорський**, а **Дмитро Максимов** — від комбінованої травми внаслідок контактного вибуху. Ще двоє **Юрій Сидорчук** і **Віктор Орленко** зазнали смертельних поранень і померли через тривалий час.

Загалом від дій правоохоронців та «тітушок» протягом 18–19 лютого 2014 року в Києві загинули щонайменше 28 протестувальників, сотні людей зазнали поранень. Серед правоохоронців було дев'ятеро загиблих. Штурм Майдану тривав до ранку 19 лютого.

Епізод штурму Майдану в ніч з 18 на 19 лютого розглядається у «великій справі» за обвинуваченням **Віктора Януковича** та керівників силового блоку[381] (див. 2.4.5).

Зброя та спецзасоби, використані міліцією та зібрані протестувальниками, виставлені на Майдані. Євромайдан у Києві, 19 лютого 2014 року. Фото: Amakuha

Колишнього начальника Головного управління СБУ в місті Києві та Київській області **Олександра Щеголєва**[382] обвинувачують, зокрема, в організації штурму Майдану в ніч з 18 на 19 лютого 2014 року, а також у проведенні незаконної антитерористичної операції. Слухання у справі тривали кілька років, перш ніж він виїхав з України у 2022 році. На початку 2024 року прокурор подав клопотання про здійснення спеціального судового провадження. Розгляд справи триває у Шевченківському районному суді міста Києва. На сайті судової влади доступна онлайн-трансляція судових засідань.

Колишнього командира роти севастопольського «Беркуту» **Сергія Колбіна** та його підлеглого, командира штурмового взводу **Максима Ковальова** обвинувачують в організації підпорядкованих співробітників для участі в силовому розгоні протестувальників[383]. Розгляд справи відбувається за спеціальною процедурою (*in absentia*).

Розглядається також справа щодо **Дмитра Прокоповича-Ткаченка**, колишнього заступника голови Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України[384], та **Костянтина Захаренка**, колишнього в. о. генерального директора Концерну радіомовлення, радіозв'язку та телебачення[385]. Їх обвинувачують, зокрема, в організації безпідставного відключення ефіру

381 Справа № 757/44543/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
382 Справа № 761/24681/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
383 Справа № 761/27172/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
384 Справа № 761/28765/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/
385 Справа № 761/28779/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

«5 каналу», який 18 лютого 2014 року здійснював пряму трансляцію подій із центральної частини міста Києва.

Євромайдан у Києві, 19 лютого 2014 року. Фото: Сергій Долженко / EPA

Поки в приміщенні ГУМВС України в місті Києві на вулиці Володимирській координували штурм Майдану, на вулиці в кількох десятках метрів від будівлі перебували групи «тітушок».

За версією слідства, їх залучили правоохоронці до протидії протестним акціям. Частина з них була озброєна, зокрема, вогнепальною зброєю. «Тітушки» контролювали перехрестя Великої Житомирської та Володимирської. Здебільшого їхні дії розслідувано, організаторів і виконавців встановлено, а справи перебувають на розгляді в судах. Винятком є вбивство Віталія Васільцова.

Там само, близько опівночі, «тітушки» зупинили автомобіль, в якому перебували троє осіб, серед них журналіст газети «Вєсті» В'ячеслав Веремій, який знімав події на мобільний телефон. Вони оточили автомобіль, почали бити його, один із нападників кинув світлошумову гранату, що вибухнула під машиною. Потім вони витягли з автомобіля пасажирів і почали їх бити. В'ячеслав Веремій вирвався й побіг вулицею Великою Житомирською у напрямку Львівської площі.

Один із «тітушок» вистрілив і поранив його. Далі пораненого Веремія продовжили бити. За даними слідства, йому завдали щонайменше 15 ударів дерев'яними палицями у різні частини тіла. Згодом В'ячеслава Веремія було доставлено до Київської міської клінічної лікарні швидкої медичної допомоги, де 19 лютого 2014 року він помер від отриманого вогнепального поранення.

Поранення різного ступеня тяжкості тоді отримали ще щонайменше сім осіб. «Тітушки» відійшли з перехрестя Великої Житомирської та Володимирської після 03:00 19 лютого 2014 року, а до того поранили з вогнепальної зброї ще кількох осіб. Одночасно закінчилася чергова фаза штурму Майдану силовиками.

За версією слідства, для допомоги силовикам у протидії Майдану Армен Саркісян, який діяв в інтересах тодішнього міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка, доручив Юрію Крисіну знайти людей для нібито охорони громадського порядку — групи «тітушок».

Юрія Крисіна, цивільну особу, у грудні 2017 року Шевченківський районний суд міста Києва засудив у справі про вбивство В'ячеслава Веремія до чотирьох років позбавлення волі з іспитовим строком[386]. 13 червня 2018 року апеляційний суд скасував це рішення та призначив п'ять років позбавлення волі[387], а Верховний Суд підтвердив рішення апеляційного суду.

Сергія Чемеса, цивільну особу, засуджено за напад, наслідком якого стала смерть журналіста В'ячеслава Веремія, а також за інші злочини під час Майдану[388]. Чемес уклав угоду зі слідством і дав свідчення щодо участі «тітушок» у кількох епізодах — викраденнях, нападах і вбивствах.

386 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 22.12.2017 у справі № 761/23886/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/71189809

387 Вирок Апеляційного суду міста Києва від 13.06.2018 у справі № 761/23886/14-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/74688253

388 Вирок Дарницького районного суду міста Києва від 03.09.2018 у справі № 753/17036/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/76896530

Сергія Костенка, Олега Гебана та **Геннадія Погребного**, цивільних осіб, Шевченківський районний суд міста Києва виправдав за обвинуваченням у замаху на вбивство протестувальників у ніч з 18 на 19 лютого 2014 року[389]. Суд визнав їх винними лише в перешкоджанні мирним зібранням, але звільнив від покарання за цією статтею у зв'язку із закінченням строків давності. Один із присяжних не погодився з вироком і висловив окрему думку. Триває розгляд апеляції на вирок.

Провадження щодо **Павла Бялая**, цивільної особи, у 2022 році суд закрив у зв'язку зі смертю обвинуваченого[390]. За версією слідства, він стріляв у таксі, в якому їхав Веремій, а згодом брав участь у нападі на журналіста. Водночас безпосередній смертельний постріл, за версією обвинувачення, здійснив інший учасник групи — Джалал Алієв.

Справа щодо **Віталія Захарченка** та **Валерія Мазана** (організація «тітушок», викрадення, катування, замахи на вбивство та вбивства) розглядається в Шевченківському районному суді міста Києва заочно (*in absentia*); ця справа охоплює й події січня (див. 2.2.4)[391]. Справа щодо **Віктора Зубрицького, Романа Щинкіна та Армена Саркісяна** також розглядається заочно в межах цього ж провадження (див. 2.2.4.6)[392].

Триває судовий розгляд кримінального провадження щодо цивільних осіб — **Джалала Алієва, Станіслава Максюри, Івана Бойка, Олексія Комісарчука** та **Олександра Поторочі**, яких обвинувачують, зокрема, у замахах на умисні вбивства протестувальників, перешкоджанні мирним зібранням, заподіянні тілесних ушкоджень і злочинах, пов'язаних із незаконним заволодінням і поводженням зі зброєю[393]. Джалала Алієва також обвинувачують у безпосередньому вбивстві журналіста В'ячеслава Веремія.

В окремому провадженні розглядається справа **Олега Шадрова**, якого обвинувачують у замахах на вбивство протестувальників, перешкоджанні мирним зібранням, нападах на журналістів і заподіянні тілесних ушкоджень під час подій 18–19 лютого 2014 року[394].

2.4.3 Переслідування за участь в акціях протесту

Крім правоохоронців, до відповідальності намагаються притягнути слідчих, прокурорів і суддів, які, за версією слідства, переслідували учасників протесту. У цих справах, не пов'язаних із вбивствами, закінчилися строки давності для притягнення до відповідальності, тому обвинувачені можуть клопотати про закриття проваджень.

У 2021 році суд затвердив угоду про визнання винуватості з **Андрієм Чепігою**, старшим слідчим Дарницького районного відділу міліції, який у лютому 2014 року сфальсифікував кримінальне провадження проти завідомо невинного учасника Майдану, безпідставно звинувативши його в нападі на правоохоронців. Суд призначив п'ять років позбавлення волі зі звільненням від відбування покарання з дворічним іспитовим строком[395].

У 2023 році Святошинський районний суд міста Києва закрив провадження щодо **Андрія Назарова** у зв'язку з його смертю[396]; його захисник повідомляв, що обвинувачений загинув

389 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 30.06.2025 у справі № 761/22482/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128557883

390 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 27.10.2022 у справі № 761/6037/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/107509064

391 Справа № 761/3426/25 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

392 Справа № 761/27360/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

393 Справа № 757/21789/22-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

394 Справа № 761/27781/17 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

395 Вирок Подільського районного суду міста Києва від 17.05.2021 у справі № 753/18784/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/96937054

396 Ухвала Святошинського районного суду міста Києва від 07.07.2023 у справі № 759/13891/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112176455

під Бахмутом. Назарова обвинувачували у перевищенні службових повноважень, незаконному затриманні та триманні під вартою, службовому підробленні й перешкоджанні мирним зібранням під час Революції гідності.

У 2024 році Бориспільський міськрайонний суд Київської області виправдав **Олександра Дзюбу**, колишнього заступника голови Дніпровського районного суду міста Києва, якого обвинувачували в завідомо незаконному триманні під вартою двох учасників Майдану — **Євгена Шульги** та **Олега Струбіцького,** затриманих 18 лютого 2014 року. Суд визнав, що сторона обвинувачення не довела, що в діяннях Дзюби був склад інкримінованих злочинів[397]. На виправдувальний вирок подано апеляційну скаргу, триває розгляд.

У 2024 році у зв'язку із закінченням строків давності суд закрив справу щодо колишніх старшого слідчого слідчого відділу Деснянського районного управління ГУМВС України **Олексія Бабкіна** та прокурора прокуратури міста Києва **Маркіяна Висоцького**[398]. Їх обвинувачували в незаконному притягненні учасника Майдану до кримінальної відповідальності, службовому підробленні та перешкоджанні мирним зібранням у лютому 2014 року.

15 червня 2026 року Шевченківський районний суд міста Києва ухвалив виправдувальний вирок щодо **Олександра Федюка**, колишнього судді Дніпровського районного суду міста Києва[399]. Прокуратура оскаржує цей вирок. Федюка обвинувачували в ухваленні завідомо неправосудних рішень про тримання під вартою двох учасників Майдану в лютому 2014 року. Раніше, у 2017 році, Вища рада правосуддя звільнила його з посади судді за істотний дисциплінарний проступок, пов'язаний із цими рішеннями[400].

Також у 2026 році Святошинський районний суд міста Києва ухвалив виправдувальний вирок щодо **Артема Єльцова**, слідчого слідчого відділу Святошинського районного управління ГУМВС України в місті Києві[401]. Його обвинувачували у фальсифікації підозр щодо учасників Майдану, незаконному притягненні їх до кримінальної відповідальності та триманні під вартою, а також перешкоджанні мирним зібранням у лютому 2014 року. Суд визнав, що сторона обвинувачення не довела складу інкримінованих злочинів. Прокурор подав апеляційні скарги.

У травні 2024 року у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності Подільський та Голосіївський районні суди Києва закрили кримінальні провадження щодо колишніх слідчих Дніпровського районного управління міліції **Сергія Сідіча**[402] та **Руслана Зубка**[403]. Їх обвинувачували в незаконному затриманні учасників Майдану 18 лютого 2014 року, фальсифікації процесуальних документів, притягненні завідомо невинних осіб до кримінальної відповідальності та зловживанні службовим становищем.

Провадження щодо колишнього голови Дніпровського районного суду міста Києва **Володимира Хіміча**[404] закрито Голосіївським районним судом міста Києва у 2026 році у зв'язку із закінченням строків давності. Його обвинувачували в організації втручання в автоматизовану

397 Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 02.07.2024 у справі № 755/18593/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121066414

398 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 15.07.2024 у справі № 758/5403/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120400712

399 Вирок Шевченківського районного суду міста Києва від 15.06.2026 у справі № 755/3269/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137377465

400 Про звільнення Федюка О.О. з посади судді Дніпровського районного суду міста Києва за вчинення істотного дисциплінарного проступку / Вища рада правосуддя, 30.05.2017. URL: https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/31074

401 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 14.04.2026 у справі № 759/13891/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135710533

402 Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 29.05.2024 у справі № 755/18551/16-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119375852

403 Ухвала Подільського районного суду міста Києва від 24.05.2024 у справі № 758/9563/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119397997

404 Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 22.07.2026 у справі № 755/18777/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/138682972

систему розподілу судових справ для забезпечення ухвалення рішень про тримання під вартою учасників Майдану в лютому 2014 року, організації постановлення завідомо неправосудних судових рішень, службовому підробленні та перешкоджанні мирним зібранням. Ухвалу про закриття оскаржено стороною захисту, апеляційний розгляд триває.

Провадження щодо колишньої судді Дніпровського районного суду міста Києва **Владислави Макарчук (Гудим)** зупинено у зв'язку з розшуком обвинуваченої[405]. Її обвинувачують в завідомо незаконному триманні під вартою учасників Майдану в лютому 2014 року та позбавленні права керування транспортними засобами учасниці Автомайдану.

Станом на вересень 2026 року в судах першої інстанції розглядаються справи щодо **Миколи Тимощука**, начальника слідчого відділу Деснянського районного управління ГУМВС України в місті Києві, та колишніх слідчих **Олександра Власенка, Дар'ї Шевченко (Гладиш)** і **Юрія Трунова**[406]; щодо колишнього прокурора **Анатолія Нагорного** та слідчих **Віталія Яценка, Олександра Циби, Артема Осовика, Євгена Гудза, Романа Коцаб'юка, Романа Вечірка** та **Артема Сахнюка**[407]; окремо щодо колишніх прокурорів **Тараса Літавського**[408], **Сергія Лісунова**[409] (*in absentia*) та **Анатолія Грибенникова**[410], колишнього слідчого **Олександра Голуба**[411] та колишнього заступника прокурора Дніпровського району міста Києва **Бориса Меєровича**[412].

2.4.4 Розстріл протестувальників біля будівлі Управління СБУ у Хмельницькій області 19 лютого 2014 року

19 лютого 2014 року у Хмельницькому люди зібралися біля будівлі Управління СБУ у Хмельницькій області, щоб не допустити виїзду спецпідрозділу СБУ «Альфа» для розгону протестувальників на Майдані Незалежності в Києві. У бік протестувальників було відкрито вогонь із кулемета. Кулеметна черга смертельно поранила **Людмилу Шеремет**, також було поранено щонайменше п'ятьох осіб. Увечері того ж дня від пострілів із боку будівлі СБУ у Хмельницькому загинув ще один активіст — **Дмитро Пагор**. Загалом понад десять осіб отримали поранення.

Управління СБУ, Хмельницький, 19 лютого 2014 року. Фото: видання «Є» (ye.ua)

Наступного дня, 20 лютого 2014 року, тодішній начальник Управління СБУ в області Віктор Крайтор, за повідомленнями, публічно взяв на себе відповідальність за дії підлеглих[413].

405 Ухвала Броварського міськрайонного суду Київської області від 02.06.2022 у справі № 755/5308/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104569046

406 Справа № 754/13879/23 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

407 Справа № 755/18551/16-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

408 Справа № 759/23670/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

409 Справа № 755/7953/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

410 Справа № 758/5403/22 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

411 Справа № 759/23437/20 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

412 Справа № 761/21841/26 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

413 Ексочільника СБУ у Хмельницькій області виправдали у справі про розстріл Майдану / ZAXID.NET, 12.12.2025. URL: https://zaxid.net/ochilnika_sbu_u_hmelnitskiy_oblasti_vipravdali_u_spravi_pro_rozstril_maydanu_n1625877; Справу про розстріли євромайданівців у Хмельницькому знову передали до військової прокуратури. Що з цим не так? / Бабель, 16.08.2018. URL: https://babel.ua/texts/18833-p-spravu-pro-rozstrili-yevromaydanivciv-u-hmelnickomu-znovu-peredali-do-viyskovoji-prokuraturi-shcho-z-cim-ne-tak-p-p-p

Версія слідства. Тодішній начальник Управління СБУ в Хмельницькій області Віктор Крайтор віддав незаконний наказ співробітнику відділу Центру спеціальних операцій «А» Віталію Тарадаю застосувати вогнепальну зброю в місці значного скупчення людей, попри реальну загрозу ураження сторонніх осіб. Обом інкримінували перевищення службових повноважень, вбивство Людмили Шеремет через необережність, а також заподіяння тяжких тілесних ушкоджень двом потерпілим і легких тілесних ушкоджень ще одному. Досудове розслідування інших обставин стрілянини, зокрема загибелі Дмитра Пагора, триває.

11 березня 2025 року Хмельницький міськрайонний суд Хмельницької області виправдав колишнього начальника Управління СБУ в Хмельницькій області **Віктора Крайтора** та співробітника спецпідрозділу «Альфа» **Віталія Тарадая**, який, за версією слідства, виконав наказ керівника і здійснив постріли[414]. Суд визнав законним наказ Крайтора про здійснення попереджувальних пострілів і дійшов висновку, що не доведено причинного зв'язку між пострілами Тарадая та загибеллю Людмили Шеремет і пораненнями інших протестувальників. Суд також вказав на суперечності в доказах і недоліки досудового розслідування. 11 грудня 2025 року Хмельницький апеляційний суд залишив цей виправдувальний вирок без змін[415]. Станом на вересень 2026 року триває розгляд касаційної скарги прокурора.

2.4.5 Розстріл 20 лютого 2014 року на Інститутській у Києві

Київ, вулиця Інститутська, 20 лютого 2014 року. Фото: Reuters

20 лютого 2014 року в центрі Києва відбулися наймасовіші розстріли учасників Революції Гідності. Вранці, після відступу правоохоронних підрозділів із зайнятих ними позицій поблизу Майдану Незалежності, протестувальники почали просуватися вгору вулицею Інститутською. Близько 9:00 по них відкрили вогонь. Найінтенсивніша стрілянина тривала впродовж наступних

414 Вирок Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області від 11.03.2025 у справі № 686/17015/19. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/126543286

415 Апеляція підтвердила виправдувальний вирок у справі щодо обстрілу протестувальників у Хмельницькому, коли загинуло двоє людей / Watchers, 12.12.2025. URL: https://watchers.media/news/apelyatsiya-pidtverdyla-vypravduvalnyj-vyrok-u-spravi-shhodo-obstrilu-protestuvalnykiv-u-hmelnytskomu-koly-zagynulo-dvoye-lyudej/

годин, зокрема поблизу пішохідного мосту, Жовтневого палацу, готелю «Україна» та так званої снігової барикади. Протестувальників убивали пострілами в голови, шиї, груди. Під обстрілом інші учасники акцій намагалися евакуювати поранених, використовуючи дерев'яні щити як ноші. Окремі випадки смертельних поранень були зафіксовані й пізніше того дня.

20 лютого в Києві загинули або отримали смертельні поранення 48 учасників протестів та щонайменше 90 отримали кульові поранення. Серед загиблих — **Василь Аксенин, Георгій Арутюнян, Сергій Байдовський, Олександр Балюк, Іван Бльок, Сергій Бондарчук, Олексій Братушка, Богдан Вайда, Роман Варениця, Назарій Войтович, Устим Голоднюк, Едуард Гриневич, Роман Гурик, Микола Дзявульський, Андрій Дигдалович, Ігор Дмитрів, Анатолій Жаловага, Володимир Жеребний, Владислав Зубенко, Богдан Ільків, Сергій Кемський, Анатолій Корнєєв, Ігор Костенко, Євген Котляр, Віталій Коцюба, Володимир Мельничук, Андрій Мовчан, Василь Мойсей, Валерій Опанасюк, Іван Пантелєєв, Микола Паньків, Юрій Паращук, Ігор Пехенько, Леонід Полянський, Андрій Саєнко, Віталій Смоленський, Богдан Сольчаник, Іван Тарасюк, Ігор Ткачук, Роман Точин, Олег Ушневич, Олександр Храпаченко, Олександр Царьок, Володимир Чаплінський, Віктор Чміленко, Йосип Шилінг, Максим Шимко** та **Олександр Щербанюк**. Частина постраждалих померла від отриманих 20 лютого поранень пізніше, зокрема Василь Аксенин — 12 березня 2014 року, Владислав Зубенко — 28 лютого 2014 року, Володимир Мельничук — 21 лютого 2014 року.

Київ, 20 лютого 2014 року. Фото: Bulent Kilic

Того самого дня загинули також четверо працівників органів внутрішніх справ. Масові розстріли стали кульмінацією насильства проти учасників Революції Гідності та спричинили гостру політичну кризу, що завершилася втечею Віктора Януковича з країни та втратою ним влади.

Більшість убивств і поранень інкримінується беркутівцям спецроти київського «Беркуту» під керівництвом Дмитра Садовника та заступника командира полку Олега Янішевського. У різні роки прокуратура скерувала до суду справи Янішевського, Садовника та ще 24 беркутівців спецроти. Станом на вересень 2026 року лише двоє з цих обвинувачених знаходяться в Україні. Усі інші перебувають у розшуку, тому судовий розгляд щодо них відбувається заочно (*in absentia*).

Версія слідства. До вбивств протестувальників 20 лютого 2014 року причетні співробітники севастопольського підрозділу «Беркут», так званої «чорної роти» київського «Беркуту» під командуванням Дмитра Садовника, зокрема заступник командира полку Олег Янішевський, а також військовослужбовці спеціального підрозділу «Омега».

В організації насильницьких злочинів проти учасників протестів 18–20 лютого 2014 року обвинувачують колишнього Президента України Віктора Януковича та інших високопосадовців, які на той час керували правоохоронними органами й силовими структурами.

За версією слідства, протягом 18–20 лютого 2014 року вони віддавали накази та ухвалювали рішення щодо застосування правоохоронцями спеціальних засобів, військової техніки та вогнепальної зброї для силового придушення протестів у центрі Києва[416]. Такі дії, за твердженням сторони обвинувачення, здійснювалися без належних правових підстав і з порушенням законодавства. Зокрема, посадовцям інкримінують організацію штурму Майдану під прикриттям проведення «антитерористичної операції», а також віддання наказів на застосування вогнепальної зброї проти протестувальників уранці 20 лютого. Слідство кваліфікує відповідні дії, зокрема, як перевищення влади та службових повноважень.

18 жовтня 2023 року Святошинський районний суд міста Києва оголосив вирок у справі **Олега Янішевського** та чотирьох беркутівців спецроти — **Павла Аброськіна, Сергія Зінченка, Олександра Маринченка** та **Сергія Тамтури**[417]. Суд за участі присяжних призначив Янішевському (заочно, *in absentia*) довічне позбавлення волі, Аброськіну та Зінченку (заочно) — 15 років позбавлення волі, а Маринченка визнав винним лише в перевищенні влади й призначив йому 5 років позбавлення волі (покарання вважається відбутим за рахунок строку, який він провів під вартою). Сергія Тамтуру суд виправдав. Вирок не набрав законної сили, оскільки його переглядає Київський апеляційний суд; станом на вересень 2026 року відбувається повторне дослідження доказів.

Розгляд цієї справи судом присяжних під головуванням судді Сергія Дячука можна вважати зразковим з погляду організації процесу. Справа дійшла до вироку, попри об'єктивні труднощі: величезний обсяг справи, обмін утримуваними особами в грудні 2019 року[418], після якого на лаві підсудних залишилося лише двоє з п'яти беркутівців, смерть одного присяжного, пандемію COVID-19, повномасштабне вторгнення Росії в Україну. Вирок налічує понад 1700 сторінок (доступний у Єдиному державному реєстрі судових рішень[419]), у ньому дуже докладно описано події Революції Гідності, досліджено епізоди вбивств і поранень 20 лютого 2014 року, а також мотивацію суду присяжних. Відеозаписи трансляцій засідань доступні на ютуб-каналі «Судова влада України».

У Броварському міськрайонному суді Київської області триває розгляд «великої справи» щодо організації насильницьких злочинів 18-20 лютого 2014 року. У справі десять обвинувачених. Усі вони перебувають за межами України, тому їх судять за спеціальною процедурою *(in absentia)*[420].

416 ДБР знаходиться на фінішній прямій розслідування справ Майдану / ДБР, 21.11.2023. URL: https://surl.li/savdhk

417 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 18.10.2023 у справі № 759/3498/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114304164

418 29 грудня 2019 року в межах обміну утримуваними особами між Україною та представниками підтримуваних Росією незаконних збройних формувань на Донбасі українська сторона передала п'ятьох колишніх співробітників «Беркуту», обвинувачених у справі про масові розстріли протестувальників на вулиці Інститутській 20 лютого 2014 року: Олега Янішевського, Павла Аброськіна, Сергія Зінченка, Сергія Тамтуру та Олександра Маринченка. Напередодні, 28 грудня, Київський апеляційний суд змінив їм запобіжні заходи, що уможливило їхню передачу. Згодом Тамтура й Маринченко добровільно повернулися до України та продовжили брати участь у судовому процесі. Янішевський, Аброськін і Зінченко не повернулися, їх оголосили в розшук, а судовий розгляд щодо них надалі здійснювався заочно. Обмін фактично призупинив розгляд справи майже на рік і суттєво ускладнив завершення судового процесу.

419 Вирок Святошинського районного суду міста Києва від 18.10.2023 у справі № 759/3498/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114304164

420 Справа № 757/44543/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Це колишній президент та керівники силового блоку: **Віктор Янукович** — президент України; **Віталій Захарченко** — міністр внутрішніх справ України; **Віктор Ратушняк** — заступник міністра внутрішніх справ України; **Олександр Якименко** — голова СБУ; **Володимир Тоцький** — перший заступник Голови СБУ — керівник Антитерористичного центру; **Павло Лебедєв** — міністр оборони України; **Станіслав Шуляк** — начальник Головного управління — командувач внутрішніх військ МВС України; **Валерій Мазан** — в. о. начальника ГУ МВС України в місті Києві; **Петро Федчук** — заступник начальника ГУМВС України в місті Києві — начальник міліції громадської безпеки; **Сергій Кусюк** — командир ПМОП «Беркут» при ГУ МВС України в місті Києві.

Волонтери Товариства Червоного Хреста України евакуюють поранених. Київ, 20 лютого 2014 року.
Фото: Мстислав Чернов

Перші три вбивства протестувальників 20 лютого 2014 року (від вогнепальних поранень свинцевою картеччю зі штатних рушниць) інкримінують працівникам севастопольського «Беркуту». У жовтні 2024 року до суду скерували обвинувальний акт щодо командира роти спецпідрозділу «Беркут» у місті Севастополі **Сергія Колбіна** та його підлеглих **Володимира Суходольського** і **Юрія Усенка**, міліціонерів штурмового взводу тієї ж роти[421].

Дмитро Садовник, колишній командир спецроти «Беркут», виїхав з України у 2014 році після того, як суддя Печерського районного суду міста Києва звільнила його з-під варти, обравши запобіжний захід у вигляді нічного домашнього арешту. Справа за обвинуваченням Садовника у розстрілах дійшла до суду у 2023 році; станом на вересень 2026 року в Подільському районному суді міста Києва триває судовий розгляд[422].

Щодо 20 колишніх співробітників спеціальної роти київського «Беркуту», підпорядкованих Дмитру Садовнику, які перебувають у розшуку, обвинувальні акти скеровано до суду в межах трьох окремих кримінальних проваджень: 1) **Сергій Шпильовий, Ігор Чумак, Олексій Цвігун, Василь Рябошапка, Віктор Мельник, Іван Макарець, Юрій Кравець, Олег Кишкань та Ігор Владика**[423]; 2) **Володимир Трепачов, Євгеній Тарануха, Євген Проноза, Олег Шабаш,**

421 Справа № 757/48241/24-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

422 Справа № 757/7564/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

423 Справа № 757/2226/24-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Роман Панченко та Дмитро Ісаков[424]; 3) **Богдан Шафаренко, Володимир Тригубець, Петро Псарьов, Назар Зарицький та Сергій Дев'ятий**[425]**.** Оскільки обвинувачені переховуються від правосуддя, судовий розгляд, як і у справі Садовника, здійснюється за процедурою спеціального судового провадження (in absentia). Онлайн-трансляції судових засідань у цих трьох провадженнях не проводяться, що обмежує можливості громадськості стежити за їх перебігом.

Київ, Майдан Незалежності, 20 лютого 2014 року. Фото: Bulent Kilic

Володимир Косенко, офіцер-кулеметник спецпідрозділу внутрішніх військ МВС України «Омега», обвинувачується в умисному вбивстві активіста Євромайдану Олега Ушневича, який 20 лютого 2014 року о 09:43 отримав смертельне вогнепальне поранення, а також у вогнепальному пораненні протестувальника Віталія Гукова[426]. За версією слідства, постріли були здійснені з табельного пістолета «Форт-14»[427].

Також відомо, що на стадії слідства було ще одне провадження щодо військовослужбовця спецпідрозділу «Омега», проте до суду воно не дійшло. Йдеться про **Дмитра Хміля**, снайпера спецпідрозділу внутрішніх військ МВС України «Омега». За версією слідства, його підозрювали у вбивстві протестувальника Олександра Храпаченка, який 20 лютого 2014 року приблизно об 11:28 отримав смертельне вогнепальне поранення. Слідство пов'язувало постріл зі снайперською гвинтівкою TS.M308 та позицією на території Клубу Кабінету Міністрів України. Хміля затримали 30 жовтня 2018 року[428].

424 Справа № 757/45414/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

425 Справа № 757/49836/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

426 Справа № 758/14218/21 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

427 Суд змінив домашній арешт на особисте зобов'язання колишньому офіцеру «Омеги» Володимиру Косенку. Його підозрюють у вбивстві та розстрілах на Інститутській 20 лютого 2014 року / Ґрати, 16.04.2020. URL: https://graty.me/ru/news/sud-smenil-domashnij-arest-na-lichnoe-obyazatelstvo-byvshemu-oficzeru-omegi-vladimiru-kosenko-ego-podozrevayut-v-ubijstve-olega-ushnevicha-na-ins-titutskoj-20-fevralya/

428 ГПУ зупинила розслідування справи снайпера «Омеги», підозрюваного у вбивстві активіста Євромайдану / LB.ua, 25.10.2019. URL: https://lb.ua/society/2019/10/25/440637_gpu_ostanovila_rassledovanie_dela.html
Вбивства на Майдані: затриманий снайпер стріляв у активіста Храпаченка із будівлі Кабміну / УНІАН, 17.11.2018. URL: https://www.unian.ua/society/10340883-vbivstva-na-maydani-zatrimaniy-snayper-strilyav-u-aktivista-hrapachenka-iz-budivli-kabminu.html

2.4.6 Знищення зброї

Після розстрілу протестувальників на вулиці Інститутській у Києві 20 лютого 2014 року зброю, з якої стріляли по протестувальниках, правоохоронці пошкодили та приховали. Однак частина її була знайдена й ідентифікована.

Йдеться про 24 автомати АКМС калібру 7,62×39 мм, одну снайперську гвинтівку Драгунова 7,62×54 мм, три рушниці «Форт-500» та один пістолет «Форт-12». За допомогою болгарки правоохоронці розрізали кожну одиницю зброї на кілька частин та видалили маркування — серійні номери автоматів і снайперської гвинтівки. Далі частину знищеної зброї втопили в притоці річки Дніпро — річці Віта, а іншу частину закопали на березі в районі Жукового острова в місті Києві.

Зброю, з якої «Беркут» розстрілював Майдан, знайшли в озері. Фото опублікував 14 липня 2016 року у своїх соціальних мережах на той час Генеральний прокурор України Юрій Луценко. Facebook / Юрій Луценко

Як встановило слідство, саме з цієї зброї співробітники спеціальної роти «Беркут» ГУ МВС України в місті Києві стріляли по протестувальниках на вулиці Інститутській 20 лютого 2014 року.

До суду надійшло три справи. Усі вони завершилися обвинувальними вироками, але ухваленими за спеціальною процедурою (*in absentia*).

Перша справа стосується колишнього командира київського полку «Беркут» **Сергія Кусюка**, якого Голосіївський районний суд визнав винним в організації знищення службової документації та зброї, з якої розстрілювали учасників протестів на Інститутській 20 лютого 2014 року, і призначив покарання у вигляді 10 років позбавлення волі. Вирок ухвалено 27 жовтня 2025 року[429].

У другій справі обвинувачуваним був **Сергій Яковенко**, колишній заступник начальника управління оперативних розробок міжрегіонального характеру МВС України. У травні 2023 року Голосіївський районний суд засудив його до 10 років позбавлення волі за те, що він, за даними слідства, допоміг бійцям спецроти київського «Беркуту» виїхати з України та знищував їхню табельну зброю[430].

У 2025 році Голосіївський районний суд Києва ухвалив вирок стосовно **Дмитра Садовника**, командира так званої «чорної роти». Суд встановив, що після масових розстрілів протестувальників 20 лютого 2014 року Садовник спільно з іншими особами знищував 29 одиниць зброї, яку використовували під час злочинів на Майдані. Зброю розрізали на частини, видалили серійні номери, а її фрагменти приховали. Метою цих дій було знищення знарядь злочинів і приховування доказів для уникнення кримінальної відповідальності причетних осіб. Садовник отримав 10 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати будь-які посади в судових і правоохоронних органах строком на три роки, також суд позбавив його спеціального звання[431]. Вирок набрав законної сили 7 травня 2026 року.

Усі вироки набрали законної сили, але обвинувачені перебувають у розшуку.

429 Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 27.10.2025 у справі № 752/8938/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131278337

430 Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 25.05.2023 у справі № 752/16495/21. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/111099384

431 Вирок Голосіївського районного суду міста Києва від 06.04.2026 у справі № 752/8718/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/135831440

2.4.7 Видача вогнепальної зброї «тітушкам» зі складів МВС

Уже після розстрілу людей на вулиці Інститутській у Києві ввечері 20 лютого 2014 року зі складів МВС цивільним особам (так званим «тітушкам») було видано, за версією слідства, вогнепальну зброю з набоями, зокрема автомати. Питання про те, хто і з якою метою, мав би з'ясувати суд, проте ухвалення вироку у справі під загрозою через закінчення строків давності. Провадження щодо кількох обвинувачених в цій справі вже закрили.

З 2017 року в Шевченківському районному суді міста Києва розглядалася справа, в якій колишні працівники МВС **Роман Калетин**, **Михайло Діхтяр** і **Віталій Степанчук** обвинувачувалися, зокрема, в участі в незаконній видачі зі складів МВС цивільній особі **Ростиславу Заворотному** для «тітушок» 156 одиниць автоматичної вогнепальної зброї та понад 40 тисяч набоїв до неї.

21 березня 2024 року Шевченківський районний суд міста Києва закрив кримінальне провадження за обвинуваченням **Ростислава Заворотного** та **Віталія Степанчука** у зв'язку із закінченням строків давності[432]. Станом на вересень 2026 року розгляд справи щодо двох інших обвинувачених **Романа Калетина** та **Михайла Діхтяра** триває[433].

2.4.8 Підпал бази «Беркуту» у Львові 20 лютого 2014 року

20 лютого 2014 року на базі підрозділу «Беркут» у Львові стався вибух у кімнаті з озброєнням. Внаслідок вибуху загинули міліціонер автороти **Роман Кизик** та міліціонер-водій **Назар Мирко**, які у той час проходили повз стіну.

Також було пошкоджено приміщення бази, викрадено зброю, боєприпаси та спецзасоби, знищено документи та інше майно. Загальна сума збитків становить майже один мільйон гривень.

За версією слідства, у лютому 2014 року під час акцій Євромайдану у Львові на базі спецпідрозділу обвинувачений заступник командира — начальника штабу БМОП «Беркут» ГУ МВС України у Львівській області **Сергій Голуб** організував та здійснив вибух легкозаймистих речовин і предметів у кімнаті озброєння. Внаслідок цього була зруйнована стіна і загинули двоє працівників, які в той момент проходили повз[434].

За висновком експертизи, легкозаймистими речовинами, які спричинили вибух, найімовірніше, були бензин або дизельне паливо, яке Голуб розлив у кількох місцях у приміщенні зброярні. У закритому просторі відбулося випаровування парів палива, а внаслідок дії відкритого вогню, вірогідно, запаленого сірника, полум'я запальнички або іскри, відбулося загоряння, а потім потужний вибух, який зруйнував внутрішню стіну, що відділяла зброярню від коридору.

Рятувальники гасять вогонь у казармах «Беркуту» у Львові. 20 лютого 2014 року. Фото: Zahid.net

432 Ухвала Шевченківського районного суду міста Києва від 21.03.2024 у справі № 761/9068/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/117850927

433 Справа № 761/9068/17 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

434 «Підірвав базу "Беркуту" у Львові у 2014-му: 10 років отримав міліціонер Голуб, який втік до росії» // Watchers, 28.02.2025. URL: https://watchers.media/articles/pidirvav-bazu-berkutu-u-lvovi-u-2014-mu-10-rokiv-otrymav-militsioner-golub-yakyj-vtik-do-rosiyi/; «Екс-заступника командира "Беркуту" засудили за підрив зброї на базі у Львові» // Zaxid.net, 02.05.2024. URL: https://zaxid.net/eks_zastupnika_komandira_berkutu_zasudili_za_pidriv_bazi_u_lvovi_n1584811

За свідченнями працівників підрозділу, напередодні вибуху він наказав перенести до зброярні комп'ютери, особові справи та архівну документацію, а також попереджав про нібито підготовку штурму бази активістами, хоча фактичного нападу не відбулося[435].

Сергія Голуба засуджено до 10 років позбавлення волі з позбавленням права обіймати посади в органах МВС на три роки та штрафом у розмірі 1500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Крім того, його позбавлено спеціального звання «майор міліції»[436].

Судовий розгляд тривав із березня 2015 року у Франківському районному суді міста Львова. Голуба обвинувачували у перевищенні службових повноважень, що призвело до тяжких наслідків (ч. 3 ст. 365 КК України). Оскільки обвинувачений перебуває в розшуку, розгляд відбувався за спеціальною процедурою (*in absentia*).

2.5 Інші пов'язані кримінальні провадження

2.5.1 Постачання російських спецзасобів взимку 2014 року

У січні 2014 року, за версією слідства, МВС організувало постачання в Україну та розмитнення російських спецзасобів: близько 13 тисяч світлошумових і газових гранат було привезено літаком 21 і 24 січня 2014 року.

На думку слідчих, колишній міністр внутрішніх справ **Віталій Захарченко**, його заступник **Віктор Ратушняк** та колишній директор Департаменту матеріального забезпечення МВС України **Павло Зінов** незаконно організували та забезпечили постачання в Україну та розмитнення російських спецзасобів[437].

Російські світлошумові та газові гранати не входили до переліку спеціальних засобів, які перебували на озброєнні МВС України, а також не пройшли випробувань МОЗ щодо можливості їх застосування правоохоронними органами.

Правоохоронці почали масово застосовувати проти протестувальників ці спецзасоби 18 лютого 2014 року в Києві.

У цій справі колишнього міністра внутрішніх справ Віталія Захарченка, його заступника Віктора Ратушняка та колишнього директора Департаменту матеріального забезпечення МВС України Павла Зінова обвинувачують у незаконній організації та забезпеченні постачання в Україну та розмитнення російських спецзасобів (13 406 гранат) у січні 2014 року, а також у перевищенні влади за попередньою змовою групою осіб, що призвело до безпідставної сплати митних платежів на суму понад 1 мільйон 177 тисяч гривень. Розгляд у Святошинському районному суді міста Києва відбувається заочно (i*n absentia*), оскільки обвинувачені перебувають за межами України.

Голосіївський районний суд міста Києва також розглядає справу колишнього заступника міністра внутрішніх справ України **Сергія Лекаря**; засідання у цій справі транслюються на сайті судової влади[438]. Обвинувачення пов'язане, зокрема, з постачанням із Росії спеціальних засобів, які використовували під час силового придушення протестів у лютому 2014 року. Обвинувальний акт у справі було направлено до суду у 2015 році. Станом на вересень 2026 року розгляд справи триває. Здійснюються онлайн-трансляції засідань на сайті судової влади.

435 Підірвав базу «Беркуту» у Львові у 2014-му: 10 років отримав міліціонер Голуб, який втік до росії / Watchers, 28.02.2025. URL: https://watchers.media/articles/pidirvav-bazu-berkutu-u-lvovi-u-2014-mu-10-rokiv-otrymav-militsioner-golub-yakyj-vtik-do-rosiyi/

436 Вирок Франківського районного суду міста Львова від 29.04.2024 у справі № 465/1841/15-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/118681444

437 Справа № 757/19903/22-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

438 Справа № 757/1580/15-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

У Подільському районному суді міста Києва триває підготовче провадження у справі за обвинуваченням колишніх посадовців Департаменту громадської безпеки МВС **Ігоря Бабича, Анатолія Серединського** та **Сергія Поготова**. Крім обвинувачень, пов'язаних із постачанням гранат, одному з посадовців інкримінують пособництво у виплаті беркутівцям неправомірної вигоди у вигляді грошових коштів, які видавалися керівникам спецпідрозділів для передачі беркутівцям, що брали участь у подіях Майдану. Обвинувальний акт скерований до суду у 2023 році. У 2025 році змінилася підсудність. Станом на вересень 2026 року розгляд по суті ще не розпочався[439].

2.5.2 Вплив російських спецслужб на події Євромайдану

За даними слідства, за час подій Євромайдану до Києва тричі прилітали делегації ФСБ РФ: з 13 по 15 грудня 2013 року, з 26 по 29 січня 2014 року та з 20 по 21 лютого 2014 року. Кожен такий приліт відбувався після загострень на Майдані.

Журналісти **Стас Козлюк** та **Євген Будерацький** детально дослідили, як ФСБ РФ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії[440].

Обвинувальний акт щодо колишніх керівників СБУ та представників ФСБ РФ, яких обвинувачують у причетності до злочинів проти Майдану, у 2024 році скеровано до суду. Справа надійшла до Шевченківського районного суду міста Києва; станом на вересень 2026 року триває підготовче провадження.

Йдеться про колишнього керівника СБУ часів Віктора Януковича **Олександра Якименка**, його першого заступника **Володимира Тоцького** та начальника Департаменту захисту національної державності **Сергія Ганжу**, а також директора ФСБ РФ **Олександра Бортнікова**, 19 його підлеглих та **Віктора Золотова**, на той момент заступника головнокомандувача внутрішніх військ МВС РФ (нині очільника Росгвардії)[441].

Директор ФСБ РФ **Олександр Бортніков** обвинувачується в організації підривної діяльності проти України, яку, за версією слідства, він здійснював за попередньою змовою з Олександром Якименком, Володимиром Тоцьким та Сергієм Ганжею, за пособництва 19 своїх підлеглих.

Також усім обвинуваченим інкримінується вчинення за попередньою змовою дій, спрямованих на розпалювання національної, регіональної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності та на незаконне перешкоджання акціям протесту. Додатково Якименко та Ганжа обвинувачуються у добровільному зайнятті посад в незаконних правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території.

2.5.3 Низка справ за обвинуваченням Януковича

Колишній Президент України **Віктор Янукович** є фігурантом низки кримінальних проваджень, пов'язаних із державною зрадою, сприянням російській агресії, незаконним захопленням державної влади та організацією придушення протестів під час Революції Гідності. Частина цих справ уже завершилася обвинувальними вироками, інші перебувають на стадії судового розгляду або завершення досудового розслідування.

Ці справи охоплюють як особисту відповідальність колишнього Президента, так і ймовірну координацію дій вищого державного керівництва, правоохоронних органів та інших державних структур, спрямованих на придушення протестів і утримання влади.

439 Справа № 757/54196/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

440 Так починалася війна. Як ФСБ підривала довіру до Євромайдану і готувала вторгнення російської армії / Українська правда, 26.03.2024. URL: https://www.pravda.com.ua/articles/2024/03/26/7448114/

441 Справа № 766/16518/24 / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

Через перебування Януковича за межами України провадження здійснюються за спеціальною процедурою (*in absentia*).

Віктор Янукович, серпень 2007 року. Фото: Мстислав Чернов

6 грудня 2021 року Верховний Суд залишив без змін обвинувальний вирок Оболонського районного суду міста Києва від 24 січня 2019 року щодо Віктора Януковича, яким його визнано винним у державній зраді та пособництві у веденні агресивної війни проти України й призначено покарання у вигляді 13 років позбавлення волі, а також ухвалу Київського апеляційного суду від 2 жовтня 2020 року, якою цей вирок було підтверджено[442].

28 квітня 2025 року Подільський районний суд міста Києва заочно ухвалив вирок у справі колишнього Президента **Віктора Януковича** та колишнього начальника Служби безпеки Президента України Управління державної охорони України **Костянтина Кобзаря**[443]. Їх обвинувачували в незаконному переправленні Януковича та інших осіб (усього не менше 20) за допомогою трьох гвинтокрилів Збройних сил Російської Федерації повітряним шляхом через державний кордон України до невстановленого військового аеродрому на території РФ. Також Кобзар обвинувачувався в самовільному залишенні місця служби, а Янукович — у підбурюванні до цього.

Суд призначив Януковичу покарання у вигляді 15 років позбавлення волі шляхом часткового складання з покаранням, призначеним вироком Оболонського районного суду міста Києва у 2019 році, а Кобзарю — 10 років позбавлення волі.

Віктора Януковича обвинувачують також у захопленні державної влади шляхом повернення в неконституційний спосіб дії Конституції України від 28 червня 1996 року, що призвело до збільшення обсягу повноважень Президента України[444]. А колишнього заступника міністра юстиції **Володимира Богатиря**[445], якого у тому ж провадженні обвинувачували у сприянні Януковичу в захопленні державної влади, колегія суддів Дніпровського районного суду міста Києва звільнила від відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності у 2026 році.

Існує ще одне завершене розслідування, але обвинувальний акт ще не скеровано до суду.

17 червня 2026 року генеральний прокурор Руслан Кравченко та ДБР оголосили про завершення розслідування щодо системи узурпації влади і злочинів проти Майдану. Підозрюваними у справі є колишній Президент **Віктор Янукович** та 16 колишніх високопосадовців: прем'єр-міністр **Микола Азаров**, генеральний прокурор **Віктор Пшонка**, міністр внутрішніх справ **Віталій Захарченко**, його заступник **Віктор Ратушняк**, міністр оборони **Павло Лебедєв**, начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних сил України **Юрій Ільїн**, командувач внутрішніх військ МВС України **Станіслав Шуляк**, голова СБУ **Олександр Якименко**, його перший заступник **Володимир Тоцький**, начальник Головного управління СБУ в Києві та Київській області **Олександр Щеголєв**, начальник Департаменту захисту національної

442 Вирок Оболонського районного суду міста Києва від 24.01.2019 у справі № 756/4855/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/79393240

443 Вирок Подільського районного суду міста Києва від 28.04.2025 у справі № 757/15873/22-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/126940138

444 Справа № 757/31493/23-к / Офіційний вебпортал «Судова влада України». URL: https://court.gov.ua/fair/

445 Ухвала Дніпровського районного суду міста Києва від 10.08.2026 у справі № 757/31493/23-к. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/139052502

державності СБУ **Сергій Ганжа**, виконувач обов'язків начальника Головного управління МВС України в Києві **Валерій Мазан**, заступник начальника Головного управління МВС України в Києві — начальник міліції громадської безпеки **Петро Федчук**, командир київського полку «Беркут» **Сергій Кусюк**, начальник Департаменту громадської безпеки МВС України **Олексій Крикун** та директор Департаменту матеріального забезпечення МВС України **Павло Зінов**[446] .

Підозрювані перебувають на території Російської Федерації або на тимчасово окупованих територіях України, тому досудове розслідування здійснювалося за спеціальною процедурою (*in absentia*). Суди обрали їм запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою.

Розслідування охоплює низку епізодів, пов'язаних із придушенням протестів і використанням державного апарату проти учасників Майдану. Серед них:

- умисне перешкоджання акції протесту 30 листопада 2013 року на Майдані Незалежності в місті Києві;
- умисне перешкоджання акціям протесту 1 грудня 2013 року на вулицях Банковій та Інститутській у місті Києві;
- силовий розгін учасників акції протесту 11 грудня 2013 року на вулицях Інститутській, Хрещатик та Майдані Незалежності в місті Києві;
- умисне перешкоджання учасникам руху Автомайдан у проведенні акції протесту біля резиденції «Межигір'я» за місцем проживання Віктора Януковича;
- умисне перешкоджання проведенню акцій протесту 19–22 січня 2014 року на вулиці Грушевського в місті Києві;
- організація незаконного прийняття Кабінетом Міністрів України постанов, які дозволили використовувати світлошумові, газові та димові гранати, отримані від МВС РФ, що не пройшли встановленої законом процедури випробувань і не були прийняті на оснащення й озброєння органів МВС України, а також застосовувати водомети без температурних обмежень та тимчасово обмежувати рух транспорту і доступ громадян до окремих територій;
- незаконне озброєння працівників правоохоронних органів та найнятих цивільних осіб, так званих «тітушок», вогнепальною зброєю та бойовими припасами непорушного запасу ГУ МВС України в місті Києві (зокрема, видача вогнепальної зброї «тітушкам» зі складу МВС 20–21 лютого 2014 року);
- незаконне проведення у період з 24 по 31 січня 2014 року зборів військовослужбовців та публікація тексту колективного звернення з метою створення враження про їхню повну підтримку дій Віктора Януковича;
- незаконне використання у період з 7 грудня 2013 року по 20 лютого 2014 року військовослужбовців, техніки та майна ЗСУ для блокування Урядового кварталу, під'їздів до Києва та створення перешкод протестним акціям тощо;
- незаконна організація блокування транспортних комунікацій, що 18–20 лютого 2014 року порушила нормальну роботу транспорту в Києві;
- незаконна організація умисного перешкоджання 18–20 лютого 2014 року законній професійній діяльності журналістів у місті Києві[447].

446 ДБР завершило розслідування щодо злочинної організації Януковича, діяльність якої призвела до силового придушення Революції Гідності / Державне бюро розслідувань, 17.06.2026. URL: https://dbr.gov.ua/news/dbr-zavershilo-rozsliduvannya-shhodo-zlochinnoi-organizacii-yanukovicha-diyalnist-yakoi-prizvela-do-silovogo-pridushennya-revolyucii-gidnosti

447 Повідомлення про зміну раніше повідомленої підозри та про нову підозру Януковичу В.Ф., Якименку О.Г., Тоцькому В.В., Лебедєву П.В., Іл'їну Ю.І. / Офіс Генерального прокурора, 23.02.2026. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/posts/povidomlennya-pro-z-minu-ranise-povidomlenoyi-pidozri-ta-pro-novu-pidozru-yanukovicu-vf-yakimenku-og-tockomu-vv-lebedjevu-pv-ilyinu-yui

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ ЄВРОМАЙДАНУ ТА КОНТРОЛЬ ЗА РОЗСЛІДУВАННЯМ ЗЛОЧИНІВ

Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

3.1. Роль міжнародних організацій у реагуванні на події Майдану

Події Євромайдану від самого початку привертали увагу міжнародних організацій та іноземних держав.

Після силового розгону протестувальників у ніч на 30 листопада 2013 року міжнародні партнери України закликали владу поважати право на мирні зібрання та утримуватися від застосування сили[448]. Безпосередньо під час подій Євромайдану вони не тільки робили заяви, але і приїздили до України та брали участь у перемовинах із владою щодо врегулювання ситуації.

Наприклад, 4 грудня 2013 року Генеральний секретар ОБСЄ **Ламберто Заньєр** відвідав Майдан Незалежності у Києві та зустрівся з протестувальниками[449]. Після цього він заявив про необхідність поважати свободу мирних зібрань і висловив підтримку діалогу без насильства. Це відбулося напередодні 20 засідання Ради міністрів ОБСЄ, яке проходило у Києві — впродовж усього 2013 року Україна головувала в Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

10–11 грудня 2013 року Висока представниця ЄС із закордонних справ **Кетрін Ештон** перебувала з візитом у Києві, де зустрічалася з Віктором Януковичем, представниками опозиції та громадянського суспільства, а також відвідала Майдан Незалежності. Вона засудила застосування сили та наголосила, що насильство не може бути відповіддю на мирні демонстрації. За результатами зустрічі з Віктором Януковичем Кетрін Ештон заявила про обговорення з ним нагальної потреби звільнити затриманих активістів, забезпечити оперативне та неупереджене розслідування подій, а також притягнути винних у насильстві до відповідальності. Саме під час її перебування в українській столиці відбувся нічний штурм Майдану[450].

448 Повідомлення «США засудили насильство на Євромайдані» / LIGA.net, 30.11.2013. URL: https://news.liga.net/politics/news/ssha_osudili_razgon_evromaydana; Новина «Кетрін Ештон і Штефан Фюле закликали Україну поважати свободу висловлювань та зібрань» / LB.ua, 30.11.2013. URL: https://lb.ua/news/2013/11/30/243484_ketrin_eshton_shtefan_fyule_prizvali.html

449 Інформаційне повідомлення ОБСЄ / Chairpersonship of the OSCE, 04.12.2013. URL: https://www.osce.org/cio/109126

450 Кетрін Ештон прийшла на Майдан / BBC News Україна, 10.12.2013. URL: https://surl.li/dyyfxt

Також 18 грудня 2013 року Комітет Міністрів Ради Європи окремо підтримав ініціативу Генерального секретаря Ради Європи **Турбйорна Ягланда** щодо проведення незалежного розслідування подій 30 листопада та 1 грудня[451] .

28 січня 2014 року ПАРЄ опублікувала доповідь про функціонування демократичних інституцій в Україні (2013–2014), в якій йшлося про події Євромайдану[452]. У цій доповіді Комітет з моніторингу ПАРЄ висловив глибоке занепокоєння політичною кризою та ескалацією насильства під час Євромайдану, рішуче засудивши надмірне й непропорційне застосування сили з боку поліції проти протестувальників. Асамблея закликáла владу негайно скасувати так звані «диктаторські закони від 16 січня», утриматися від силового розгону протестів і розпочати інклюзивний діалог із суспільством задля мирного врегулювання кризи.

Найактивніше міжнародні посередники долучилися до переговорного процесу 20–21 лютого 2014 року. До Києва приїхали міністри закордонних справ Німеччини **Франк-Вальтер Штайнмаєр**, Франції **Лоран Фабіус** та Польщі **Радослав Сікорський**. Вони провели переговори з Віктором Януковичем і представниками опозиції. Участь у переговорах також брав спеціальний представник президента Росії **Володимир Лукін**.

У результаті 21 лютого 2014 року тодішній президент Віктор Янукович і лідери парламентської опозиції — Віталій Кличко (УДАР), Арсеній Яценюк («Батьківщина»), Олег Тягнибок («Свобода») — підписали Угоду про врегулювання політичної кризи. Факт підписання засвідчили офіційні представники Німеччини, Польщі та Франції. Росія відмовилася брати участь у процесі підписання.

Також 9 квітня 2014 року ПАРЄ опублікувала резолюцію «Останні події в Україні: загрози функціонуванню демократичних інституцій», яка закликала розслідувати усі випадки загибелі людей та всі порушення прав людини, які мали місце під час протестів на Євромайдані, та притягнути до відповідальності винуватців, включно з тими, хто віддавав накази за ланцюжком командування[453].

Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ) запрацювала в Україні в березні 2014 року. Одним із її завдань було встановлення фактів та обставин і проведення зіставлення заяв щодо порушень прав людини, які були вчинені у ході антиурядових демонстрацій, та застосування у зв'язку з ними насильства, що мали місце у період між листопадом 2013 року та березнем 2014 року[454].

У своїх періодичних публічних доповідях стосовно ситуації з правами людини в Україні ММПЛУ регулярно документувала перебіг подій щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушеннях прав людини під час Революції Гідності.

Зокрема, на п'яту річницю розстрілів на Майдані, 20 лютого 2019 року, ММПЛУ оприлюднила інформаційну довідку «Відповідальність за вбивства та насильницькі смерті під час протестів на Майдані»[455]. У ній узагальнено інформацію про хід розслідувань і судового переслідування за вбивства та насильницькі смерті 98 осіб (96 чоловіків, включаючи одного хлопчика та двох жінок) під час протестів на Майдані, а також запропоновано рекомендації щодо усунення недоліків у здійсненні правосуддя за ці злочини.

---

451 Декларація Комітету міністрів щодо становища в Україні / Рада Європи, 18.12.2013. URL: https://www.coe.int/en/web/portal/news-2013/-/asset_publisher/TEHtOeUO1Ozc/content/ukraine-declaration-of-the-committee-of-ministers

452 Функціонування демократичних інституцій в Україні / Моніторинговий комітет ПАРЄ, 28.01.2014. URL: https://pace.coe.int/en/files/20426/html

453 Резолюція ПАРЄ № 1988 (2014) «Останні події в Україні: загрози функціонуванню демократичних інституцій» / ПАРЄ, 09.04.2014. URL: https://pace.coe.int/en/files/20873/html

454 Відповідальність за вбивства та насильницькі смерті під час протестів на Майдані / Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні, 20.02.2019. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-01/Briefing%20note%20on%20Maidan%20investigations%20UKR%20final_0.pdf

455 Там само.

Серед цих рекомендацій такі:

- Забезпечити незалежне і неупереджене розслідування всіх без винятку вбивств, скоєних під час протестів на Майдані, включаючи вбивства протестувальників і правоохоронців;
- Забезпечити невтручання у розслідування вбивств, скоєних під час протестів на Майдані;
- Забезпечити належну допомогу слідчим УСР зі сторони оперативних підрозділів Національної поліції та СБУ;
- Виділити експертним установам необхідні ресурси для завершення всіх судових експертиз, що проводяться у кримінальних справах, пов'язаних із вбивствами, скоєними під час протестів на Майдані;
- Забезпечити, щоб передача розслідувань, що ведуться у справах про вбивства, скоєні під час протестів на Майдані, від УСР до Державного бюро розслідувань не призвела до зниження якості розслідувань;
- Змінити процедуру кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia) таким чином, щоб дозволити повний судовий перегляд кримінального провадження після того, як злочинця буде затримано;
- Забезпечити належне реагування відповідними органами на допущені під час розслідування та судового провадження порушення зі сторони правоохоронців і суддів.

Ще у грудні 2013 року, після силового розгону протестувальників на Майдані Незалежності 30 листопада та сутичок 1 грудня, генеральний секретар Ради Європи Турбйорн Ягланд запропонував створити Міжнародну дорадчу групу (МДГ) для нагляду за розслідуванням цих подій[456].

Остаточно МДГ сформували лише у квітні 2014 року. До її складу увійшли сер **Ніколас Братца**, колишній голова Європейського суду з прав людини, який очолив групу, **Володимир Буткевич**, колишній суддя ЄСПЛ, та **Олег Анпілогов**, колишній український прокурор.

За результатами своєї роботи, МДГ 31 березня 2015 року оприлюднила детальний звіт про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані. У звіті МДГ зазначила, що її нагляд обмежувався випадками насильства під час акцій протесту в період з 30 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року. Група розтлумачила своє завдання як оцінку дотримання вимог статей 2 та 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також відповідної практики Європейського суду під час розслідувань фактів неналежного поводження, загибелі або заподіяння серйозних тілесних ушкоджень. Одночасно МДГ підкреслила, що поза межами її оцінки залишилися випадки, які могли би становити порушення інших прав учасників акцій протесту, гарантованих Конвенцією[457].

МДГ зазначала, що розслідування проводитимуться відповідними українськими органами згідно з українським законодавством, при цьому МДГ здійснюватиме лише нагляд за дотриманням при проведенні розслідувань усіх вимог Європейської Конвенції про права людини та практики Європейського суду з прав людини.

У звіті МДГ подано аналіз та незалежну оцінку того, як українські правоохоронні органи (ГПУ, МВС та СБУ) розслідували випадки насильства, загибелі людей і порушень прав людини під час подій на Майдані у 2013–2014 роках. Зокрема, у документі описані основні події Революції Гідності, висвітлено хронологію розслідувань, ключові системні перепони та оцінено їхню відповідність вимогам Європейської конвенції з прав людини щодо ефективності, незалежності й прозорості.

Пізніше дані цього звіту використовував ЄСПЛ при розгляді справ щодо порушення прав людини під час Євромайдану.

---

456 Звіт Міжнародної дорадчої групи про проведення нагляду за розслідуванням подій на Майдані / Міжнародна дорадча група, 31.03.2015. URL: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f038c

457 Там само.

3.2. Справи, які дійшли до Європейського суду з прав людини

Київ, листопад 2013 року. Українці йдуть на Майдан. Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

Окремі потерпілі від порушень прав людини під час Революції Гідності та їхні представники звернулися зі скаргами до Європейського суду з прав людини.

Станом на листопад 2026 року ЄСПЛ ухвалив щонайменше три рішення за такими скаргами: два — у січні 2021 року, третє — у листопаді 2024 року. Суд встановив порушення прав заявників, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема у зв'язку з незаконним застосуванням сили, неналежним поводженням і недоліками розслідування відповідних подій.

Перше рішення — у справі «Луценко та Вербицький проти України» — стосувалося викрадення та жорстокого поводження з активістами Ігорем Луценком і Юрієм Вербицьким, який згодом загинув. Одним із заявників був Сергій Вербицький, брат загиблого.

Друге рішення — у справі «Шморгунов та інші проти України» — об'єднувало скарги низки заявників щодо порушень прав людини під час протестів у період із 30 листопада 2013 року до 18 лютого 2014 року. Зокрема, йшлося про події 30 листопада, 1 та 11 грудня 2013 року, а також затримання і застосування сили до протестувальників у січні–лютому 2014 року.

Третє рішення — у справі «Краснянчук та Ковальов проти України» — ЄСПЛ ухвалив 28 листопада 2024 року за заявами Романа Краснянчука та Вадима Ковальова. Справа стосувалася незаконного затримання та жорстокого поводження з протестувальниками з боку працівників міліції у січні 2014 року: 20 січня в Києві та 27 січня в Черкасах.

«Шморгунов та інші проти України»

(*Shmorgunov and Others v. Ukraine*) (Заяви № 15367/14, 19954/15, 54315/14 та ін.)[458]

У цій справі Європейський Суд встановив низку порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод під час подій Євромайдану з 30 листопада 2013 року до 18 лютого 2014 року. Зокрема, Суд констатував жорстоке поводження з протестувальниками, незаконні затримання, порушення свободи мирних зібрань та неефективність розслідування окремих випадків насильства.

- Розгін Майдану 30 листопада 2013 року. ЄСПЛ розглянув скарги Андрія Рудчика, Олександри Ковальської, Андрія Соколенка, Романа Ратушного (представниця — адвокатка Євгенія Закревська) та Федора Лапія (представник — адвокат Павло Дикань), які постраждали від дій працівників «Беркуту» під час нічного розгону протестувальників. Суд встановив порушення статті 3 Конвенції (заборона катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) у зв'язку із жорстоким поводженням та відсутністю ефективного розслідування, а також статті 11 (свобода мирних зібрань).
- Події 1 грудня 2013 року. За скаргами Геннадія Черевка та Владислава Загоровка Суд встановив порушення статті 3 Конвенції (заборона катувань і неналежного поводження) та пункту 1 статті 5 (право на свободу та особисту недоторканність).
- Штурм Майдану 11 грудня 2013 року. За скаргою Романа Ратушного, якого представляла адвокатка Євгенія Закревська, ЄСПЛ встановив порушення статтей 3 та 11 Конвенції у зв'язку із застосуванням сили правоохоронцями під час нічного штурму Майдану.
- Затримання на вулиці Грушевського 23 січня 2014 року. ЄСПЛ встановив порушення статті 3, пункту 1 статті 5 та статті 11 Конвенції у зв'язку із жорстоким поводженням, незаконним позбавленням свободи та перешкоджанням реалізації права на мирні зібрання.
- Події 18 лютого 2014 року біля Жовтневого палацу. Суд констатував порушення пункту 1 статті 5 та статті 11 Конвенції у зв'язку із затриманням учасників протесту та втручанням у здійснення ними права на свободу мирних зібрань.

«Луценко та Вербицький проти України»

(*Lutsenko and Verbytskyy v. Ukraine*) (12482/14 та 39800/14)[459]

21 січня 2021 року ЄСПЛ ухвалив рішення у справі «Луценко та Вербицький проти України», яка стосувалася викрадення та катувань активістів Євромайдану Ігоря Луценка і Юрія Вербицького 21 січня 2014 року, а також убивства Юрія Вербицького.

Заявниками у справі були Ігор Луценко та Сергій Вербицький — брат загиблого Юрія Вербицького. Їхні інтереси в ЄСПЛ представляли адвокатки Євгенія Закревська та Юлія Науменко.

ЄСПЛ встановив порушення чотирьох статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод:

- Статті 2 (право на життя) — у зв'язку з убивством Юрія Вербицького та відсутністю ефективного розслідування обставин його смерті.
- Статті 3 (заборона катувань) — у зв'язку з катуваннями Ігоря Луценка та Юрія Вербицького, а також неспроможністю державних органів провести ефективне розслідування.
- Пункту 1 статті 5 (право на свободу та особисту недоторканність) — через викрадення та незаконне позбавлення свободи обох активістів 21 січня 2014 року.
- Статті 11 (свобода мирних зібрань) — через свавільне втручання у здійснення активістами права на участь у мирних протестах.

458 Case of Shmorgunov and Others v. Ukraine, nos. 15367/14, 9078/14 et al., Judgement, 21 January 2021. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210235

459 Case of Lutsenko and Verbytskyy v. Ukraine, nos. 12482/14 and 39800/14, Judgement, 21 January 2021. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-207417

Принципово важливим висновком ЄСПЛ стало встановлення відповідальності держави за дії осіб, які безпосередньо викрали та катували активістів. Суд дійшов висновку, що ці дії були вчинені за вказівками правоохоронців, під їхнім контролем або щонайменше за їхньої згоди чи сприяння. Відтак, Суд визнав відповідальність України не лише за неефективне розслідування, а й за самі катування та смерть Юрія Вербицького.

ЄСПЛ присудив заявникам такі компенсації:

- Ігорю Луценку — 3 000 євро відшкодування матеріальної шкоди та 16 000 євро моральної шкоди.
- Сергію Вербицькому — 25 000 євро відшкодування моральної шкоди.

Київ, листопад 2013 року. Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

«Краснянчук та Ковальов проти України»

(*Krasnyanchuk and Kovalyov v. Ukraine*) (№ 40009/15 and 40118/15)[460]

28 листопада 2024 року ЄСПЛ ухвалив рішення у справі «Краснянчук та Ковальов проти України», яка стосувалася жорстокого поводження та незаконного затримання учасників Євромайдану під час двох епізодів: переслідування і побиття студентів Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого 20 січня 2014 року в Києві та побиття і затримання протестувальників біля Черкаської обласної державної адміністрації 27 січня 2014 року.

Заявниками у справі були Роман Краснянчук і Вадим Ковальов, інтереси яких у ЄСПЛ представляла адвокатка Євгенія Закревська.

ЄСПЛ встановив порушення трьох статей Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод:

460 Case of Krasnyanchuk and Kovalyov v. Ukraine, nos. 40009/15 and 40118/15, Judgement, 28 November 2024. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-238106

- Статті 3 (заборона катувань) — у зв'язку із жорстоким поводженням із заявниками з боку працівників міліції, неналежним забезпеченням їхньої потреби в медичній допомозі під час тримання під вартою та відсутністю ефективного розслідування цих порушень.
- Пункту 1 статті 5 (право на свободу та особисту недоторканність) — через незаконне позбавлення заявників свободи.
- Статті 11 (свобода мирних зібрань) — у зв'язку з неправомірним втручанням у реалізацію заявниками права на участь у мирних протестах.

Суд окремо наголосив на неефективності розслідування скарг заявників на жорстоке поводження з боку правоохоронців, встановивши порушення статті 3 Конвенції як у матеріальному, так і в процесуальному аспектах.

ЄСПЛ присудив кожному із заявників по 9 000 євро компенсації моральної шкоди.

***

12–14 березня 2024 року Комітет Міністрів Ради Європи розглянув стан виконання рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема у справах «Шморгунов та інші проти України» та «Луценко та Вербицький проти України»[461].

Ці рішення стосуються численних порушень прав людини під час Євромайдану, вчинених як представниками державних органів, так і недержавними особами («тітушками»), які діяли під контролем, за згодою або сприяння правоохоронців. ЄСПЛ встановив, що ці порушення відбувалися в контексті свідомої стратегії тодішньої влади, спрямованої на перешкоджання протестам та їх припинення шляхом організованих, узгоджених і свавільних дій.

Комітет зазначив, що це перша експертиза цих справ, події яких сягають десятирічної давності. Ці насильницькі події залишили глибокі сліди в українському суспільстві, тому особливо важливо знати правду про них[462].

Для оцінки виконання рішень ЄСПЛ Комітет використовував і інформацію, отриману від державних органів України.

Згідно з поданою та оновленою 5 лютого 2024 року інформацією, у 60 справах з 128, які розглядалися на той момент в судах першої інстанції, строки давності мали закінчитися у листопаді–грудні 2023 року та лютому 2024 року.

Оцінюючи кримінальні розслідування фактів убивств, жорстокого поводження, катувань і викрадення заявників у зазначених справах, Комітет констатував, що попри докладені зусилля, через десять років після описуваних подій більшість кримінальних проваджень усе ще перебували на стадії судового розгляду, а деякі — навіть на етапі досудового розслідування.

Також Комітет зазначив, що викликає занепокоєння те, що за деякими правопорушеннями вже минув термін давності, а за іншими очікується, що незабаром сплине. Владу України закликали прискорити незавершені розслідування та судові процеси для завершення провадження без подальших затримок.

Крім того, враховуючи важливість ефективної боротьби з безкарністю в цих випадках, Комітет пропонував Україні також вивчити альтернативні шляхи забезпечення відшкодування, якщо в межах кримінального провадження це виявиться неможливим.

З позитивних дій влади, Комітет відзначав, зокрема, заходи для подолання труднощів, пов'язаних із переховуванням підозрюваних — запровадження заочного розслідування та

461 Shmorgunov and Others group v. Ukraine, Committee of Ministers, 1492nd meeting, 12-14 March 2024. URL: https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=CM/Del/Dec(2024)1492/H46-39E

462 Doc. No. 004-57585. URL: https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=004-57585

судових процесів, а також заходи щодо регулярного інформування громадськості про хід розслідування та залучення потерпілих до процесу.

Занепокоєння у Комітету викликало зокрема те, що:

- Через десять років після подій, більшість кримінальних проваджень усе ще знаходилися на розгляді та ризикували бути закритими через сплив строків давності. Таким чином, Комітет рекомендував подвоїти зусилля задля якнайшвидшого завершення проваджень, зокрема, у світлі постійних перешкод, пов'язаних із втратою доказів, неможливістю зібрати нові докази та закінченням строків давності.
- Правоохоронці, обвинувачені або підозрювані в порушенні прав, закріплених у статтях 2 і 3 Конвенції, продовжували виконувати свої обов'язки. За відсутності інформації про ретельну переоцінку їхньої спроможності продовжувати виконувати свої поліцейські обов'язки, така ситуація викликала занепокоєння не лише щодо ризиків перешкоджання розслідуванню, а й щодо ширшого питання безкарності та відповідності внутрішньої системи вимогам стандартів Конвенції.

Комітет вирішив продовжити оцінку виконання цих рішень ЄСПЛ у 2025 році та запропонував органам влади представити оновлену інформацію до 31 грудня 2024 року — зокрема стосовно:

- нормативно-правової бази та практиці відсторонення від виконання своїх обов'язків та дисциплінарних проваджень стосовно працівників правоохоронних органів, підозрюваних у причетності до порушень статей 2, 3 та 5 Конвенції;
- заходів, вжитих або запланованих (з метою залучення держави до відповідальності) щодо запобігання ситуаціям, коли приватні особи діють за вказівками влади або під їх контролем, особливо поза будь-якими формальними та правовими рамками.

За підсумками засідання 4-6 березня 2025 року Комітет Міністрів Ради Європи висловив глибоке занепокоєння тим, що щодо додаткових кримінальних проваджень закінчилися строки давності, а більшість кримінальних проваджень усе ще перебуває на стадії розгляду, що створює подальший ризик закінчення строків давності[463]. У Страсбурзі повторно закликали владу прискорити досудові розслідування та завершити судові провадження без подальших зволікань, а також надати звіт про вжиті заходи у консолідованій формі, відповідно до усталеної практики Комітету[464] .

463 Shmorgunov and Others group v. Ukraine, Committee of Ministers, 1521st meeting, 4-6 March 2025. URL: https://hudoc.exec.coe.int/eng?i=CM/Del/Dec(2025)1521/H46-38E

464 Committee of Ministers, Council of Europe. URL: https://search.coe.int/cm/eng?i=091259488026421f

Київ, грудень 2014 року. Фото: Богдан Пошивайло

ВИСНОВКИ.

13 років правосуддя у справах Майдану: досягнення та незавершені завдання

4.1. Підсумки 13 років розслідування та судового розгляду справ Майдану

Віче на Європейській площі 24 листопада 2013 року. Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

Перші вимоги притягнути до відповідальності винних у злочинах проти Євромайдану з'явилася у листопаді 2013 року. Одразу після розгону Майдану 30 листопада 2013 року учасники протестів вимагали покарати тих, хто застосував насильство, — як безпосередніх виконавців, так і тих, хто віддавав накази. З розвитком подій, збільшенням кількості потерпілих і масштабуванням насильства цей запит лише посилювався.

Після найтрагічніших подій 18–20 лютого 2014 року, втечі Віктора Януковича та зміни влади потерпілі, родини загиблих, суспільство і міжнародні партнери очікували, що держава встановить винних у злочинах під час Революції Гідності та притягне їх до відповідальності. Ці очікування не справдилися. Через 13 років процес не завершений.

Понад 100 кримінальних проваджень досі перебувають на розгляді судів різних інстанцій, тривають і окремі досудові розслідування. Водночас понад 100 осіб уже були звільнені від кримінальної відповідальності через сплив строків давності. Не встановлено безпосередньо всіх причетних до злочинів, зокрема через складності ідентифікації правоохоронців. У багатьох справах відсутнє реальне покарання винних у злочинах. Час розгляду справ дуже тривалий і

розтягується на роки навіть у справах, які були передані до суду у 2014-2016 роках. Наслідки цього негативно впливають на потерпілих і родини загиблих.

Якщо дуже приблизно оцінювати кількісні показники, то в судах першої інстанції все ще триває розгляд стосовно половини осіб, обвинувальні акти щодо яких були скеровані до суду за всі роки після подій Революції Гідності. Справи вже закриті приблизно щодо 20% обвинувачених, здебільшого через закінчення строків давності. (У перерахунку на кількість проваджень, ці відсотки можуть відрізнятися). У приблизно третині проваджень, що дійшли до суду, є вироки хоча би першої інстанції. Не всі з них набрали законної сили. Обвинувальних вироків більше, ніж виправдувальних. Паралельно з цим також існують провадження на етапі досудового слідства.

Однак було б неправильно оцінювати ці 13 років лише через кількість остаточних вироків. Аналіз справ за окремими епізодами показує значний обсяг роботи, який проведено. Майже у всіх епізодах встановлені обставини подій, визначено значне коло причетних осіб, результати розслідувань оформлено в обвинувальних актах, а понад 300 проваджень щодо понад 500 осіб були скеровані до суду.

Тому у процесі притягнення до відповідальності за злочини, вчинені під час Революції Гідності, варто виокремити три результати: (1) встановлення обставин події, (2) встановлення ролі конкретних осіб та (3) остаточне притягнення їх до кримінальної відповідальності.

За першим напрямом результат є значним. Майже в усіх епізодах можна досить детально реконструювати, що відбулося, хто віддавав вказівки, які підрозділи чи посадові особи були залучені, які дії вони вчиняли, якими були наслідки та, у низці справ, яким був ланцюг ухвалення рішень. Водночас це не означає автоматичного доведення вини кожної особи, яка брала участь у подіях. Кримінальна відповідальність є індивідуальною, і роль кожного обвинуваченого має доводитися окремо.

Саме тому розслідуваність справи не можна ототожнювати з її завершенням. У значній частині проваджень слідство завершило роботу і передало обвинувальні акти до суду, але судове рішення, яке набрало законної сили, досі відсутнє. Остаточну оцінку обставинам події та винуватості конкретної особи має дати саме суд.

Майже в усіх епізодах уже існують хоча б одне, а частіше декілька судових рішень, які фіксують щонайменше частину встановлених обставин. Це важливий результат навіть у тих випадках, коли відповідальність усіх причетних не встановлена або провадження щодо окремих осіб закрито.

Водночас судове рішення не завжди означає реальне покарання: частина обвинувальних вироків є заочними, частина покарань не виконувалася через звільнення у зв'язку зі спливом строків давності, а частина справ завершилася умовними покараннями.

4.1.1 Головний результат і головна проблема розгляду справ Майдану

Через 13 років справи Майдану перебувають у парадоксальному стані.

З одного боку, держава вже значною мірою встановила, що відбувалося. Майже в усіх епізодах зібрано великий масив доказів, встановлено обставини подій, визначено значне коло причетних осіб, а результати розслідувань передано до суду. У багатьох епізодах є судові рішення, які зафіксували частину цих обставин.

З іншого боку, значно меншим є результат щодо питання, хто саме поніс покарання за злочини під час Революції Гідності. Частина причетних не встановлена, частина переховується, частина проваджень закрита через строки давності, а значна кількість справ роками залишається в судах.

Фото: Василь Максимов / AFP

Саме цей розрив між встановленням подій та остаточною відповідальністю є головним незавершеним результатом справ Майдану.

Суспільний запит на відповідальність за злочини проти протестувальників виник ще у 2013 році. Через 13 років його не можна вважати повністю реалізованим. Водночас процес ще не завершений, і в частині справ держава досі має можливість отримати остаточну судову оцінку.

4.1.2. Притягнення до відповідальності різних категорій осіб

Аналіз справ показує суттєву різницю між результатами щодо різних категорій осіб.

Найбільше обвинувальних вироків (у співвідношенні до переданих до суду справ) припадає на цивільних осіб, так званих «тітушок». У низці справ показання «тітушок» та їх визнання вини сприяли розслідуванням і завершенню проваджень, а частина справ закінчувалася угодами про визнання винуватості. У результаті саме ця категорія стала однією з найбільш представлених серед осіб, щодо яких суди вже ухвалили вироки.

Щодо правоохоронців результати більш неоднорідні. До суду передано значну кількість справ щодо працівників «Беркута», ДАІ, деяких бійців внутрішніх військ та інших підрозділів. У частині справ ухвалено обвинувальні вироки, у тому числі з реальним позбавленням волі. Водночас значну кількість проваджень було закрито через строки давності, а в окремих справах суди ухвалили виправдувальні вироки. Особливо складним виявилося встановлення конкретних виконавців у ситуаціях, коли насильство застосовували одночасно десятки або сотні правоохоронців, які перебували в однаковій формі, масках і шоломах та не мали індивідуальних розпізнавальних знаків.

Проте основною проблемою стала тривалість судового розгляду. Показовими в цьому контексті є справи, які закрили у 2023–2024 роках, хоча до суду вони надійшли до 2020 року, а деякі і у 2015–2016. Траплялися випадки коли справи, в яких суди першої інстанції ухвалювали

обвинувальні вироки, закривали під час розгляду апеляції. Так, наприклад, у провадженнях щодо розгону Майдану 30 листопада 2013 року наразі є лише три вироки, які вступили в законну силу. Хоча до суду направили понад 30 проваджень, більшу частину з них було закрито.

У справах щодо слідчих і прокурорів простежується інша проблема. Здебільшого суди не вважають, що їхні дії координувалися та виконувалися за чиєюсь вказівкою. Частина таких проваджень досі перебуває в судах, частина завершилася виправдувальними вироками або була закрита через строки давності. Нагадаємо, що розслідування охоплюють не лише безпосереднє насильство, а й незаконні затримання, фабрикацію матеріалів, незаконне кримінальне переслідування протестувальників та інші дії, які використовувалися для тиску на учасників протестів.

Щодо високопосадовців і деяких керівників результати значно обмеженіші. Обвинувальні акти щодо цієї категорії осіб часто направлялися до суду пізніше. І, ймовірно, ще будуть нові. Особливістю цієї категорії є те, що майже всі обвинувачені втекли з України, тому розгляд справ щодо них відбувається заочно. Навіть у разі ухвалення обвинувального вироку, фактичне його виконання не наступає. Водночас такі вироки є не менш потрібними. У матеріалах кримінальних проваджень простежується зв'язок між рішеннями високопосадовців, діями керівників правоохоронних органів і безпосередніх виконавців — аналізується система прийняття та реалізації рішень. І це теж має бути доведено та зафіксовано.

Аналіз значної кількості проваджень дозволяє помітити тенденцію: у справах, які розглядаються заочно, обвинувальні вироки з реальним покаранням трапляються частіше, ніж у справах щодо осіб, які беруть участь у розгляді. Водночас цей показник сам по собі не дає підстав стверджувати, що саме заочний розгляд є причиною такого результату. На нього може впливати, зокрема, те, що від слідства та суду переважно переховуються високопосадовці та керівники, щодо яких обвинувачення стосуються організації або координації злочинів.

4.1.3 Вплив справ Майдану на розвиток правосуддя

Водночас труднощі, які виникали під час розслідування та судового розгляду справ Майдану, стали поштовхом до запровадження нових практик і правових механізмів, які згодом набули ширшого застосування.

Один із прикладів — онлайн-трансляції судових засідань. Потреба в них виникла, зокрема, під час розгляду справи про розстріл 39 протестувальників 20 лютого 2014 року, в якій брали участь понад 200 учасників процесу[465]. Суддя Святошинського районного суду Києва Сергій Дячук одним із перших запровадив трансляцію засідань, щоб забезпечити відкритість процесу та можливість стежити за його перебігом широкому колу потерпілих і громадськості. Відтоді онлайн-трансляції набули значного поширення в українських судах.

Інший приклад — спеціальне кримінальне провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*)[466]. Його запровадження було пов'язане, зокрема, з необхідністю забезпечити правосуддя щодо колишніх високопосадовців та інших підозрюваних у злочинах проти учасників Майдану, які втекли з України та переховувалися від слідства і суду. Цей механізм дав змогу розслідувати справи та здійснювати судовий розгляд за відсутності обвинувачених за умови дотримання передбачених законом процесуальних гарантій. Згодом він став важливим інструментом притягнення до відповідальності осіб, підозрюваних або обвинувачених у злочинах, пов'язаних із російською агресією проти України.

465 Десятиліття трансляцій судових процесів українськими судами: від технічного експерименту до практики відкритості / Watchers.Media, 28.08.2025. URL: https://watchers.media/opinions/desyatylittya-translyatsij-sudovyh-protsesiv-ukrayinskymy-sudamy-vid-tehnichnogo-eksperymentu-do-praktyky-vidkrytosti/

466 Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» від 27.04.2021 № 1422-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1422-20#Text

4.2. Ключові проблеми, що залишаються, та ризики незавершеного правосуддя

4.2.1 Строки давності як головна загроза для справ Майдану

Фото: Василь Максимов / AFP

Найбільшою безпосередньою загрозою для незавершених справ є строки давності.

Для частини злочинів строки вже спливли. П'ятирічні та десятирічні строки у більшості проваджень закінчилися у 2018–2019 та 2023–2024 роках відповідно. Через це було закрито справи щодо подій листопада–грудня 2013 року, значної частини січневих подій та окремих епізодів лютого 2014 року.

Наступний критичний рубіж — 2028–2029 роки, коли почнуть закінчуватися 15-річні строки давності щодо частини особливо тяжких злочинів. Це означає, що для таких проваджень час уже не є лише фактором, який ускладнює розслідування. Він безпосередньо визначає межу, після якої держава може втратити можливість притягнути конкретну особу до кримінальної відповідальності.

Тому затягування судового розгляду має наслідки, які вже неможливо виправити простим продовженням процесу через кілька років. Строки давності відділяють встановлення обставин злочину від можливості отримати оцінку дій особи та покарання за злочин. Деякі справи мають обвинувальні вироки, але особи не відбувають призначеного покарання через сплив строків давності. А у випадку закриття провадження спірним залишається питання винуватості особи.

Особливо це стосується масиву проваджень щодо подій 18 лютого 2014 року. Значна частина обвинувачених у цих провадженнях не виїхала за межі України та бере участь у судових засіданнях, однак за поточної швидкості розгляду є обґрунтовані сумніви, що суди встигнуть завершити ці справи до спливу строків давності, які для частини таких проваджень закінчуються у 2029 році.

У цій ситуації швидкість судового розгляду перестає бути лише питанням організації роботи суду. Для частини проваджень це питання можливості отримати остаточну судову оцінку та притягнути конкретних осіб до відповідальності.

Публічність процесів, прозорість, своєчасність рішень — усе це формує або руйнує довіру громадян до правосуддя. Закриття проваджень через строки давності або затягування розгляду підриває принцип невідворотності покарання. Це особливо критичне питання наступних двох років.

4.2.2 Роль судової системи у переслідуванні протестувальників

Окремої уваги потребує роль суддів і судової системи. Під час Революції Гідності суд мав бути інституцією, яка перевіряє законність дій правоохоронців і захищає людину від свавільного обмеження її прав. Водночас аналіз справ Майдану показує, що судові рішення самі ставали частиною механізму переслідування учасників протестів.

Це стосується, зокрема, обрання запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, домашнього арешту та позбавлення учасників Автомайдану права керувати транспортними засобами. У справах про поїздку до Межигір'я до судів передали понад 40 обвинувальних актів, переважно щодо працівників ДАІ, але також щодо суддів. Станом на 2026 рік усі вироки щодо суддів у цьому епізоді були виправдувальними.

Цей результат сам по собі не дозволяє зробити висновок, що всі судді, які ухвалювали такі рішення, діяли законно або незаконно. Але сукупний результат потребує окремої оцінки на рівні системи: за проаналізованими справами немає обвинувальних вироків щодо суддів за ухвалення таких рішень, попри те, що саме судові рішення відігравали важливу роль у переслідуванні учасників протестів.

Водночас важливо зазначити ще одну прогалину. У проаналізованих матеріалах не простежується окремого масиву судових проваджень (щодо, наприклад, високопосадовців), в яких предметом обвинувачення було би надання вказівок суддям щодо того, як саме вони мають вирішувати справи протестувальників.

Натомість у матеріалах окремих проваджень описується механізм, за яким слідчі судді чи голови судів або їх заступники мали отримувати вказівки щодо обрання запобіжних заходів, а працівники судів — втручатися в автоматизований розподіл справ для передачі їх «лояльним» суддям. Більш того, було щонайменше два обвинувальних вироки стосовно працівників апарату суду (див. 2.2.6).

Тому питання відповідальності за функціонування судової системи як частини механізму протидії протестам залишається значною мірою незавершеним. Воно не зводиться лише до відповідальності окремих суддів за конкретні рішення. Йдеться також про те, хто організовував цей механізм, хто давав вказівки, як забезпечувалося виконання таких вказівок і чому через 13 років немає завершеної судової оцінки цієї частини подій.

Суттєвим чинником для цієї категорії проваджень стало рішення Конституційного Суду України, яким статтю 375 Кримінального кодексу України (постановлення суддею завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови) визнано неконституційною. Передусім за цією статтею кваліфікували дії суддів, які у 2013–2014 роках ухвалювали завідомо незаконні рішення про арешти активістів, позбавлення водійських прав учасників Автомайдану тощо. Це рішення безпосередньо вплинуло на провадження щодо суддів у справах Майдану.

Водночас, на відміну від інших обвинувачених, здебільшого судді не просили суд закрити провадження через закінчення строків давності. Вони наполягали саме на виправданні.

Саме тут важливо уникати висновку, що виправдувальні вироки автоматично свідчать про небажання судів визнавати незаконність дій колег. Такий висновок потребував би окремого дослідження. Однак очевидно інше: судова система досі не дала завершеної кримінально-правової оцінки ролі суддів у переслідуванні учасників Революції Гідності.

4.2.3 Фрагментарність судового розгляду та відсутність цілісної оцінки подій Майдану

Ще одна тенденція, яка простежується в різних епізодах, — фрагментація відповідальності.

Події Революції Гідності в багатьох випадках мали характер скоординованих дій різних органів і підрозділів. У матеріалах розслідувань простежуються ланцюги від високопосадовців через керівників правоохоронних органів до командирів підрозділів і безпосередніх виконавців. Наприклад, у матеріалах щодо розгону 30 листопада описано участь у підготовці та координації дій високопосадовців, керівників міліції та командирів «Беркута».

Водночас у судовій системі ця загальна картина розподілена між великою кількістю окремих кримінальних проваджень. Справи щодо різних обвинувачених розглядаються окремо, у різних судах, і перебувають на різних стадіях та з різним обсягом доказів. Це є необхідним з огляду на принцип індивідуальної кримінальної відповідальності, але водночас створює ризик втрати загальний контекст подій.

У результаті може виникати парадокс: в обвинувальних актах події описуються як частини загального механізму протидії протестам, але судова оцінка окремих епізодів і дій конкретних осіб може залишатися фрагментарною.

4.2.4 Тривалість судового розгляду

Після завершення значної частини досудових розслідувань саме судовий розгляд стає ключовим етапом, від якого залежить, чи перетвориться зібраний доказовий матеріал на остаточне судове рішення.

Причини тривалості судових процесів різні. Одні з них є об'єктивними (обсяг і складність справ, пандемія, повномасштабна війна), інші — процесуальними (затягування розгляду, організація процесу, зміна складу суду). Докладніше — у підрозділі 1.2.2.

Тому нинішній стан справ не можна пояснити однією причиною. Водночас не всі причини є об'єктивними і не всі затримки були неминучими.

Особливо показовими є випадки, коли обвинувальні акти перебували в судах роками, а в результаті провадження закривалися через сплив строків давності. Значна частина обвинувальних актів щодо осіб, звільнених від відповідальності через строки давності, була передана до суду ще за п'ять–шість років до такого рішення.

Окремою проблемою залишається необґрунтовано довге перебування справи на стадії підготовчого провадження, яке має тривати одне чи декілька засідань, а в реальності може тягнутися роками.

Отже, для частини справ проблема полягає вже не у встановленні обставин злочину чи передачі справи до суду, а в спроможності судової системи завершити розгляд у розумний строк. Хоча строки розслідування також мають значення.

4.2.5 Потерпілі та їх очікування справедливості

Справи Майдану — це передусім історії потерпілих та їхніх родин, які вже понад десять років чекають на рішення судів. Для багатьох із них події Революції Гідності та подальші судові процеси є частиною життя, яке минуло в очікуванні бодай мінімальної справедливості. Саме тому відсутність вироків після багаторічного розгляду — найбільш болісний аспект цих справ.

Значення справ для потерпілих окремо підкреслила Вища рада правосуддя у рішенні щодо судді Святошинського районного суду Києва Анатолія Ясельського, який розглядав справу колишнього командира львівського «Беркута» Ростислава Пацеляка понад сім років, а у лютому 2024 року закрив провадження через закінчення строків давності. ВРП зазначила, що частина потерпілих понад десять років брала активну участь у справі, була присутня на практично всіх судових засіданнях та очікувала на законне та обґрунтоване рішення у розумний строк. ВРП зазначила, що «для багатьох потерпілих ця справа стала важливою частиною, сенсом їх життя»[467].

Іноді, однак, через тривалість розслідування й розгляду, потерпілі втрачають віру і перестають очікувати хоч би якихось результатів розгляду і можуть навіть не цікавитись провадженням.

Активіст Роман Ратушний з плакатом на віче 8 грудня 2013. Роман загинув в бою під Ізюмом 9 червня 2022 року. Фото: Олександр Заклецький / Digital Maidan

Окремим питанням залишається розгляд цивільних позовів потерпілих у справах, які вже закрили через закінчення строків давності. Розгляд таких позовів міг би стати мінімальною формою відновлення справедливості.

Ще один аспект — боротьба потерпілих та їхніх представників за право на компенсацію моральної шкоди зокрема з державних органів. У 2026 році Велика Палата Верховного Суду поставила крапку у питанні «Чи має держава відповідати за шкоду, завдану її представниками, зокрема беркутівцями, під час Майдану». З рішення Великої палати вбачається, що МВС як державний орган є належним відповідачем у випадку, коли шкода потерпілому була завдана беркутівцями під час Революції Гідності й це доведено судом. Цей позов розглядався в межах справи колишнього заступника командира — начальника штабу ПМОП «Беркут» в АР Крим Сергія Марченка, якого засудили, зокрема, за події штурму Майдану в ніч з 10 на 11 грудня 2013 року[468].

4.2.6 Суспільна увага, доступність інформації та роль громадськості

За 13 років суспільна увага до справ Майдану помітно зменшилася. Найчастіше тема актуалізується під час річниць або після ухвалення важливих судових рішень.

Моніторинг окремих справ показує, що постійна присутність потерпілих, їхніх представників, журналістів і громадських організацій може впливати на увагу до конкретного процесу і сприяти його руху. Водночас це не може і не має бути системним механізмом забезпечення належного розслідування чи судового розгляду.

467 Акт Вищої ради правосуддя від 13.11.2025 № 2447/0/15-25. URL: https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/55919

468 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27.05.2026 у справі № 754/1519/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/137414095

Навпаки, зменшення суспільної уваги створює ризик, що окремі справи залишатимуться поза публічним контролем. За відсутності єдиного публічного державного джерела, яке б системно показувало стан усіх справ Майдану, значну частину роботи з моніторингу та збереження інформації фактично виконують потерпілі, їхні представники, журналісти та громадські організації.

Правосуддя у справах Майдану не може залежати від того, наскільки активно потерпілі ходять на засідання, враховуючи, що пройшло понад 10 років, чи від того, що конкретну справу висвітлюють медіа або громадські організації.

У суспільному вимірі справи Майдану — це не лише про злочини та вироки. Це про те, що суспільство не дозволило цим справам зникнути — як на початку розслідувань, так і тоді, коли розслідування справ передавали з Генпрокуратури до ДБР у 2019 році.

Саме наполегливість громадськості, адвокатів, журналістів і потерпілих забезпечила умови, при яких справи продовжують розглядати, попри зміну структур, політичних циклів, реформи та війну.

4.2.7 Фіксація обставин злочинів у судових рішеннях та збереження пам'яті

Окремим результатом 13 років роботи є величезний масив інформації, накопичений у кримінальних провадженнях: обвинувальні акти, судові рішення, протоколи допитів, показання потерпілих і свідків, експертизи, фото- та відеоматеріали, документи правоохоронних органів та інші докази.

Цей масив має значення не лише для завершення конкретних кримінальних проваджень. Він є джерелом встановленої інформації про події Революції Гідності.

Особливого значення це набуває у випадках, коли кримінальне провадження закривається через сплив строків давності. Навіть якщо особа в результаті не несе покарання, суд може зафіксувати встановлені обставини події. Такі рішення можуть мати значення для збереження інформації про події Майдану.

Водночас аналіз справ показує, що судові рішення у таких випадках не завжди містять достатньо детальний опис обставин злочину. Це створює ризик, що зі спливом часу частина інформації буде втрачена, залишиться фрагментарною або залишиться простір для маніпуляцій історичними подіями.

Це важливо, оскільки судові рішення — це частина способу, яким держава фіксує власну історію.

Значення справ Майдану для суспільства та історії визнає і Вища рада правосуддя. Досліджуючи питання про відповідальність судді, який розглядав справу щодо подій 18 лютого 2014 року, ВРП зазначила:

> *Справа № 757/24764/16-к стосувалась кульмінаційних і найбільш драматичних подій Революції Гідності, які, з одного боку, призвели до масових жертв, а з іншого — стали проявом та символом боротьби за гідність та свободу Українського народу. Тобто ця справа стосується подій, які мають історичне, засадниче значення для нашого державотворення, а тому має не просто значний суспільний інтерес, а фундаментальне значення для українського суспільства та авторитету судової влади*[469].

Збереження пам'яті про події Майдану — ключове завдання на найближчі роки. Діти, які народилися у 2013–2014 роках, сьогодні навчаються в школі й отримують знання про Революцію Гідності з підручників. Але підручники пишуться на основі фактів — а факти встановлюються, зокрема, рішеннями судів. Якщо рішення не містять опису подій, ці події можуть бути забуті або перекручені.

469 Акт Вищої ради правосуддя від 13.11.2025 № 2447/0/15-25. URL: https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/55919

Саме тому представники потерпілих сьогодні в тому числі добиваються в судах, щоб навіть у рішеннях про закриття справ, суди описували обставини злочинів.

> *На жаль, це не вироки, які б набрали законної сили. Але хоча б в ухвалах ці події мають бути зафіксовані як частина історії України,*
>
> — наголошує представниця потерпілих у справах Майдану Оксана Михалевич.

Тому поряд із завершенням кримінальних проваджень уже зараз необхідно думати про системне збереження та меморіалізацію матеріалів справ Майдану. Йдеться не про заміну правосуддя меморіалізацією, а про збереження результатів роботи слідства, прокуратури та судів незалежно від того, чи завершиться кожне конкретне провадження обвинувальним вироком.

Київ, 8 грудня 2013 року. Повалення пам'ятника Леніну. Фото: Олександр Максименко / Digital Maidan

Центр прав людини ZMINA — українська правозахисна організація, яка працює у сфері захисту свободи слова, протидії дискримінації, попередження катувань і жорстокого поводження, підтримки правозахисників і громадських активістів, а також документування міжнародних злочинів та захисту прав потерпілих внаслідок війни.